

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Natália Kubičková

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Cesta do Santiaga de Compostela
a kultivace poutníka
Bakalářská práce

Autor: Natália Kubičková
Studijní obor: mcr-p-n

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc.

Hradec Králové

Srpen, 2018

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 16.8.2018

Natália Kubičková

Poděkování:

Chtěla byt poděkovat v první řadě mému vedoucímu bakalářské práce doc. PaedDr. Jiřímu Štyrskému, CSc. za přijatí návrhu mé práce, pozitivní přístup, podporu mých nápadů, půjčení výjimečné knížky Jeana-Christophe Rufina *Nesmrtelná túra do Compostely* a samozřejmě i za metodické vedení práce. Dále bych ráda poděkovala Eve Kocanovej z OZ Priatel'ia Svätajakubskej cesty na Slovensku, která se hodně o práci zajímala a poskytla mi cenné kontakty. Poděkování patří i PhDr. Jánovi Gallikovi, PhD. z Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre za poskytnutí nového sborníku *Svätajakubská cesta v umení a cestovnom ruchu* na vlastní náklady, doc. ThDr. Petrovi Tirpákovi, PhD. z Prešovskej Univerzity v Prešove za doporučení své knihy *Homo viator et homo peregrinus* a velikou podporu v psaní práce, všem lidem, kteří si našli chvíli času a vyplnili dotazník, lidem z fóra *Svätajakubská cesta*, kde se mi podařilo získat největší vzorku poutníků a také všem dalším lidem, kteří se mi nějakým způsobem snažili pomoci, zajímali se o mojí práci, ochotně mi odepisovali na mails a také poskytli informace a doporučení k webovým portálům.

Anotace

Téma: Cesta do Santiaga de Compostela a kultivace poutníka

Bakalářská práce se zabývá Svatojakubskou poutí, jejíž jádrem je poutní místo Santiago de Compostela ležící na severozápadě Španělska v provincii Galicie. Práce poukazuje a hodnotí význam Svatojakubské cesty pro člověka z pohledu duchovního, psychického a kognitivního a snaží se dokázat, že pout' přispívá k jakési kultivační transformaci člověka. Také zdůrazňuje významnost poutnictví z hlediska cestovního ruchu. V části teoretické autorka vymezuje všeobecně náboženský turismus, historii a současnost poutnictví a dále konkrétně popisuje město Santiago de Compostela, Pout' sv. Jakuba, její minulost a současnost. Část práce je věnovaná i postavě poutníka, jeho postavení v minulosti a obraz poutníka novodobého. Práce se hlouběji věnuje i motivům putování.

Klíčová slova

Svatojakubská pout', Santiago de Compostela, náboženský turismus, pout', poutnictví, Genius loci, motivace, kultivace

Annotation

Title: Route of Santiago de Compostela and cultivation of the pilgrim

The Bachelor Thesis deals with the Way of Saint James, whose core is the pilgrimage site of Santiago de Compostela, located in the northwest of Spain in the province of Galicia. The work points out and evaluates the importance of the Way of St. James for human from a spiritual, psychological and cognitive point of view and tries to prove that the pilgrimage contributes to some cultivation of human transformation. It also emphasizes the importance of pilgrimage in terms of tourism. In the theoretical part author defines the religion tourism, history and present of the pilgrimage and specifically describes the city of Santiago de Compostela, St. James

Way, his past and present. Part of the work is devoted to the character of the pilgrim, his position in the past, and the image of a modern pilgrim. The work deals deeper the motives of pilgrimage.

Keywords

The Way of Saint James, Santiago de Compostela, religion tourism, pilgrimage, peregrination, Genius loci, motivation, cultivation

Obsah

1. ÚVOD	1
1.1. Důvod výběru práce.....	4
1.2. Cíle práce.....	4
2. Metodický postup	5
2.1. Výzkumní cíle.....	6
2.2. Stanovení výzkumných otázek.....	6
2.3. Stanovení hypotéz.....	7
2.4. Metody ověřování hypotéz.....	8

TEORETICKÁ ČÁST

3. Teoretická literární vymezení	9
3.1. Náboženský turismus a jeho chápání.....	9
3.2. Poutě a význam evropského poutnictví.....	11
3.3. Pout' jako cesta.....	13
3.4. Svatojakubská pout' a poutník již se na ní vydal.....	16
3.5. Santiago de Compostela, město, které se tehdy stalo poutním místem a staletími prošlo vzestupem, pádem a modernizací až se stalo fenoménem.....	20
3.6. Svatojakubské trasy v Evropě a v České republice.....	25
3.7. Prožívá poutník na cestě Genius loci?	30
3.8. „Homo viator“ v historickém a moderním kontextu.....	33
3.9. „Homo viator“- člověk motivován k putování.....	39
3.10. Kultivace poutníka.....	43

PRAKTICKÁ ČÁST

4. Analýza statistik	48
4.1. Statistiky oficiálních dat.....	48
4.2. Výsledky dotazníkového šetření.....	53
4.3. Výsledky a analýza výzkumných otázek.....	71
5. Literární výzkum – Svatojakubská cesta příběhů	74

5.1.	Shrnutí a výsledky výzkumu.....	87
6.	ZÁVĚR.....	95
7.	ZDROJE INFORMACÍ.....	97
7.1.	Literární a další zdroje.....	97
7.2.	Zdroje obrázků.....	102
8.	PŘÍLOHY.....	104
8.1.	Dotazníkové šetření.....	104
8.2.	Obrázková příloha.....	106
8.3.	Podklad pro zadání bakalářské práce.....	111

Seznam obrázků

Obr. 1: Svatý Jakub.....	17
Obr. 2: Výňatek z Codexu Calixtina (12. stol., katedrála v Santiagu de Compostela).....	18
Obr. 3: Nejdůležitější poutní cíle zmiňované v lübeckých závětech, 1350-1495.....	19
Obr. 4: Půdorys katedrály v Santiagu de Compostela. Řešení s chórem, který se obchází, a s trojlodní podélnou i příčnou lodí umožňovalo vést davy poutníků jedním směrem.....	22
Obr. 5: Oslavy svatého Jakuba v Santiagu de Compostela.....	24
Obr. 6: Značení trasy žlutými šípkami.....	27
Obr. 7: Značení trasy mušlemi na kamenných chodnících ve městech.....	27
Obr. 8: Svatojakubské stezky v Evropě.....	28
Obr. 9: Trasy do Santiago de Compostela na území Pyrenejského poloostrova.....	28
Obr. 10: Mapa Svatojakubských tras v Západní Evropě z roku 1648 vyobrazená na pohlednici.....	29
Obr. 11: Apoštol Jakub vyobrazený bosky, tak jako chodívali poutníci. Na límci klobouku má mušli, oděný je v dlouhém plášti, v levé ruce má dřevěnou hůl a v pravé knihu.....	36
Obr. 12: Zobrazení středověkého poutníka na modré ozdobné kachliče.....	36
Obr. 13: „Moderní“ poutníci na poslední etapě vybavení sportovním oblečením, batohy a teleskopickými hůlkami. Některým visí svatojakubská mušle na batohu.....	37
Obr. 14: Albergue de peregrinos v San Vicente de la Barquera, Kantábrie.....	37
Obr. 15: Compostela, dokument vystavený po absolvování poutě. Jméno je psané v latinském jazyce.	38
Obr. 16: Ukázka skládací karty <i>credencial</i>	38
Obr. 17: Ozdobné obkladačky ukazující směr cesty.....	106
Obr. 18: Značení <i>Camino del Norte</i> pomocí modrých <i>azulejos</i>	106
Obr. 19: Malý kamenný sloupek označující vzdálenost do Compostely.....	107
Obr. 20: Kamenný sloup <i>majones</i> ve venkovské přírodě.....	107
Obr. 21: Informace o vzdálenosti do Santiaga na dřevěné informační šípce.....	108
Obr. 22: Značení žlutou šípkou a pozdrav poutníků <i>Buen Camino</i>	108
Obr. 23: Označení jednoho z albergue.....	109
Obr. 24: Ubytovna pro poutníky, Santander.....	109
Obr. 25: Výklad obchodu se suvenýry.....	110
Obr. 26: Obchod se suvenýry, Santiago de Compostela.....	110
Obr. 27: Prodej poutnických atributů jako suvenýrů, Plaza do Obradoiro, Santiago de Compostela.....	110
Obr. 28: Svatý Jakub jako atrakce pro turisty, Plaza do Obradoiro, Santiago de Compostela.....	110

Seznam tabulek

Tab. 1: Stanovení hypotéz v plném znění.....	7
Tab. 2: Stanovení odpovědí na výzkumné otázky.....	73
Tab. 3: Výzkumní výsledky hypotéz.....	94

1. Úvod

„Putování je fenomén přítomný v lidské civilizaci od nepaměti a ve své podstatě je úzce spjatý s charakterem člověka jako bytosti putující. Francouzský filozof Gabriel Marcel interpretuje lidské bytí jako bytí na cestě čili trvale putující, putování přitom jasně přivádí do vztahu s transcendentnem: člověk totiž nemůže uvažovat sám o sobě bez toho, aby současně neuvažoval o tom, co ho překračuje, o nadosobní realitě a teda o Bohu, od kterého pochází život“, (Kučerková in Svätajakubská cesta v umení a cestovnom ruchu, 2017:89)

Člověk je odpradávná dokonale přizpůsobený k vzpřímené chůzi a pohybu kupředu. Po celou dobu lidské existence, počínajíc osídlováním, stěhováním národů, vojenskými výpravami a taženími, úniky před chorobami, válkou a zkázou přes cestování za vzděláním a studiem, putování do svatých míst, cestování za prací a obchodem až po první poznávací cesty, počátky organizovaného turismu a moderní masový turismus je lidstvo neustále v pohybu. Byli to bojovníci, rytíři, králové, poutníci, studenti, kupci, tovaryši, vyslanci, aristokrati, diplomati, první cestovatelé a turisté. Dá se říct, že putování a cestování je v lidech hluboce zakořeněno a stále přetrvává, ba až se stává určitou potřebou. I když část motivů cestování se do dnešní vyspělé doby úplně vytratila, nebo zůstali a jenom poněkud změnili způsob a svůj charakter. Moderní člověk západní společnosti již převážně cestuje za poznáním, zábavou, vzděláním, prací nebo rodinou. Ale co putování? To přece stále žije a nabývá na síle, i když v odlišné podobě. Zatím co, tradiční poutník svoji náročnou cestu absolvoval, dá se takřka říct jenom se svou vírou a pokáním, v ruce hůl a na nohách špína, tak dnes se na pouť vydává člověk z vlastního odhodlání a přesvědčení, připravený na každou situaci s finančním zabezpečením a pohodlnými botami. Putovat však neznamená jenom jít s útrapami cestou za vírou k poutnímu místu, ale také projít si i svou vlastní osobní cestu. A o tom táto bakalářská práce je - o historii a současnosti, o formování poutnictví a proměně charakteru osobnosti poutníka, o osobních prožitcích - o pouť k hrobu svatému Jakuba v Santiago de Compostela.

Posvátné místo ležící v španělské Galicii Santiago de Compostela je město se silnou křesťanskou tradicí, do kterého lidé putují už staletí, avšak ještě nezažilo takový rozmach, jako v těchto „dnech“. Věřící i nevěřící se téměř z celého světa

vydávají na dlouhou cestu z různých koutů Španělska, dokonce i za jeho hranicemi. Každý může obdivovat krásu přírody, skvosty umění a architektury nebo historii a kulturu španělského prostředí.

V pojmání cestovního ruchu se poutnictví a celkově náboženský turismus stává významným fenoménem a každoročně je stále větším lákadlem nejen pro poutníky. Rychlý a dynamický způsob života, který je rysem nynější moderní společnosti, se stává motivací pro poutníky, kteří touží po oprostění od svého současného života a touží načerpat nové síly, protřídit si myšlenky, urovnat vztahy, najít nové přátele, vyrovnat se s těžkou situací, hledat víru nebo se naučit nový jazyk. Autorka se snaží v práci zabývat především osobností poutníka, který je nanejvýš klíčový, protože bez něj by Santiago ztratilo na důležitosti a padlo by do zabudnutí.

Podle autorky téma poutnictví a konkrétně Svatojakubská pouť je velice specifická a zajímavá, jednak z toho důvodu, že má obrovskou moc hýbat masou lidí za společným cílem a jednak proto, že je pro všechny. Pouť nezná a nevyžaduje segmentaci. Autorka se domnívá, že téma poutnictví není silně diskutována a tím se nemůže dostat mezi širší – laickou veřejnost. Pokud se však člověk dostane do „poutnických kruhů“, mohlo by se zdát, že poutnictví je jejich významnou součástí v životě, neboli alespoň dobrým životním obdobím a silnou vzpomínkou. I sama autorka měla možnost před dvěma lety absolvovat pouť do Santiago de Compostela. Pokud se rozhodnete vydat se na pouť, nevíte, co vás čeká, ale vždy zůstanete překvapení. Cestou stěráváte poutníky krácející ve vedru s plným baťohem a i přesto se usmívají a jsou šťastní. Chtějí s vámi mluvit, pomáhat vám, ptají se... Pouť je především o člověku a pro člověka. Putováním prožíváte sled příběhu. A příběhy chce každý vyprávět dál... Možná i to je důvod proč Camino de Santiago bylo autorkou vybráno pro zpracování bakalářské práce.

Práce se snaží podat rozsáhlejší pohled na Svatojakubskou pouť. Poutnictví je neoddělitelnou součástí religiozního turismu a práce se tedy v úvodu teoretické části o něm terminologicky zmiňuje. Dále stručně vymezuje historii poutě, postavu svatého Jakuba a město Santiago de Compostela. Komplexně se zabývá Svatojakubskou poutí, její transformací a významem v současnosti. Práce je do značné míry komparována minulostí a přítomností, protože historie je daná a pro

tuto problematiku naprosto zásadní, přičemž je možné až do současné doby sledovat historický průběh a vývin Svatojakubské poutě. Významnou částí práce je i kapitola o existenci a vnímání genia loci během putování. V neposlední řadě se práce věnuje zkoumanému jevu – kultivaci a motivaci poutníka.

1.1. Důvod výběru práce

Důvodem výběru práce právě s náboženskou tematikou mimo území České republiky byla osobní zkušenost trojtýdenního putování autorky do španělské Compostely v září 2016, která vedla k potřebě vyprávět prožitky z cesty dál a Svatojakubskou pouť přiblížit lidem, kteří jí znají a dostat do povědomí těch, kteří jí neznají a také poukázat na to, že náboženský turismus je v současné době hodně populární. Velký důraz je potřeba klást i na fakt, že putování není hodno posměšků a zbytečných předsudků, jako se v některých případech lze doslechnout. Moderní poutnictví již nabilo jiný charakter, od minulosti výrazný a tedy se dá předpokládat, že je cestováním, poznáváním, dobrodružstvím, lékem, touhou a požehnáním v jednom a to je i taky potřeba zdůraznit.

1.2. Cíle práce

V bakalářské práci o Svatojakubské cestě bylo stanovených více cílů rozdělených na hlavní cíle, vedlejší cíle a samostatně výzkumní cíle, které jsou obdobně charakterizovány a rozšířeny v kapitole 2.1. Hlavním cílem, kterým se práce zabývá je dokázat, že putování Svatojakubskou cestou, jakožto i pouť samotná přispívá k duchovní kultivaci člověka a k emočním prožitkům, poněkud silným a to jak pozitivním, tak i negativním. K vedlejším cílům byly vymezeny cíle klíčové k pochopení poutnictví a poukazání na komparaci poutníků středověkých a současných. Dalším cílem, který primárně vychází z hlavního cíle je za pomoci knižních průvodců a další literatury poukázat na model a transformaci moderního poutníka nastávající v procesu putování a prožívání poutě, na vztah poutníka k Svatojakubské pouti a na hlubší prožitky vyplývající z putování, které mohou mít vliv na duchovní stránku člověka. Dalším významným cílem je zjistit vnímání a motivy věřících a nevěřících poutníků a jakým způsobem vnímají náboženskou cestu právě osoby nevěřící.

2. Metodický výzkum

Ještě před zahájením výzkumu je nejprve potřeba si vytýčit jak, jakým způsobem, v jakém časovém horizontě a které faktory se budou zkoumat pro správné uchycení problému a následné formulování otázek a hypotéz pro dosažení nejrelevantnějších a nejobjektivnějších výsledků. Náboženský výzkum si vyžaduje k svému procesu různé přístupy, které je potřeba vzít v úvahu, jako uvádí BOWIE (2008:243) a to: *„dějiny konkrétní svatyně; psychologickou a duchovní zkušenost jednotlivce; politické, ekonomické a kulturní činitele; vzájemné vztahy mezi domovem, cestou a svatyní; teologický raison d'être (fran. „důvod bytí“; pozn. aut.) konkrétního místa a náboženské a kulturní významy, jaké má místo pro zbožné poutníky, a širší ekonomické a společenské dopady, jaké má pout' na společenství, které poutníka vyslalo, i na společenství, jež ho přijalo, a na poutníky, kteří jsou právě na cestě“.*

Pro co nejdůkladnější splnění všech vytýčených cílů a z nich vyplývajících výzkumných otázek a hypotéz byly stanoveny obě výzkumné metody a to metoda kvantitativní a metoda kvalitativní. Kvantitativní metodu popisují autoři TROUSIL-JAŠÍKOVÁ (2015), kde jako základní charakteristiky vyznačují „objektivnost“ a měření“. Uvádějí, že kvantitativní výzkumná metoda se používá v případě testování vytvořených hypotéz nebo v případě potřeby generalizovat nálezy na vybranou populaci bez hlubších vysvětlení nebo interpretaci problému.

Mezi nejvýznamnější a nejrozšířenější nástroj kvantitativní výzkumné metody patří dotazníkové šetření, sestavené z vhodně formulovaných otázek a následně předložené adekvátní vzorce respondentů. V této práci byl vytvořen dotazník složený z patnácti otázek v tiskové i online verzi. V rámci kvantitativní metody byly stanoveny aj hypotézy, které budou následně ověřovány na základě získaných dat z dotazníkového šetření.

Stručnější popis dotazníku popisují autoři VENCLOVÁ-ŠTÝRSKÝ-ŠÍPEK (2015) jako metodu založenou na subjektivní výpovědi osoby o vlastnostech, pocitech, postojích a názorech vůči zkoumanému jevu. Výhodou je snadná a rychlá administrace a způsob hodnocení. V relativně krátké době možno získat údaje od více osob. Nevýhodou je práce s omezeným okruhem informací a určitou skupinou

respondentů. Dotazník získává základní data pro orientaci v problematice a potvrzení stanovených hypotéz, neslouží na zkoumání problému do hloubky.

Kvalitativní metodu popisují TROUSIL-JAŠÍKOVÁ (2015) jako metodu, která se může využívat na počátku kvantitativního výzkumu, nebo v oblasti, kde je k dispozici velmi málo informací, nebo zcela chybí. Shromažďována data z výzkumu mají subjektivní charakter a výzkumník se stává hlavním instrumentem. Metody výzkumu vychází z každodenní činnosti jako pozorování, rozhovor nebo vyhodnocování slovních informací. Důležitou roli hraje kódování získaných informací. Výzkum se snaží porozumět jevům, které zkoumá. K obecnímu postupu při provádění kvalitativního výzkumu patří stanovení problému a studium teorie, výzkum v terénu – sběr informací, kódování, analýza, interpretace a sestavení nových hypotéz a výzkumných otázek, teorií a popisů.

2.1 Výzkumní cíle

Cílem této práce bylo zjistit důvody motivace poutníku k absolvování poutě a zkoumání kultivačního rozvoje poutníka v osobnostním rozměru. Dále představení města Santiago de Compostela jako významného poutního místa a zkoumat aspekty turismu města, hodnocení infrastruktury Svatojakubské poutě, přírodního a kulturního potenciálu z pohledu cestovního ruchu a analyzování dopadů religiálního turismu.

2.2 Stanovení výzkumných otázek

Byly stanoveny tyto výzkumní otázky:

- 1) *Proč se Svatojakubská pout' v posledních letech stala tak populární?*
- 2) *Je Svatojakubská pout', jakožto pout' křesťanská určena jenom pro věřící?*
- 3) *Přivádí právě náboženská víra jako silná motivace lidi na pout'?*
- 4) *Poznají lidé náboženský turismus?*

- 5) *Poznají lidé Svatojakubskou pouť?*
- 6) *Zanechala poutní cesta v lidech natolik hluboké pocity, že se chtějí ještě vrátit?*
- 7) *Skrývá v sobě Santiago de Compostela genia loci? Jakého?*
- 8) *Do jaké míry zasahuje masový turismus Svatojakubskou pouť?*

2.3. Stanovení hypotéz

Pro výzkum práce bylo stanoveno následujících 8. hypotéz.

1. HYPOTÉZA	<i>„Individualitu a tradičnost poutního místa Santiago de Compostela nahrazuje masový turismus“.</i>
2. HYPOTÉZA	<i>„Svatojakubská cesta je z hlediska cestovního ruchu atraktivní“.</i>
3. HYPOTÉZA	<i>„Náboženský turismus pozitivně přispívá k ekonomické prosperitě“.</i>
4. HYPOTÉZA	<i>„Věřící prožívají Pout' do Compostely intenzivněji jako nevěřící“.</i>
5. HYPOTÉZA	<i>„Infrastruktura popří trasách Svatojakubské poutě je kvalitní a rozvinutá“.</i>
6. HYPOTÉZA	<i>„Motivace člověka k absolvování poutě se začíná individualizovat“.</i>
7. HYPOTÉZA	<i>„Sakrální památky hrají velikou roli v religiózním turismu“.</i>
8. HYPOTÉZA	<i>„Přírodní a kulturní potenciál krajiny přispívá k prohloubení prožitků člověka v průběhu putování“.</i>

Tab. 1: Stanovení hypotéz v plném znění

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

2.4. Metodika zpracování

V metodickém výzkumu byly stanoveny výzkumní otázky a výzkumní hypotézy, které budou ověřovány kvantitativní metodou na základě dotazníkového šetření v tlačené a online formě ve dvou jazykových mutacích, dále kvalitativní metodou na základě tištěné literatury, online časopisech, webových stránek s tematikou Svatojakubské poutě a poutí všeobecně, televizních a rozhlasových rozhovorů, videí a dokumentů a v neposlední řadě písemných výpovědí poutníků, profesorů a organizací zabývajících se Svatojakubskou poutí.

Zjištěna data z dotazníkového šetření budou komplexně převedena do online dotazníku na webovém portálu survio.com a po následné analýze těchto dat budou zpracovány jednotlivé grafy. Výsledky z otevřených otázek budou zpracovány kvalitativní metodou.

Důkladná analýza převážně subjektivně psaného textu a mluvených rozhovorů za pomoci kvalitativní metody bude prováděna v delším časovém horizontu kvůli získání dostatečného množství informací vhodných na systematické zpracování. Tyto výsledky budou převážně aplikovány do objasňování hypotéz v tabulkové formě a do tzv. výpovědí – tj. převážně doslova citovaných výňatků z textu nebo rozhovorů subjektivního rázu, které nesou informace na základě vlastních prožitků a zkušeností z poutě, které jsou podle autorky v práci klíčové.

TEORETICKÁ ČÁST

3. Teoretická literární vymezení

3.1. Náboženský turismus a jeho chápání

Náboženský cestovní ruch (religion tourism) patří mezi nejstarší formy turismu, kterého nejčastějším projevem jsou putě. Před několika desítkami let se za religiózní turismus výhradně považovalo podle ČÁBYOVÁ-RAJČÁK (2015) putování do svatých míst, dnes tento význam zabírá širší význam. Náboženský turismus, obecně považující za specifickou součást kulturního turismu, lze chápat jako segment cestovního ruchu, který do značné míry zmírňuje sezónní výkyvy. Patří k jedním z nejrychleji se rozvíjejícím oblastem cestovního ruchu s potenciálem pro další růst. Religiózní cestovní ruch v dnešní době vytváří vhodné podmínky a příležitosti k ekonomické prosperitě pro různé odvětví průmyslu vyplývajícího z multiplikačního efektu turismu, tvůrců a dodavatelů produktů a služeb.

GÚČIK (in Svätajakubská cesta v umení a cestovnom ruchu, 2017) teoreticky uvádí, že náboženský cestovní ruch, kterého součástí je aj poutnický cestovní ruch, k nejstarším formám cestování a cestovního ruchu. V teorii cestovního ruchu se pokládá za součást cestovního ruchu kulturního. Spájí se s volným časem a dočasným pobytem mimo trvalého pobytu. Rozhodujícím je cíl, tedy motiv putování. Poutnický cestovní ruch se liší náboženskými motivy.

Religiózní cestovní ruch vyznačují ZELENKA-PÁSKOVÁ (2012) zase jako cestování jehož hlavními důvody jsou náboženské obřady a putě, nebo v širším pojetí jsou účastníci motivováni návštěvou religiózních památek, např. kostelů, katedrál, chrámů, hřbitovů, poutních míst apod.

ČÁBYOVÁ-RAJČÁK (2015) dále vysvětlují, že účastníci náboženského turizmu jsou všichni, kteří navštěvují náboženské a sakrální památky s cílem poznání a duchovního prožitku. Sakrální architektonické památky jsou svědectvím vývoje duchovní kultury. Ide o živé stavby, které staletí slouží původnímu

náboženskému kultu. Sakrální památky doplňují pochopení dějin a minulosti a u lidí vytvářejí vztah k těmto památkám a jejich historii. Vedle všeobecných duchovních, poznávacích a ekonomických přínosů religiózního cestovního ruchu se nesou specifické přínosy jako posílení víry, údržba a obnova památek, zdroje příjmů, vytváření nových atrakcí a podmínek pro rozvoj hospodářský a sociální.

Na rozdíl od náboženského turismu, *turismus sakrální* představuje cestování, jehož cílem je návštěva bohoslužeb či jiných náboženských aktivit odehrávajících se v sakrálních památkách (Artslexikon, 2013).

*„Protože všechny národy putují, každý v méně svého boha,
my však putujeme v jméně Pána, našeho Boha, na věčné věky“.*

Svaté písmo

*„Pout' jako výraz zbožnosti a svobody musíme ještě i za našich dnu
hájit proti vůli světské vrchnosti.“*

Norbert Ohler

3.2. Poutě a význam evropského poutnictví

Putování na svatá místa spolu s křesťanstvím nevzniklo. Jedná se o velice starý fenomén známý v celém náboženském univerzu. Pout' je aktem plným posvátnosti a zároveň ideálním místem a prostředkem náboženské antropologie, píše OLEXÁK (2006). ŽIGOVÁ (2006) popisuje obdobně, že náboženství je součástí každé kultury a pout' není vlastní jen křesťanům. Poutní tradice se objevuje i u židů (Hebron, Safed), buddhistů (Kailas, Tsari), muslimů (Mekka a Medina) nebo hinduistů (Ganga). ZELENKA-PÁSKOVÁ (2012) vymezují nejznámější poutě ve světě – již opomínána Mekka a Medina v Saudské Arábii, Jeruzalém v Izraeli, francouzské Lourdy, Řím v Itálii, Santiago de Compostela a El Rocia ve Španělsku, portugalská Fatima, Czenstochowa v Polsku, Fudjisan v Japonsku, Váránasí v Indii a kolumbijaská Chichinquirá. Podle nich se poutí rozumí putování věřících na posvátná místa ve vlastní zemi nebo v zahraničí využitím poutní cesty.

Katarína DŽUNKOVÁ (in Svätajakubská púť v umení a cestovnom ruchu, 2017) objasňuje vztah náboženského kultu s poutnictvím: Fenomémem putování v románské Evropě se nelze zabírat bez pochopení, proč vzniklo a proč se okolo něho rozvíjí jedinečná kultura. Cílem úcty vzdávané sv. Jakubovi není samotný Jakub. Avšak nejde o samotného apoštola, ale o příčinu, proč ním byl. Centrem této fascinující středověké úcty je Kristus. *„Lidé dávno věděli, že jich existence by byla příliš beznadějná, kdyby neměla něco, co je přesahuje, před kým by se mohla sklonit. Právě z této úcty k Bohu vznikl kult, tedy kultura, poznání i umění, fascinující chrámy,*

dokonalá umělecká díla, architektura, sochařství, básnictví, malířství, zlatnictví, řezbářství, hudba..." (Katarína Džunková in Svätajakubská púť v umení a cestovnom ruchu, 2017: 129-130).

Putování popisuje DANCÁK (2007) zase jako pohyb na posvátná místa za náboženským, vyšším cílem. Je to jev náboženský – nadčasový, vázaný na kult. Pout' je znamením univerzální hodnoty, na které má každý člověk účast: *homo viator*, člověk, který je stále na cestě. WEIS (2006) zase píše, že putovat znamená jít sám nebo společně s jiným(i) na konkrétní místo, za konkrétním cílem z ušlechtilých pohnutek.

Norbert Ohler ve své významné knize *Náboženské poutě ve středověku a novověku* kromě náboženského kultu dává čtenářům do popředí i hlubší význam poutnictví na území Evropy, které se v době středověku podílelo na formování tehdejší společnosti. Poutníci spolu s misionáři, vzdělanci, umělci a vojáky se zasloužili o tvorbu společných rysů Západu. Poutník překračoval hranice různých říší a kultur a mluvil s lidmi. „*Cestou poznával a oceňoval společné rysy Západu, k nimž patřila latina jako jazyk liturgie... Spolu s dalšími cestovateli přispěli k rozvinutí společných rysů Západu, jež byly v dlouhodobém smyslu silnější než hranice vyznání v 16. a 17. století, pevnější než národnostní hranice v 19. a 20. století, odolnější než „želená opona“* (Ohler, 2002:200-201). Z cest se poutníci vraceli obohaceni novými poznatky, nad kterými přemýšleli cestou a doma vyprávěli, co nového viděli, např. princip využití vodní a větrné energie, výroby papíru a tiskovin (Ohler, 2002). „*Zboží, po němž byla mezi poutníky poptávka a které řemeslníci a umělci po více než tisíc let vyráběli, dovoluje Evropě, aby si při vstupu do dalšího tisíciletí uvědomila své dědictví, a tím i svou totožnost*“ (Ohler, 2002:201).

„Novodobé“ poutnictví popisuje ŽIGOVÁ (2006) takto: Poutě mají dlouhou tradici a v dnešní době se zájem ještě zvyšuje a tím se odhalují její pozitivní i negativní jevy. Pro věřící je pout' jakousi cestou do vlastního vnitra k prohloubení víry, pro „dobrodruhy“ se stává alternativou trávení volného času a poznávání lidí různých kultur a vrstev. Tradičnost poutě se transformuje a poněkud nabývá

masový charakter, více se „civilizuje“ a v poutních místech se ticho a samota vytrácí, čím se původní podstata a význam poutě ničí.

„Každý jde svou cestou, jak umí“.

Jean-Christophe Rufin

„Pokud tato cesta něco znamená, pak to, že poslední kroky do Santiaga jsou zároveň prvními kroky na další cestě“.

Laurie Dennettová

„Když člověk putuje k nějakému cíli, je velice důležité, aby sledoval cestu. Právě nás vždycky učí, jak nejlépe dojít, a obohacuje nás, když se jí ubíráme“

Paulo Coelho

3.3. Pout' jako cesta

Slovo pout' vychází ze staroslověnského *pút*, však kořeny sahají až do staroindického *panthás*, tedy cesta. Možno říct, že každá pout' je tedy především cestou (Jakubská cesta, 2011a). Cesta má hluboký náboženský a kulturní význam, který se promítá v historické památky, středověké městečka a umělecká díla (Allende, 2008). Již Irští mniši opouštěli kláštery a žili ideálem asketického bezdomovectvím a šířili víru. Nehledali konkrétní cíl putování, cílem měla být sama cesta. Jejich poutnictví se stalo způsobem života ku příkladu putujícího Abrahama. (Ohler, 2002)

Paulo Coelho ve svém „*Poutníkovi*“ cituje Antonia Machada: „*Nenajdeš cestu pocestný, ty sám si ji tvoříš, když jdeš!*“. V této myšlence je skryta celá podstata lidského vnímání cesty, putování, zážitků, splněných i nesplněných očekávání (Štýrský-Šípek, 2011b). Na druhé straně RUFIN (2015:23) ve své myšlence odhaluje celou podstatu Svatojakubské poutě: „*Cesta je síla, jež se prosadí, uchopí vás, znásilní a zformuje. Nedá vám slovo, nýbrž přiměje vás mlčet. Většina poutníků je ostatně*

přesvědčená, že sami nic nerozhodovali – situace „jim rozkázala“. Nevydali se po Cestě, Cesta je přitáhla.“

V úvodu svého *Průvodce poutníka* SCOTTI (2015) píše: *„Více jako samotný cíl je nepochybně důležitější cesta, a cesta je putování... Vyjadřuje proces změny duchovního stavu a znovuzrození, je to stav čekání, utrpení a koneční odměny“.* MEDNYÁNSZKY (2004:15) obdobně píše: *„Jedno staré poutnické přísloví mluví: „Santiago není cílem poutníka, ale je začátkem jeho budoucí cesty“. U mě, novopečeného důchodce světoběžníka to platilo doslovně. Bol to začátek nové etapy v mém živote“.* U JAZAIRIOVÉ (2005:17) se objevuje stejná myšlenka důležitosti cesty: *„Poutník kráčí a na ničem neulpívá. Míjí dobré i zlé, nezná svou cestu, jako nezná budoucnost. Každý den přináší nový cíl. Člověk chvíli s někým jde, pak jej opouští nebo s ním zůstává, ale k cíli kráčí každý sám. Cíl přitom není důležitý, důležitá je cesta“.*

Na druhé straně ŠÍPEK (2001:76) cituje Pavelku, kterého názor se s předchozími rozchází a důležitost klade na cíl cesty: *„K nejfrekventovanějším vzorcům lidského putovní patří role poutníka. Poutník může sice na svých cestách zabloudit, může dokonce ztratit svůj život. Smyslem jeho cesty je však cíl sám, anebo alespoň naděje“.* I RUFIN (2015:46) popisuje přesné stanoviště poutníka: *„...poutník nikdy nikam nedojde. Jen prochází, tot' vše. Je pohlcen místem, kde se nachází (pěší chůze je uvádí v přímý styk s krajinou i obyvateli), a současně je od něho děsivě vzdálen, neboť jeho údělem není setrvat. ...důvod poutníkovy přítomnosti je nutno hledat jinde, u konce jeho pouti, v předchrámí katedrály v Compostele“.*

BOWIE (2008) uvažuje o pouti jako o cestě tělesní na určitá specifická místa, avšak její význam je v mnoha jazycích, nářečích a kulturách poněkud širší. Může se tedy chápat bez tělesného pohybu – tedy jako cesta vnitřní, duchovní nebo metaforická. *„Pout' je cesta, kterou podnikne jistá osoba ve snaze nalézt vysoce ceněný ideál. V té nejběžnější podobě je koncem pouti nějaké skutečné posvátné místo nacházející se na nějakém určitém zeměpisném místě. Toto místo si získalo pověst, jež přitahuje poutníky...“* (Bowie, 2008:252).

VÁLKOVÁ-HURBANOVÁ (2009) píší o lidech, mezi kterými byli králové, šlechtici, osoby méně vznešené nebo úplně chudí, no vydávali se na cestu kvůli víře,

pokání, spáse, naději do budoucna i touze po dobrodružství. VÁCHA (1985) uvádí, že poutníka vábí vše nové a neznámé, ale zároveň ho to i zneklidňuje. A také povzbuzuje v cestování: „*Nebojte se cesty na vlastní vrub. Nemůžete zabloudit. Každé cestování je totiž především cestou k sobě. Objevováním cizího světa objevíte ve své duši krajiny, do kterých jste ještě nikdy nevstoupili. Objevíte schopnosti, o kterých jste nevěděli, síly, ve které jste už nevěřili*“ ... „*Cestujte, abyste poznali sebe poznáním světa... Cesta je obrazem člověka, který cestuje: řekni mi, jak cestuješ, a já ti řeknu, jaký jsi. Člověk na cestách je vydán vnějším vlivům, ale přetváří je k obrazu svému*“ (Vácha, 1985:6-7).

Název kapitoly *Pout' jako cesta* není zcela myšlena jenom jako cesta poníž poutník kráčí, ale především jako cesta k samému sobě, ke svým myšlenkám a do svého nitra. Pout' je určitým procesem přetvařování a formování poutníkovy osobnosti, jejího myšlení a fantazie, odloučení a oproštění se od světské složitosti a konec konců hledání vlastní identity. Pout' započata odchodem, poháněná motorem síly ozdravující a slobodné chůze se po návratu člověka prolíná v pomyslné paprsky následujícího života. JANET HALL (2015:144) cituje ve své knize W. A. Mathieua „*Moudrost chůze přichází a učí vás složité věci jednoduchým způsobem*“. Tedy díky chůzi popuzující hloubavé myšlenky a skrze percepci krajiny poutník nachází cestu k sobě, shlíží podstatu bytí a je si vědom složitosti a tíhy kráčení, co v podstatě učí k uvědomování si skutečně důležitých věcí a k prožívání slobodnějšího a jednoduššího života.

*„Pokud tato cesta něco znamená, pak to, že poslední kroky
Do Santiaga jsou zároveň prvními kroky na další cestě“.*

Laurie Dennettová

„Pout' je jako schůzka se sebou samým.

Dovíte se, kdo jste.“

Antoine de Saint-Exupéry

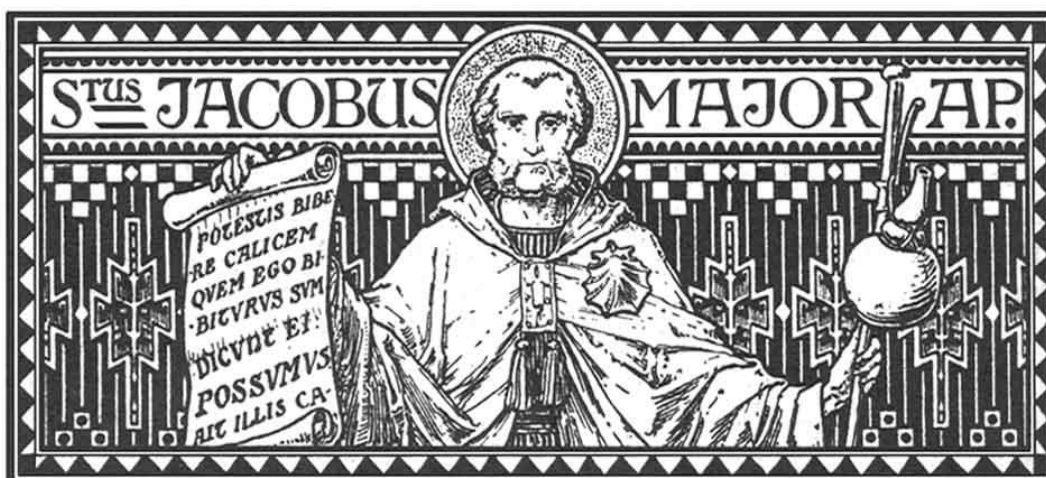
3.4. Svatojakubská pout' a poutník již se na ní vydal

„Mléčná dráha ukazuje Svatojakubskou cestu až do Compostely. Neexistuje náboženství, které by dokázalo shromáždit všechny hvězdy, protože kdyby k tomu došlo, vesmír by se změnil v obrovský prázdný prostor a ztratil by důvod své existence. Každá hvězda – a každý člověk – má svůj prostor a své zvláštní charakteristické znaky. Existují hvězdy zelené, žluté, modré, bílé, existují komety, meteory a meteority, mlhoviny a prstence. To, co odsud zdola vypadá jako spousta stejných teček, jsou ve skutečnosti miliony odlišných věcí, roztroušených v prostoru přesahujícím lidské chápání.“ (Coelho, 2002:79)

Santiago de Compostela („Santiago“ znamená „svatý Jakub“; „Compostela“ z latinského *campus stellae* „hvězdné pole“ = svatý Jakub z hvězdného pole), píše CARR-GOMM (2009) je město ležící na severozápadě Španělska v Galicii. Každý rok sem směřuje tisíce poutníků přes Evropu ke katedrále v Compostele za ostatky apoštola Jakuba¹, která je má očistit.

¹ Svatý Jakub byl apoštol a učedník Krista (poz. autorky)

Již od 4. století křesťané putovali připraveni snášet útrapy cesty v chudobě, šli pěšky na místa, kde Kristus žil a kázal a takovým místem se stal právě Jakobův hrob ve španělské Compostele jako třetí nejvýznamnější cíl po Jeruzaléme a Římu (Jazairiová, 2005). Fiona DUNLOP (2010) v průvodci National Geographic popisuje, že ve skutečnosti není jisté, zda tady byl svatý Jakub pohřben, ale legenda, která vypráví o Jakobovem šíření evangelia v severním Španělsku a poté jeho návrat do Jeruzaléma, kde byl popraven a následně bylo údajně jeho tělo do Galicie zpátky přineseno, má pro Španělsko silný symbolický význam.

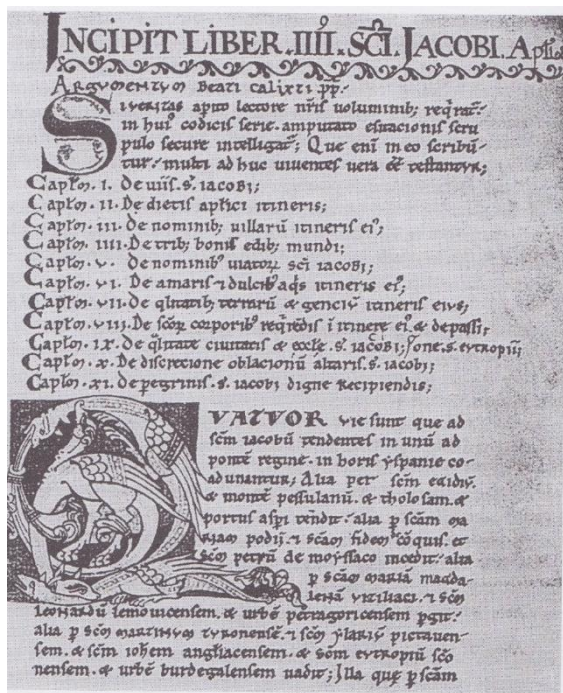
Obr. 1: Svatý Jakub

Zdroj: OZ Priatel'ia Svät'ojakubskej cesty na Slovensku Camino de Santiago

Podle TIRPÁK-DANCÁK-OSTRWSKI (2015) bylo Santiago jedním z významných cílů poutníku v 10.-15. století a v 12. století dosahovala pouť do Compostely vrchol své obliby, uvádí *Simonis* (2008). I *Carr-Gomm* (2009) píše, že se Santiago de Compostela těšila veliké oblibě a dostala se téměř na úroveň Říma. „*Od období vrcholného středověku se tento kult vyzdvihl na úroveň poutí do Říma a Jeruzaléma a jako důsledek obrovských politických, hospodářských, náboženských, demografických a jiných proměn, které v té chvíli poznačili Evropu, se stal jedním z nejvýznamnějších kultových projevů křesťanství*“ (Dancák, 2007:37) *CARR-GROMM* (2009) dále píše... zprávy z 12. století udávaly, že každým dnem přichází do Santiaga 1 000 poutníků, kteří připlovali na lodích z Británie, Irska a severní Evropy, jiní přicházeli pěšky nebo na koních a oslech. Mniši z kláštera Cluny psali v 12. století příručky pro poutníky s informacemi o svatyních, které bylo potřeba na cestě do

Santiaga navštívit. (Olexák, 2006) Pomocníkem poutníka se stala publikace vydaná roku 1140 *Průvodce poutníka* nazvaná *liber peregrinationis* a je pátou knihou *Codex Calixtinus*² napsaná mnichem Picaudem. Kromě edice o sv. Jakobovi (*liber Sancti Iacobi*) podávala podrobné informace o cestách spojených v „Camino Francés“ a popisovala pevninu, řeky a regiony na trase.

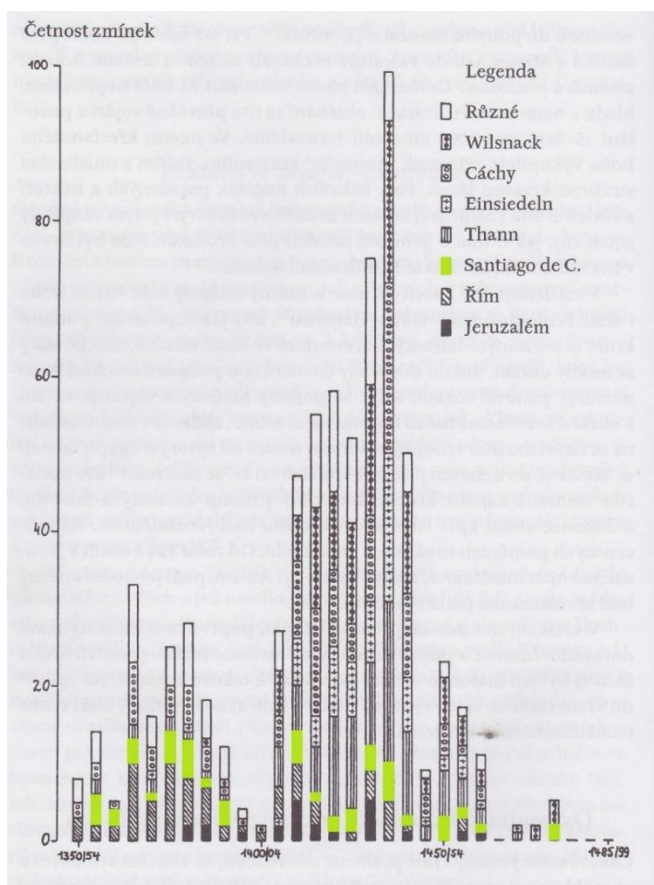
RABE (2008) rozšířeně uvádí také pověsti, legendy, zázraky a texty. Picaud poskytuje i praktické rady, varuje před obchodníky a hostinskými a popisuje lidi v regionech. DUNLOP (2010:88) Galicii popisuje (onen Picaudův *Průvodce*) jako „země okouzující svými řekami, loukami a úžasnými sady, se svými vybranými plody a křišťálovými prameny... Oplývá také hojností zlata a stříbra, látek a kožešin a dalších cenností, zejména saracénských pokladů“.

Obr. 2: Výňatek z Codexu Calixtina (12. stol., katedrála v Santiagu de Compostela). Začíná čtvrtá kniha sv. Jakuba... Čryři jsou cesty, jež vedou ke sv. Jakobovi a ty se spojují do jedné u Puente la Reina ve španělské zemi.

Zdroj: OHLER (2002:57)

² Codex Calixtinus je uložený v archívu katedrály Santiagu de Compostela.; pozn. autorky

Obr. 3: Nejdůležitější poutní cíle zmiňované v lübeckých závětech, 1350-1495

Zdroj: zvýrazněno, OHLER (2002:50)

Do zapomnění však proslulá Cesta za hrobem svatého Jakuba upadá (Rabe, 2008) v patnáctém století z důvodu morové epidemie, náboženským válkám a protestantské reformace, která podle TIRPÁK – DANCÁK – OSTROWSKI (2015) zrušila jednotu, narušila základ víry a rozštěpila náboženské myšlení. Dokonce v osmnáctém století byli poutě zakázány (Rabe, 2008). Teprve až od osmdesátých let dvacátého století se opět začíná vynořovat jako hlavní správní středisko galicijské autonomní oblasti a znovuobjevené poutní a turistické místo (Simonis, 2008). OHLER (2002:201) dodává, že „Camino Francés³, více než 700 km dlouhá poutní cesta severním Španělskem do Santiaga, vroubená úctyhodnými památkami, byla roku 1993 Evropskou unií prohlášena za první evropskou kulturní trasu a svěřena pod zvláštní ochranu UNESCO“.

³ vid' kapitola Trasy Svatojakubské poutě na území Evropy a v České republice

*„Každé ráno se dáváme na cestu, každé ráno jdeme dál.
Den za dnem nás volá naše pout', jdeme za hlasem Compostely“.*

Hymna francouzských poutníků do Compostely

3.5. Santiago de Compostela, město, které se tehdy stalo poutním místem a staletími prošlo vzestupem, pádem a modernizací až se stalo fenoménem

V době, asi sto let po objevení hrobky sv. Jakuba se kostel a hrobka v Compostele staly poutním místem a poutníků⁴ i ze zahraničí začalo přibývat, udává CARR-GROMM (2009). OHLER (2006) udává, že velké poutě vyžadovali velké kostely⁵ a komplexy dalších budov. Jednalo se o tělesné a duchovní potřeby desítek tisíc starých a mladých, zdravých a nemocných, kteří putovali často na poutní místo za nevýslovných útrap. OHLER (2002:52-71-72) „V raném a vrcholném středověku hrála důležitou roli askeze, ve středověku pozdním převládala touha po zábavě“... „Snaha o tělesné zdraví, spásu duše a vzdělání ducha se mohly plynule překrývat. Spása duše už nebyla nadřazena starosti o blaho těla a ducha... Mnoho poutníků přitahovala vyhlídka na změnu nebo dokonce uzdravení; na druhé straně je z domova vyháněly pohromy jako mor, hlad a válka“. Lidé, píše OHLER (2002) postižení slepotou, němou, hluchotou a lidé chromí prosili na posvátných místech za uzdravení neduhů, které žádný lékař vyléčit nedokázal. „Vždyť co lidský um a léky spravít nesvedou, to zhojí máti poznání“ (Ohler, 2002:66). V pozdním středověku putovali poutníci na posvátná místa, kde se měli modlit místo nemocných, zmrzačených nebo i zemřelých (Ohler, 2002).

⁴ Slovo „poutník“ odpovídá německému *Pilger*, francouzskému *pèlerin* a anglickému *pilgrim*, což jsou výrazy pocházející z latinského slova *peregrinus*, označujícího cizince, který žije mimo oblast, kde má občanská práva. (Ohler, 2002)

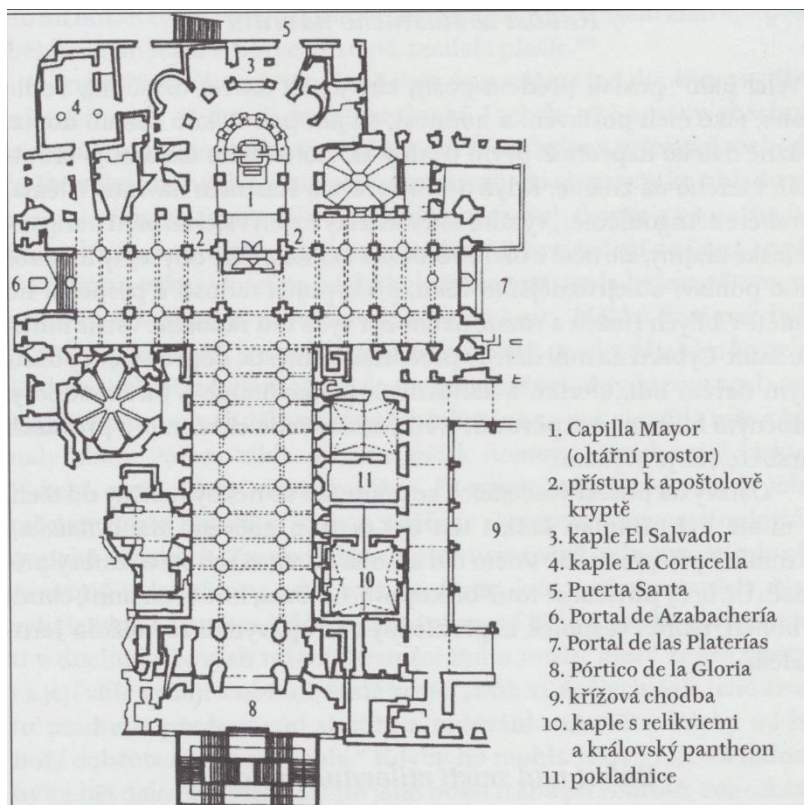
⁵ „Prameny vypovídají o tom, že kostel byl shromaždištěm církevní a často i světské obce a pohřebištěm. Věřící navštěvovali kostely, aby se mohli zúčastnit bohoslužeb, aby se mohli pomodlit, oddat svým myšlenkám, odpočinout si nebo uniknout před denním žářem.“ (Ohler, 2006:58-59)

MEDNYÁNSZKY (2004) se problematikou zabývá hlouběji a udává, že počet poutníků mnohonásobně přesahoval počty domácích obyvatel, co způsobovalo problémy s ubytováním a stravováním. Ubytovně byly proplněné, mosty se kvůli protažení hroutili, docházelo k zrazením nebo úmrtím poutníků, obchodníci nestačily se zásobováním a v ulicích se tvořil odpad a špína. Akt putování bylo potřeba řídit. Stát chránil poutníky zákonem, budoval cestní a mostní infrastrukturu a zřizoval nemocnice a ubytovně. O duchovní stránku putování se starala církev a rytířské řády ochraňovali a doprovázeli poutníky. O poutníky se starali a pečovali o choré různé civilní svazy, spolky nebo soukromé osoby.

Kromě jiných i bazilika v Santiagu de Compostela se po rozmachu poutnictví musela přizpůsobit potřebám poutníku, a tak se svými tří loděmi usnadňovala řízení a směřování zástupů poutníků, kteří přicházeli severní boční lodí až k chórovému ochozu, kde se poutníci dostali k relikviáři s ostatky. V hlavní lodi byli modlící se poutníci, kteří mohli setrvat i delší dobu a také nemocní a postižení, kteří se chtěli uzdravit; byli dopravováni na lehátkách, vozících nebo v koších a často zůstávali přes noc. „*Zápach nemytých, zanedbaných lidí s hnisajícími ranami se dal ve vyšším prostoru snáze snášet*“, co byl další důvod přestavění střechy na klenbu. (Ohler, 2006:171)

Původní jednoduchý klášterní komplex, píše DUNLOP (2010), který vyrostl nad hrobkou sv. Jakuba byl později přestavěn na velkolepou katedrálu⁶ (Catedral del Apóstol), která poutníky začala ještě více přitahovat. Stavba katedrály se začala v roce 1075, vybudovaná původně v románském slohu. Na výstavbě se podíleli i poutníci, dodává OHLER (2002), kteří nesli s sebou kámen až do Castañoly, aby se tam z něj vypálilo vápno ke stavbě baziliky sv. Jakuba. Jako vděk, píše DUNLOP (2010), za bezpečný příchod do Compostely se poutníci dotýkali ústředního pilíře, na kterém doba zanechala jejich stopy.

⁶ *Katedrála* je slovo pocházející z řečtiny *kathedra* znamená původně „sedadlo“, v pozdní antice císařský trůn. Dodnes se slovem *cathedra* označuje v církevním jazyce biskupský trůn. *Cathedra* stála v rané křesťanské bazilice na centrální ose apsidy, vysvětluje ve své knize OHLER (2006).

Obr. 4: Půdorys katedrály v Santiagu de Compostela. Řešení s chórem, který se obchází, a s trojlodní podélnou i příčnou lodí umožňovalo vést davy poutníků jedním směrem.

Zdroj: OHLER (2002:52)

V 12. století, podle (Ohler, 2006:11) popisuje Picaud nádheru baziliky⁷ sv. Jakuba v Santiagu de Compostela: „Tady bylo vykonáno něco obdivuhodného: kostel je velký, prostorný a světlý. Rozměry si dobře odpovídají: šířka, délka a výška jsou v náležitém poměru. Stavba je dílo nevýslovně krásné; svým horným patrem připomíná královskou falc. Kdyby někdo se smutkem v duši vystoupal na emporu, rozveselí se – když nahoře prochází loděmi – a zaraduje při pohledu na tento nevšedně krásný dům Boží“.

V Codexu Calixtinus se zajímavě popisuje i samotné město Santiago. „Město Compostela se rozkládá mezi dvěma řekami, které se nazývají Sar a Sarela. Do města

⁷ Bazilika, obdobně z řečtiny znamenající původně královské sloupořadí, později tržnici a velkou dvoranu. (Ohler, 2006)

existuje sedm vstupů. První je brána sv. Františka, druhá brána skalní, třetí brána Sofradova, čtvrtá brána svatého poutníka, pátá brána Falguerova, která vede k přístavu Padron, šestá brána Zuzanina a sedmá brána máselníků, kterou se do města vozí skvělý likér z Baca. Dnes můžeme ve městě napočítat deset kostelů, mezi nimi, umístěný uprostřed, zářící slávou jako nejdůležitější, kostel nejslavnějšího apoštola svatého Jakuba, syna Zebedeova. Bazilika svatého Jakuba je dlouhá jako 53 urostlých mužů, měřeno od západních dveří až k oltáři Spasitelově. Na šířku, pro změnu od Francouzského vchodu až do prostředku měří jako 39 urostlých mužů. Hlavní loď obsahuje 29 sloupů. 14 na pravé straně a stejný počet na levé, další uvnitř, mezi dvěma podloubími, při pohledu k severu, který odděluje nebesa nad oltářem. Pokud chceme my, Francouzi, vstoupit do basiliky apoštolovy, použijeme vchod severní" (Mydlaršík, 2011:14).

Santiago de Compostela a její katedrála dnes korunují pouť půvabnou krásou. Cesta do Santiaga skrývá tajemství mnoha kultur a kultů a nepochybně nese svou zvláštní energii. Každý poutník, který ní prochází má svoji vlastní cestu, svůj osobní příběh a své jedinečné a intimní zážitky (Allende, 2008).

BOWIE (2008:249-250) ve své knize *Antropologie náboženství* cituje Alana Morinise: „*Poutní střediska byla a jsou tak běžné a rozsáhle udržována a podporována proto, že jsou pokladnicemi kulturních ideálů. Politická záštita byla vždy zcela běžná... Slavná poutní místa často uchovávají ostatky⁸ těch nejuctívanějších svatých či nejprokázanějších zjevení božstva. Tato střediska byla vždy oslavována těmi nejvrcholnějšími projevy sakrálního umění a architektury, jakými se kultury mohou pochlubit. Výsledkem je to, že svatyně ztělesňuje ideál, který vyjadřuje. Poselství o tom, že dané místo je velesvatyně, je pro poutníka velmi posilováno uměním, architekturou, hudbou, divadlem atd., které dané místo zkrášluje. Ve skutečnosti, jakmile vznikne „duchovní magnetismus“ příslušného místa..., může být tak silný, že překračuje skupinové nebo kulturní hranice a přitahuje tak poutníky nejrůznější provenience, kteří přicházejí právě proto, že místo je pověstné tím, že vyzařuje sílu a projevuje ji materiálními zpodobeními“.*

⁸ kosti svätých, pozn. autorky

V současnosti je Santiago de Compostela hlavní turistickou atrakcí severního Španělska. Toto město je téměř úplně věnováno cestovnímu ruchu. Compostela může tvrdit, že je první hlavní destinací na světě vzhledem k přitažlivosti poutního místa, kdy ve středověku ročně přicházelo do Santiaga téměř dva miliony poutníků, aby si uctili hrob sv. Jakuba (Camino Adventures, 2017). Dnes do Santiaga přichází statisíce poutníků a turistů, které město vřele vítá. Největší přísun lidí je patrný ve „Svatý rok“, tedy v roce, kdy svátek sv. Jakuba 25. června připadá na neděli (naposledy v roce 2010; vid' nárůst poutníků z Grafu č.1). WESTWOOD (1994) uvádí, že na den svatého Jakuba a den předcházející slaví měšťané ze Santiaga, lidé z okolních vesnic i poutníci. Zaplní městské ulice, náměstí Plaza de L'Obradoiro a za zvuků městské hudby promenují v uličkách figury, tzv. Chigantes, následovány náboženskými průvody a lidovou hudbou a tancem. V půlnoc 24. července zapálí před katedrálou dřevěný mešitu, na počest sv. Jakuba se nad katedrálou pouští působivý ohňostroj doprovázen potleskem a hudbou. V den svátku se v katedrále zapálí obří kaditelnice Botafumeiro.

Poutní místo Santiago de Compostela a jeho okolí je rozmanité svojí historií, legendami, památkami, kulturním a přírodním prostředím. Duchovní bohatství, které si Santiago zachovává je potřeba chránit, aby bylo odevzdáno dál.

Obr. 5: Oslavy svatého Jakuba v Santiago de Compostela.

Zdroj: SANTIAGOTURISMO (2017)

„Evropa se zrodila v poutích a křesťanství je jejím rodným jazykem“.

J. W. Goethe

*„K Bohu jestvuje tolik cest, kolik je lidí, protože v rámci stejné víry
je cesta každého člověka celkem osobní“.*

Benedikt XVI.

3.6. Svatojakubské trasy v Evropě a v České republice

Ježíš říká apoštolům: *„Jdete do celého světa a hlásejte evangelium všem stvořením.“* S tímto posláním se dostává aj apoštol Jakub až do Compostely, až na „Finisterre“ (Mons. František Rábek in Svatojakubská cesta v umění a cestovním ruchu, 2017).

Do Santiaga vedly v 12. století cesty z celé Evropy, které jako potoky vtékaly do říček a řek a ty se zas do čtyř hlavních tepen a pak do jediné „cesty hvězdy“. (Jazairiová, 2005) Dnes poutnické cesty do Santiaga do Compostela tvoří obrovskou síť po celé Evropě. Hlavní poutní cesty dostali i své pojmenování (Mednyánszky, 2004).

Cesta přes Pyreneje a severní Španělsko až k mysu Finisterre (latinsky „Konec světa“; VÁLKOVÁ-HURBANOVÁ (2009:12) citují slova starého muže o Finisterre: *„Toto je konec pevné země, konec světa, neboť dále není nic nežli moře a jen moře, kteréhož, kde je konec, Bůh milý sám tolika ví“.* CARR-GROMM (2009) uvádí, že byla využívána Kelty a Římany k obchodním a náboženským účelům. Dnes je tato trasa – a všechny, které se na ní napojují známa jako „Cesta sv. Jakuba“, nebo „Svatojakubská pouť“. Ve středověku byla tato pouť nazývána „El Camino“ („Cesta“). Věřící se, navazuje SIMONIS (2008) že *camino* přispělo ke zrodu ideje Evropy. Goethe řekl, že *„Evropa se zrodila na poutní cestě ke sv. Jakubovi“.* Milióny poutníků putovali z Evropských zemí do Compostely obchodními cestami, královskými silnicemi a stezkami, jež všechny vedly do Španělska. Na trasách se budovali katedrály a svatyně, popisuje OLEXÁK (2006) které zaplavili Evropu, kde jedna svatyně

odkazovala na druhou. Poutě se množily a okolo cest se formovaly města a Evropa se stala synonymem křesťanství.

Všechny *Caminos*, píše SCOTTI (2015), jsou historické, oficiálně uznávané a značené cesty žlutými šipky (obr. 6) nebo mušlemi (obr. 7) vedoucí do Santiaga však nezačínají vždy ve Španělsku. Na Francouzském území se větví poutní trasy před Pyrenejemi vedoucí z Německa, Skandinávie, Velké Británie, Nizozemska, Belgie, Itálie, Rakouska a Švýcarska (obr. 8). Na území Španělska za Pyrenejemi se na hlavní a nejoblíbenější *Camino Francés* připájejí další historické poutní cesty Camino Aragonés, Camino del Norte, Via de la Plata, Camino Portugués, Camino Primitivo, Camino Inglés a Ruta Maritima zobrazené na obr. 9.

Putování na Svatojakubské pouti se stává popří svojí náboženskosti a spirituálnosti zcela jedinečné díky bohatství architektonických a kulturních památek a půvabnosti přírody rozlévané do živé krajiny, píše RABE (2009).

Rostoucí popularita poutních cest není náhodou. Putování svým způsobem naplňuje očekávání moderního člověka při setkání s tradicemi, spiritualitou a historií Evropy (Jakubská cesta, 2011b). Putování provozované jako turistika se stává fenoménem dvacátého století zejména díky postmodernímu individualismu a hledáním osobních civilizačních kořenů a duchovního prostoru pro vlastní ego. Zájem o poutě přerostl z řad věřících, zejména z katolického Západu do rozměrů evropských a světových. Trh a veřejnost přinesly pouti popularitu, marketingovou podporu a nabídku potřebných služeb. (Jakubská cesta, 2011a) Ve srovnání s klasickými poutěmi jsou dnes Svatojakubské trasy v Evropě promyšleným turistickým produktem s vlastním marketingem, logem, infrastrukturou, službami a politickou podporou. (Jakubská cesta, 2011b)

Gerhard WEAG (in Svatojakubská cesta v umění a cestovním ruchu, 2017) k Jakubským trasám dodává, že v posledních letech se značení obnovuje a vnikají i nové trasy v regionech Evropy, které navazují na ty původní so zřetelem dávat k dispozici nové formy a reagovat na nové potřeby a trendy (např. poutě pro rodiny s malými dětmi, teenagri, senioři).

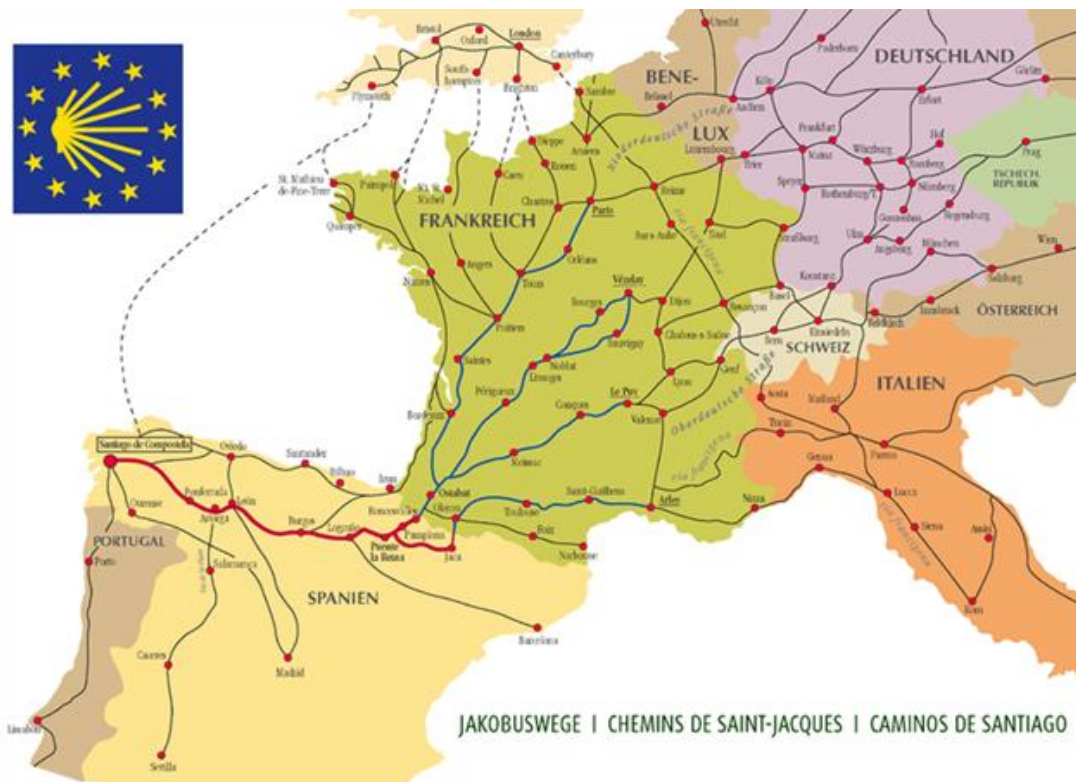
Obr. 6: Značení trasy žlutými šípkami⁹
Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2016)

Obr. 7: Značení trasy mušlemi¹⁰ na kamenných chodnících ve městech
Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2016)

⁹ „Žlutá šipka“ (flecha amarilla) označuje směr cesty na oficiálních označeních i neformálním způsobem namalovaná na stromech, zdech, cestě nebo osvětleních. (Scotti, 2015)

¹⁰ Svatojanská mušle, tzv. *pecten jacobaeus* je charakteristickým symbolem poutě do Compostely. Jedlé lastury *Pecten maximus* L se hojně vyskytují při Atlantickém oceánu. V minulosti přinášeli tuto mušli poutníci domů jako důkaz dosažení *finis terrae*, konec do té doby známého světa. (Scotti, 2015)

Obr. 8: Svatojakubské stezky v Evropě
Zdroj: JAKUBSKA CESTA (2011c)

Obr. 9: Trasy do Santiago de Compostela na území Pyrenejského polostrova
Zdroj: WAY ST JAMES BLOG (2016)

Obr. 10: Mapa Svatojakubských tras v Západní Evropě z roku 1648 vyobrazená na pohlednici

Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE (2018)

„Pouť je jako schůzka se sebou samým.

Dovíte se, kdo jste.“

Antoine de Saint-Exupéry

*„Tvoje srdce je tam, kde je tvůj poklad. Musíš ho najít,
protože jenom tak bude mít smysl všechno, co jsi cestou zažil“.*

Paulo Coelho

*„Prožívání je subjektivní a jedinečné, přičemž probíhá v určitém čase.
Ne vždy se dá vyjádřit slovy, někdy je přesněji vyjadřuje mluva těla“.*

(Kohoutek, 2000)

3.7. Prožívá poutník na cestě Genius loci?

Svatojanská cesta je pro člověka silným prožitkem. Je nestálá a svojí neustálou dynamickou proměnou prostředí, míst, počasí, nocování se mění i emoční stav poutníka, který prochází krajinou a nasává její atmosféru vzbuzující zvláštní pocity. Tyto místa, chrámy, ubytovny, cesta klikatící se v strmém terénu nebo příroda sama jsou důvody k zamýšlení se a samotnému vnitřnímu prožívání těchto momentů cesty, s kterými se střetává. Poutník na své cestě zažívá *Genia loci*, protože Compostelská pouť ho v sebe skutečně skrývá.

Blíže Genius loci popisuje ŠÍPEK (2001:102) „*Genius loci*¹¹ znamená atmosféru, „ducha“ místa, oblastí, jak ji lidé prožívají... Člověk má v takové chvíli pocit neopakovatelnosti, vznešenosti, záhadnosti. Jindy dochází k jakémusi poměřování se člověka s přírodou, prožívání blízkosti, vlastní bezvýznamnosti. Jde o běžný jev¹² spojování „neutrálního“ přírodního dění s lidským prožitkem a hodnocením“. ŠÍPEK – KACETL – ŠTÝRSKÝ (2012) doplňují, že se jedná o psychologický jev, zvláštní

¹¹ Může být specifický pro konkrétního člověka (místo traumatické události, nehody nebo šťastného setkání); genius loci spojován s hodnotami (místo, kde stojí katedrála; místo bývalého koncentračního tábora) (Šípek, 2001:103)

¹² fyzikální: geologický charakter krajiny, památky, umění, produkty civilizace (tedy jevy tak či onak člověkem upravenými, modifikovanými, vytvořenými); životnými: flóra, fauna, lidé

kombinaci poznání a prožívání vázané na určité místo, atmosféru místa navozující pocit záhadnosti, stav údivu a dojetí.

ŠTÝRSKÝ (2014) uvádí, že Genius loci v římské mytologii byl duch ochraňující určité místo. V dnešním pojetí má význam specifické atmosféry určité oblasti ve smyslu specifického prožitku, jak z hlediska poznávacího, tak i emočního. Genius loci přetrvává imaginací a s ní spjatým prožitkem¹³.

„Jestliže „ducha“ místa chápeme jako jistou atmosféru, kterou člověk na navštíveném místě může intenzivně prožívat, potom je logické, že toto místo má zvláštní význam, který má takovou intenzitu, že se člověk touží na toto místo vracet, a při vzpomínce takového místa u někoho dochází k nevšednímu intenzivnímu znovuprožívání. Zdá se, že tohle byl vždy smysl náboženských poutí, že velmi intenzivně tyto pocity prožíváme na místech, která nás oslovují jistou přírodní monumentalitou, nebo významem spojeným s obdivem k lidskému umu, nebo bohatosti a dramatičností historické situace“ ... „Genius loci je tedy důležitou podmínkou prožívání místa, což jistě souvisí s jistými hodnototvornými procesy. Ano, cestování spojené s prožíváním genia loci a s vnímáním krajiny na základě předchozí důkladně přípravy je bezesporu hodnotou, která člověka obohacuje a vede ho k toleranci a pokoře“ (Kognice, 2009:275-277).

CÍLEK (2007:10) ve své knize popisuje: *Genius loci je něco podobného jako „krajinný ráz“, ale je ještě méně uchopitelný. Asi lepší definice „ducha místa“ je to, že je důvodem, který neumíme pojmenovat, ale kvůli kterému se vracíme. Pojem genius loci může působit magicky a prchavě, ale ve skutečnosti je jednou z nejsilnějších esencí celé krajiny“.*

ŠÍPEK A VALENTA (in Zelenka a kol, 2008:92) *„Prožívání poznávaného může být umocněno navozením zvláštní, až neopakovatelné atmosféry. Poznat genius loci místa, krajiny, znamená usilovat o vnímání samotné podstaty navštívené krajiny v její celistvosti, v charakteru atmosféry daného místa“.* Jde o vnímání, které ovlivňuje

¹³ Termín prožitek se běžně chápe jako emoce, emoční ladění (v češtině podobně významové výrazy jako cit, pocit, dojem, emoce, prožitek, zážitek, nálada aj.) Prožitek představuje časově ohraničený úsek soustředěného prožívání. (Venclová-Štýrský-Šípek, 2015)

psychiku v podobě intenzivního prožitku, který přispěl k rozšíření poznatků a představ. Na základě prožívaného genia loci si člověk vytváří krajinu vnitřní, která je odrazem poznané krajiny v jeho nitru. *„Genius místa je cosi, co v okamžiku, kdy do jistého místa přijdu, pociťuji zcela železně nejen v okolní krajině, ale i v sobě samém. Stávám se součástí krajiny, místa“.*

Chrámů navozují duchovní prožitek. Compostelská katedrála svou monumentálností, historií, silou architektury a představou o přítomnosti ostatků sv. Jakuba dokazuje přítomnost ducha místa. OHLER (2006:38-539) píše: *„Člověk patrně touží po tom, aby se mohl s posvátnem setkávat konkrétně a aby mohl bohoslužebná místa vnímat jako sakrální prostor“... „Když věřící překročí práh kostela, možná pociťí jakési posvátné rozechvění. Světlo, barvy a celý prostor vyvolávají očekávání, která může ještě umocnit vůně kadidla a hudba“.* Na architekturu, jako jádro prožitku poukazuje ZELENKA a kol. (2008:134) podle Norberg-Schulz: *„Prostředí ovlivňuje lidské bytí a samotný účel architektury má mnohem hlubší význam“ ... „Všechno je spjato s architekturou, neboť ta jediná zviditelňuje genia loci“.*

„Orly letí a poutník se táhne po zaprášené cestě“

Jozef Miloslav Hurban

3.8. „Homo viator“ v historickém a moderním kontextu

„Poutník je symbolem člověka, „který putuje po této zemi, přechodném bydlišti všeho lidstva, k věčnému cíli, k novému domovu a pravému životu“. Pout, útrapy, ale i potěšení spojené s cestou a dosažením vzdáleného cíle, jsou předobrazem cesty ke spáse. Poutník, „homo viator“, vyjadřuje svou cestou pokoru, naději a víru“. (Ultreia, 2016d)

Poutník podle HALL (2015) může být kdokoli pocházející z celého světa, který se pro cestu rozhodne. Lidé různých kultur z nejrůznějších zemí a poměru, různých zaměstnání, věřící různých náboženství i nevěřící. Lidí různého věku, velikosti nebo barvy.

Sv. Jakub, jak popisuje OLEXÁK (2006) se stal patronem poutníků jednak kvůli množství poutníků vydávajících se za jeho hrobem a zázrakům během cesty za jeho orodování.

Středověkého poutníka na Svatojakubské cestě bylo možné poznat, píše DANCÁK (2007) podle charakteristického pláště s kapucí, poutnické palice, brašně, růžence a poutnického odkazu (obr. 11-12). VÁLKOVÁ-HURBANOVÁ (2009) popisují i význam poutníkovy oděvu – poutnický šat se přizpůsoboval charakteru cesty. Musel být pohodlný, a hlavně musel chránit před nepřízní počasí. Hul sloužila i jako ochrana proti divokým zvířatům a jinému nebezpečí a také jako kalendář – poutníci si do ní dělali zářezy za každý den putování. Zajímavost udává OHLER (2002), kdy píše, že poutníci pro povzbuzení krevního oběhu užívali vína, jiné prostředky prakticky nebyly známy. Kávu si většina poutníku mohla dopřát až ve 20. století.

Dnes, dále píše DANCÁK (2007) se poutník pozná podle typických atributů jako palice, batoh a svatojakubská mušle (obr. 13) hřebenatky z pobřeží Atlantiku, která se stala největším symbolem poutníka. JAZAIRIOVÁ (2005) uvádí, že svatojakubská mušle byla dříve zasvěcena Venuši a má tvar otevřené ruky, nebo také hvězdy, ze které vychází záře a dle legendy sloužila Jakubovi jako pohár. Mušle

byla důkazem toho, že poutník dorazil k sv. Jakubovi a měla odvracet všechna nebezpečí. Mušle, jak se zmiňuje OHLER (2002:190) nesla symbolický význam ve svých dvou skořápkách, které znamenaly „*dva příkazy lásky k bližnímu, na nichž musí nositel mušle stavět svůj život, tj. milovat boha nade vše a bližního svého jako sebe sama*“.

Poutník byl po dobu putování pod ochranou práva, tedy nesměl být uvězněn, napadnut či vykořisťován a nikdo se nesměl zmocnit jeho majetku. Poutníci se vydávali na pouť pešky na znamení pokání a neraz i bez obuvi na znamení pokory, pokračuje dále DANCÁK (2007). OLEXÁK (2006) uvádí, že základní charakteristikou středověké poutě byla konkrétnost, jako relikvie, či zázraky. „*Poutníci hledali reálné střetnutí s historickým faktem s aktuální událostí a nikoliv vzpomínku, nýbrž živou vzpomínku, hmotné posvátno*“. (Olexák, 2006:9)

Dante ve svém díle *Vita Nova* popisuje, uvádí DANCÁK (2007) že se všichni poutníci považovali za cestovatele, avšak v pravém slova smyslu se toto pojmenování vztahovalo jenom na ty poutníky, kterých cílem byla pouť do Compostely.

Dnešní poutník, si již jako důkaz o absolvování poutě domu nepřinese svatojakubskou mušli, tu si může pořídit před vyjetím na cestu, nebo si ji koupit v některém obchůdku se suvenýry nebo v *albergue*¹⁴ (obr. 14), avšak poutník, píše SIMONIS (2008), který urazil po cestě do Compostely alespoň 100 kilometrů pešky nebo 200 kilometrů na kole s duchovním nebo náboženským úmyslem, může v *Oficina de Acogida de Peregrinos*¹⁵ vyzvednout oficiální *certifikát*¹⁶ (obr. 15) o absolvování poutě, po předložení *kredenciálu*¹⁷ (obr. 16).

V pojmání „moderního“ putování je potřeba si vymezit pro lepší pochopení rozdíl mezi poutníky a turisty, přičemž pro oba segmenty se stává cílem právě

¹⁴ *Albergues de peregrinos*, (popř. *refugios, hospital de peregrinos*) jsou ubytovně pro poutníky s kredenciálem. V minulosti nazývané hospice. (Scotti, 2015)

¹⁵ kancelář pro záležitosti poutníků

¹⁶ certifikát, nazývaný Compostela je dokument vystavený Poutnickým úřadem katedrály sv. Jakuba po předložení katedrálu, kde je vzdálenost trasy doložená pečetskami – *sellos*, které poutník získává na každé zastávce. (Scotti, 2015)

¹⁷ *credencial* – osobní karta poutníka je dokladem potvrzující vykonání poutě. Tvoří ho skládačka, kde se každá zastávka zaznamenává pečetky a datumy. Dovoluje vstup do poutnických ubytovní. (Scotti, 2015)

poutní místo. Cílem poutníků, píše ČÁBYOVÁ-RAJČÁK (2015), bez ohledu na příslušnost k náboženství je svaté místo reprezentováno kostelem, katedrálou, svatyní, mešitou atd. Tyto objekty jsou pro poutníky základní infrastrukturou náboženského turismu na rozdíl od turistů, pro které jsou lokalizačními předpoklady. Tradiční turista¹⁸ se vydává na cesty za poznáním historických památek, uměním, zábavou, prožitky. Motivem putování je hledání duchovní posily, uzdravení a vnitřní změny. Poutníci se vyjadřují k silnějšímu a hloubavějšímu vnímání krásy krajiny, uvědomění si potřeb a dosažení vnitřního pokoje. ŠTÝRSKÝ-ŠÍPEK (2011:7b) výstižně dodávají: „*Turista je sice postava moderní, kdežto poutník je postava věčná*“.

BAUMAN (in Šípek, 2001:76-77) porovnává postavení poutníka, tuláka a turistu v cestování: „*Turista opouští dům, aby vyhledával dojmy. Dojmy a povídání o dojmech. Od tuláka se liší tím, že cestovat nemusí. Nic ho z domu nepudí, kromě neukojené touhy po dobrodružství.*“ Turista je ten, který navštěvuje, očekává, platí a vyžaduje. Tulák na rozdíl od poutníka cestuje bez zřetelnějšího vnějšího ale i vnitřního cíle. Jeho cestování má méně rozeznatelný význam. Pro tuláka i poutníka je život změnou a pohybem. Tulák neví, kam ho jeho putování dovede, čím se příliš nezabývá, protože pohyb je důležitější než cíl. Poutník hledá, trpělivě porovnává, hodnotí. Jehož cíl má duchovní charakter, který je dopředu stanoven, dodává Bauman.

I GUČÍK (in Svätajakubská cesta v umení a cestovnom ruchu, 2017:47,49) obdobně vysvětluje, že poutníka a turistu nelze přirovnávat: „*Poutník není typický turista. Zatím co turista preferuje oddych, poznávání, rozptýlení a zábavu a uspokojení dalších potřeb, očekává přitom kvalitní služby a stěžuje se na nedostatky, pro poutníka je důležitý motiv putování a je vděčný za vše, co dostane. A dodává, že „být poutníkem znamená mít cíl a v srdci odhodlání.“*

¹⁸ WTO definuje turistu jako dočasného návštěvníků určité země po dobu minimálně 24 hodin a to z důvodů obchodních a sociálních (Šípek, 2001)

Obr. 11: Apoštol Jakub vyobrazený bosky, tak jako chodívali poutníci. Na límci klobouku má mušli, oděný je v dlouhém plášti, v levé ruce má dřevěnou hůl a v pravé knihu.

Zdroj: OHLER (2002:25)

Obr. 12: Zobrazení středověkého poutníka na modré ozdobné kachličce.

Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE (2016)

Obr. 13: „Moderní“ poutníci na poslední etapě vybavení sportovním oblečením, batohy a teleskopickými hůlkami. Některým visí svatojakubská mušle na batohu.

Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE (2016)

Obr. 14: Albergue de peregrinos v San Vicente de la Barquera, Kantábrie

Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE (2016)

*„Nikdo nemůže dělat cokoliv,
aniž by to dělal na základě některé ze svých potřeb“*

K. Marx

„Nepřekonáváme horu, ale sami sebe“.

Edmund Hillary

3.9. „Homo viator“- člověk motivován k putování

Pro pochopení k odhodlání se člověka vykonat pouť je potřeba nejdřív charakterizovat motivaci ve všeobecné rovině, která patří k její propočítáním popudům. KOHOUTEK (2000) popisuje motivy¹⁹ v psychologickém pojmání, které jsou podle něho síly, které uvádějí chování do pohybu. Motivace je komplexní, složitá. Představa jediného působícího motivu je nereálnou abstrakcí. Každý lidská činnost je nějak motivována, za kterou stojí potřeby a zájmy. Právě potřeby jsou nejdůležitějším druhem motivů, přičemž potřeba je prožívány nadbytek nebo nedostatek něčeho. Každý člověk má určité potřeby, na které mají vliv např. věk, pohlaví, vzdělání, povolání, rodinný stav apod. KOHOUTEK (2000) tedy vymezuje tři specifické potřeby – 1. Potřeba sociálního kontaktu se projevuje touhou po společnosti, po chvílích lidské vzájemnosti, komunikace nebo s možností si s někým promluvit. 2. Potřeba prožívat se vyznačuje potřebou po zážitcích a dojmech, potřebou uvolnění nahromaděného napětí. 3. Potřeba poznávat se projevuje touhou po vědění a rozšíření duševního obzoru. Souvisí s úrovní inteligence – potřeba učit se a vzdělávat.

KUČERKOVÁ (in Svätajakubská cesta v umení a cestovnom ruchu, 2017:94-95) popisuje motivaci poutníků na Svätajakubské cestě: *„Motivace vydat se na*

¹⁹ Slovo „motiv“ pochází z lat. termínu „moveo-ere“, co znamená „hýbu“; ze střílat. „motivus“, tedy hýbající. Jde o pojmenování hnacích sil lidské činnosti, které se nacházejí v individu. (Smékal, 1989)

Camino jako poutník v pravém slova smyslu mohou být různé a vůbec nemusí mít původ výlučně v praktikování křesťanského náboženství. Rozhodnutí putovat do Santiaga se sice rodí v rozmanitých situacích a zkušenostech, jeho společným jmenovatelem je však podobná citlivost vůči prostředí, které poutníka na cestě k hrobu apoštola Jakuba obklopuje a podněcuje jeho proměnu: očaruje ho, vzbuzuje v něm různorodou škálu pocitů, nutí ho vyjít ze sebe, vyprázdnit se, prožít vlastní temnou noc, obnovit se pro eventuálně přijetí vyššího poznání, které mění jeho pohled na minulost, přítomnost i budoucnost.“

SMÉKAL (1989) popisuje, že u jedince může vystupovat jako motiv určitá představa nebo obraz, které rodí touhu a přání. Mezi motivy se počítají i názory, zásady, ideály a hodnoty v užším smyslu. Člověk má svobodu volby, může volit oblast jednání, ale i způsoby a prostředky uspokojování svých potřeb, ale nemůže volit své motivy – ty jsou výsledkem přírody a socializace. Na druhé straně je člověk schopen ovlivňovat svou motivační strukturu díky rozšiřujícímu se a prohlubujícímu se vědomí.

ŠÍPEK (in Štýrský-Šípek, 2011b:120) uvádí, že vnitřní potřeba realizování cesty v srovnání jednotlivých osob v určitých situacích a obdobích může být různá. Cestování je vyšší potřeba²⁰ a za příslušné motivy cestování předpokládají poznávání světa, tedy snaha o přesah vlastního já.

V rovině cestovního ruchu ZELENKA-PÁSKOVÁ (2012) popisují motivaci jako kombinaci vnitřních a vnějších podnětů vedoucích k realizaci cestování a také významně ovlivňuje spokojenost návštěvníků, přičemž poutníková motivace cestovat na svatá místa se vyznačuje hlubokou vírou, naplněním požadavků náboženství nebo zlepšení zdraví na místech, kde se stali zázraky. I podle WIES (2006) jsou právě náboženské důvody nejčastějším motivem ke konání poutě.

²⁰ vlastní hodnoty, vnímání sebe sama, potřeba úcty a přátelství, seberealizace apod. (Štýrský-Šípek, 2011 b)

Toto povědomí rozšiřují ČÁBYOVÁ, RAJČÁK (2015), kdy uvádějí, že okrem duchovního²¹ motivu se do popředí dostává i rekreace, poznávání okolí, nových lidí a kulturních památek. V pozadí se objevuje motivace spojená s navázáním nových kontaktů a vytváření přátelství nebo oddych. BOWIE (2008:250) toto chápání pojala přímo specificky slovy: „*Někteří rádi přijmou ideály společnosti, jejichž je posvátné místo projevem, jiní mohou přijít ze zvědavosti, nátlaku, vnitřního nutkání či ze zvyku, anebo v naději, že využijí něco z údajné síly posvátného místa pro své cíle*“.

Je faktem, že na poutní cestu Camino de Santiago napříč severním Španělskem se vydává stále více lidí, uvádí SIMONIS (2008), čím dochází k jakémusi oživení. Poutníci různého věku a národností kráčející po trase značenou žlutými šipkami a lasturami – symbolem sv. Jakuba, hrbí se pod tíhou batohů, sužování vyčerpáním, bolestí, křečemi nebo puchýři nesou se sebou veliké odhodlání a silnou motivaci, jejichž posouvá vpřed. Poutníci ve středověku se vydávali na cestu kvůli víře, spáse, pokání, naději do budoucna, uzdravení i dobrodružství. Dnešní poutníci konají svoji pouť z patrně odlišných důvodů, jako třeba kvůli fyzické aktivitě, nádherné krajině, umění, aktivní a zároveň levné dovolené, životním rozhodnutím, osobní krizi, duševnímu obohacení, ale také z důvodů duchovních a náboženských.

RUFIN (2015:165) přímo až perfekcionisticky vystihuje dnešní podobu Svatojakubské poutě a vztah člověka k ní: „*Moderní mytologie Cesty, vzešlá v šedesátých letech od křesťanů, mytologie nesčetných přístupových tras, řeči o „zástupech“ středověkých poutníků a ideálu chudoby-, došla odezvy daleko za hranicemi katolického světa. Compostelská pouť vyhovuje soudobé spiritualitě: synkretičtější, méně upoutané, bez pevného církevního rámce. Mnohé z těch, kdo vyrážejí po pěšinách do Compostely, lákají hodnoty oproštění, splynutí s přírodou a*

²¹ O duchovních motivech se hovoří jako o psychogenních, sociálních, lidských, kulturních, historických a vyšších. (Smékal, 1989)

vyvanutí vlastního já, které v prvotních epochách poutní aktivity nepochybně zcela absentovaly.“

DANIEL (2018:17) píše o prioritních pohnutkách středověkých poutníku: *„V životě středověkého Evropana hrálo zásadní roli náboženství, a právě ono poskytlo motiv mnoha poutníkům. Náboženské poutě byly jen dalším projevem víry vedle každodenní zbožnosti nebo církevních obřadů“*. Lidé byly inspirováni biblí, kde pojetí cesty bylo pokáním nebo následováním Krista. Vydat se na pouť nebylo vždy dobrovolné. Církev mohla uložit pouť za závažný přečin. RABE (2009) také uvádí, že poutníci v minulosti přicházeli k Jakubovu hrobu hledat především spásu své duše, přičemž dnešní poutník se pokouší hledat nacházet sám sebe. Poutník, který se vydává svou vlastní cestou, je schopen prožít tuhle pouť jako jedinečný a osobní zážitek, tedy takovou, jaká doopravdy skutečně je. Cesta sv. Jakuba sjednocuje různé lidi, různých národností a myšlení. JAZAIRIOVÁ (2005:19) uvádí, že stejně jako dnes, tak i u středověkých poutníku se objevovaly popří náboženských i jiné motivy: *„Kromě touhy po spáse a očištění bylo mnoho poutníků vedeno přáním poznat nové země. Někteří šířili své učení, šlechtici se chtěli seznámit s novými šlechtickými dvory, účastnit se turnajů a různých klání, dobýt si prestiž a slávu“*.

„Každý zážitek, každý jev vědomí je svědectvím a poznatkem nejen o bytí, které je jeho objektem, ale i o samotném subjektu: vědomí odráží bytí objektu a vyjadřuje život subjektu, jeho vztahy k objektu“.

S. L. Rubinštejn

„Když putuješ, sebemenší přízeň přijímáš s radostí, jako by to bolo něco, nač budeš do konce života vzpomínat...“

Paulo Coelho

„Nejvyšším stupněm vzdělání má být cestování, vykročíme totiž ven ze sebe sama“.

Jan Amos Komenský

„Zajisté Bůh není tak chud, aby každému poutníkovi nemohl propůjčit jeho vlastní duši“.

Irenaeus ze Smyrny

3.10. Kultivace poutníka

Tak, jako je potřeba kultivovat malou rostlinku, aby jednoho dne přinesla plody, tak i člověk ve svém životě přechází obdobími vzdělání, nabírá moudrost, uvažuje, jeho duše se stává ušlechtlejší ... V turismu všeobecně poznává nepoznaná místa, kultury²², jazyky²³, učí se zvykům a tradicím, snaží se respektovat odlišné

²² Jednou z nezbytných stránek kultury a civilizace je náboženství, tedy systém citů představ a chování. Zbožnost tedy chápat spíše jako vztah člověka a boha (bohy). Náboženství jako spiritualita patří do kultury stejně jako jazyk. (Štýrský-Šípek, 2011 b)

²³ Vaňková a kol. (podle Šípek-Kacetl-Štýrský, 2012:20) uvádí, že „jazyk je součástí poznávání a poznání, podílí se na tom, jak světu rozumíme, jak ho kategorizujeme, jaký obraz světa si vytváříme a jak ho předáváme dál“.

národnosti, vnímá cizí krajinu, vůně a chutě, prožívá je. O to intenzivněji poutník v době svého putování po vedrem spálené pláni si všímá přírodu, více přemýšlí a ztotožňuje se s okolím, přijímá a jeho zážitky jsou natolik silné, že se jeho vnitřní svět mění k otevřenosti a toleranci. KOHOUTEK (2000) píše: osobnost, tedy konkrétní člověk se formuje v přírodních, historických a společenských podmínkách, který prochází svou individuální životní cestou.

NEVRLÝ (jako cituje Venclová-Štýrský-Šípek, 2015:33) vystihuje podstatu putování. *„Při putování se nádherně zpomalí čas, rozloží se na okamžiky, žiješ po tu dobu v jiných rozměrech“*. Rovněž CÍLEK (2005) zajímavě píše o prožívání krajiny. *„Každá krajina se v poutníkovi odrazí v podobě jisté krajiny vnitřní“*. Každá cesta, každé místo nabízejí prožitek, to vše by mělo být důvodem, kvůli kterému se vracíme²⁴ (Kognice, 2009). *„Místa jsou zrcadly některých částí nás samých, jsou to nitky vedoucí k příběhům, tajemstvím a banalitám. Existuje tedy souvislost mezi okolní krajinou, kterou poznáváme a naším vnitřním světem“* (Šípek-Kacatl-Štýrský, 2012:22).

Vynikající brazilský spisovatel Paulo Coelho svou knihou Poutník povznesl Svatojakubskou pouť a svými slovy inspiroval tisíce lidí. Zamýšlí se nad správností rozhodnutí putovat a pochybuje sám o sebe, avšak dochází k závěru, že na cestě, která ho změnila, duchovně vyrostl. *„Chtěl jsem změnu? Asi ne, ale tahle cesta mě konec konců mění. Chtěl jsem poznat určitá tajemství? Asi ano, ale cesta mě učí, že žádná tajemství neexistují, že – jak řekl Ježíš Kristus – nic není skrytého, co by nebylo odhaleno“* (Coelho, 2002:9). COELHO (2002:77) si po dobu putování uvědomuje význam Svatojakubské poutě pro svůj život. *„Přes vyprahlost krajiny, ne vždy dobrého jídla a únavu po celodenní chůzi jsem prožíval skutečný sen“*. V této větě byla vystižena celá podstata Svatojakubské poutě. I naproti útrapám, bolesti a veškerým nedostatkům, které člověka na pouti postihují, vždy přichází úleva a radost. Opisy cesty, které kromě Coelha poskytují i jiní, ŠÍPEK (2001:75) systematicky shrnuje do

²⁴ fyzicky, nebo ve vzpomínkách (fotografie, příběhy)

pojmu charakterizující etapy (nejen) putování. Každá cesta je současně putováním, hledáním, objevováním, která obsahuje tyto momenty: „*domov, rozhodnutí, obtíže, zápasy a překonávání překážek, hledání zdrojů síly, tedy motivace, objevování, přijímání nového a návrat zpět, obohacený, do té či oné míry změněný*“. Specificky: „*Každá cesta začíná v určitém východisku – v místě, jež fyzicky, psychicky i duchovně vnímáme jako domov... Předpokladem každé změny je projít stavem chaosu... K prožitku chaosu se můžeme přiblížit daleko bezpečněji, dáme-li své cestě určitou formu... Díky ní jsme schopni projít chaotickým směrem k budoucím já*“.

Pouť má velikou moc hýbat na celém světě s obrovskými masy lidí, měnit ekonomiku v zemích a oblastech a šířit náboženská a politická poselství. V osobnostním rámci přispívá ke společenské obnově a morální jednotě, a ještě více spojuje různá společenství a různé společenské vrstvy v spjaté entity. (Bowie, 2008) Victor Turner, jak uvádí BOWIE (2008:246), charakterizuje pouť jako sociální proces, v kterém se lidé odpoutávají od normální společnosti a spojuje jednotlivce v jeden cíl. „*Je antistrukturální, kreativní a proměňující. Pouť podporuje sociální struktury do té míry, nakolik je antistruktura potřebná jakožto korektiv sebejisté a samolibé struktury, ale neměla by se ztotožňovat se strukturou společností*“. Vhodným příkladem může být novinář, který slušně vydělává, ale pocítí potřebu odejít ze zaměstnání a rozhodne se putovat do španělské Compostely, aby se mohl zamýšlet nad svým životem. Zde se střetává s ostatními poutníky, kteří jsou si rovní a mají společný cíl, dodává Bowie.

Poutnictví z psychologického hlediska představuje naprosto svébytnou techniku prožívání přesunu. Chůze aktivuje v mozku struktury pro zvažování a utřídování obsahů. Chůze by měla být neřešena, s myslí soustředěnou na vnitřní záležitosti. Prostředí by mělo přitahovat pozornost harmonizovat poutníkovu mysl a poskytovanými prožitky jej směřuje k jeho duchovnímu cíli (Venclová-Štýrský-Šípek, 2015). V poutnictví je prokázáno, že lidé mají zájem o prožitky, mají potřebu se identifikovat, spřátelit se s prostředím, pochopit ho a tím se prožívání stává významuplné (Štýrský-Šípek, 2011a). ŠÍPEK (2001) uvádí, že člověk během putování hledá vnitřní poklad, své vnitřní hodnoty.

ZELENKA (2008) spolu s Pásková v kapitole Výzkum percepce krajiny píše, že člověk při putování vyhledává různé typy krajiny a scenerie v nich. Prožívá je, motivují jej k opakované návštěvě stejného typu krajiny nebo scenerie. Při vnímání krajiny si obohacuje, mění a propojuje své myšlení, mění názory a percepce. Příroda má pro člověka existenční význam, uvádí ŠÍPEK (2001) a dále pokračuje: Přírodní scenerie nebo kulturní památka, které poutník posuzuje, konkrétní význam nemají a nenesou samy o sobě pro diváka žádnou přesně danou významovou strukturu – ta je teprve tímto člověkem konstruována, vytvářena, dodávána. Ale ani jev sám není nikdy stejný (příroda i kulturní památky podléhají času, mění se počasí apod.) *„Skrze setkání s přírodou, lidmi a jejich kulturou je možné rozšířit a vybudovat osobní schopnosti, zjemnit vnímání a vkus“* (Šípek, 2001:72).

Papež Pius XII. vyjádřil v roce 1952 zajímavý postoj k turistice (přesněji k (náboženskému) turismu; pozn. aut.), píše DANCÁK (2007:18), v kterém tento fenomén přispívá k zdokonalení psychického a morálního stavu člověka; jako společenská aktivita vzbuzuje pocit lidské spolupatříčnosti, oslabuje existenci předsudků a podporuje úctu mezi národy a vytváří podmínky pro duchovní pozdvižení. *„Putování se stává vynikající příležitostí na střetnutí s dalšími lidmi. Kdo jednou vynaloží to úsilí na to, aby opustil svoji krajinu, svou vlast a svůj domov jako Abrahám, už tím se stává ochotnějším otevřít se pro toho, kdo je jiný“*.

„Když cestuješ, prožíváš velice prakticky akt znovuzrození. Ocítáš se v úplně nových situacích, den plyne pomaleji a většinou nerozumíš jazyku, jímž se kolem tebe mluví. Přesně jako dítě, které opustilo mateřské luno. Začínáš tedy přikládat mnohem větší význam věcem, které tě obklopují, protože na nich závisí tvoje přežití. Začínáš se chovat k lidem vstřícněji, neboť právě oni ti mohou pomoci v obtížných situacích. A sebemenší přízeň bohů přijímáš s nesmírnou radostí, jako by to bylo něco, nač budeš vzpomínat až do konce života.“ (Coelho, 2002:35)

Rufinův pohled vlastního prožívání poutě v retrospektivě je poněkud sympatický: *„Počátek Cesty je věnován hlubokému zamyšlení. Vymizí všechny dosavadní opěrné body, postupuje se k cíli tak vzdálenému, že se zdá nedostupný,*

okolní nedohlednost vyvolává u chodce pocit nahoty, a to vše podněcuje ke zvláštní formě introspekce, jakou může vyvolat jen širý prostor. Jste sami se sebou. Myšlení tu je to jediné, co člověk zná: umožňuje sehrát rozhovory, vyvolat vzpomínky, k nimž pocítujeme vítanou blízkost. Chodec se, dojat, shledá sám se sebou, jako by znenadání potkal starého známého. Vystrčen do neznáma a do jinakosti, do prázdna a do pozvolnosti, do bezmezna a do monotónnosti, nechává své myšlení schoulit se v koutě vlastní důvěrnosti. Vše je teď úchvatné a krásné: vzpomínky, plány, představy. Člověk překvapeně zjišťuje, že se dokáže docela sám smát. Na tváři se utvářejí zvláštní grimasy, jež se neobracejí k nikomu druhému, protože za společnost máte jen stromy a telegrafní sloupy.“ (Rufin, 2015:132)

„A tam, vprostřed těchto krás mi Cesta svěřila své tajemství. Letmo mi odhalila svou pravdu, která se okamžitě stala mnou. Compostela není křesťanskou poutí; je čímsi mnohem víc nebo mnohem méně, podle toho, jak člověk dané zjevení přijme. Přísně vzato nenáleží žádnému kultu a popravdě řečeno do ní lze vložit, cokoli se vám zachce. Kdyby snad musela mít blízko k nějakému náboženství, pak by tedy k tomu neméně nábožnému, k tomu, jež vůbec nemluví o Bohu, umožňuje však lidské bytosti přiblížit se k jeho existenci: Compostela je buddhistická pout'. Vyvazuje z muk myšlení a touhy, odnímá veškerou ješitnost ducha a utrpení těla, stírá onen tuhý obal, jenž obklopuje věci a odlučuje je od našeho vědomí: uvádí je do souladu s přírodou.“ (Rufin, 2015:164-165)

PRAKTICKÁ ČÁST

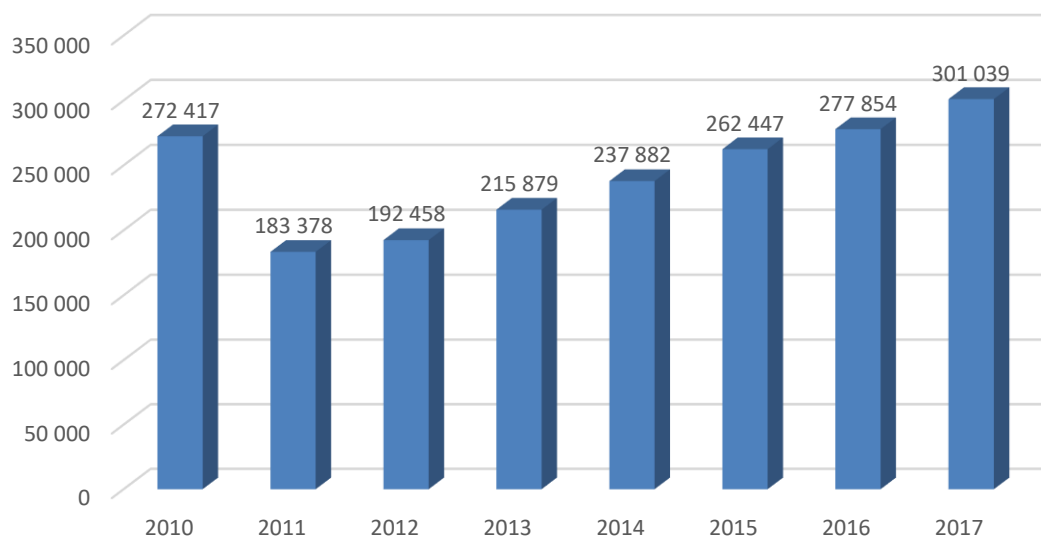
4. Analýza statistik

4.1. Statistiky oficiálních dat

Následující grafy byly vytvořeny z převzatých statistických údajů podle oficiálních dat uvedených na portálu *Oficina del Peregrinos* (www.oficinadelperegrino.com). Poskytují základní informace o počtu poutníků, motivaci poutníku, pohlaví, věku, národnosti, profesi, způsobu absolvování poutě a trase, kterou poutník prošel (včetně výchozího místa). Všechny tyto data se zjišťují a shromažďují v kanceláři pro záležitosti poutníků *Oficina de Acogida al Peregrino* přímo od poutníků a z některých údajů uvedených v *credenciálech*, na základě toho je potom poutníkovy odevzdán dokument o absolvování poutě.

Údaje, které byly využité a zpracované jsou uvedené za období 2010–2017.

Přehled příchozích poutníků za období 2010-2017

Graf 1.: Statistické údaje o počtu příchozích poutníků do Santiago de Compostela v ročním přehledu za léta 2010-2017

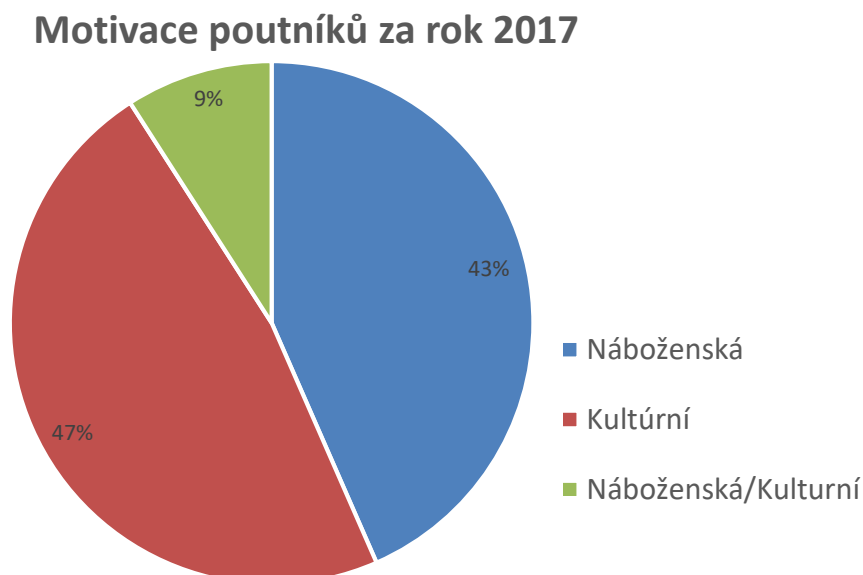
Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ, podle OFICINA DEL PEREGRINO (2018)

Graf 1. přehledně ukazuje počet všech příchozích poutníků do Compostely za období 2010–2017. Údaje zohledňují všechna pohlaví, národnosti a poutní trasy.

Na grafu je ročně znázorněný počet poutníků za období osmi let. Tento interval byl vybrán z důvodu přehledu určitého časového spektra vývinu. Z grafu je možné pozorovat stoupající roční tendenci, přičemž v „Svatém roku“, který připadal na rok 2010 je vidět intenzivní nárůst poutníků přibližující se k počtu v roce 2016.

Pro porovnání MYDLARŠÍK (2011) uvádí počty poutníku v pár desítek let dozadu. V roce 1973 bylo zaznamenáno pouze 37 poutníků, v roce 1983 146. V roce 1989 uvádí strmý nárůst poutníků na číslo 5 750. V roce 2000 již putuje 50 000 poutníků a o sedm let později až 114 400 lidí. Roční počty se tak v posledních letech (do 2010) pohybují mezi 90 až 110 tisíci, píše a dodává, že dnešní (v době psaní své knihy *Podél Atlantiku ke Svatému Jakobovi*) statisícové proudy poutníků vypadají neskutečně proti číslům z poměrně nedávného období.

Výroky mnohých autorů, o oblíbenosti Svatojakubské poutě a tím i přibývajících poutníků se zdají býti pravdivé, a tedy možno konstatovat, že Svatojakubská pouť je z hlediska cestovního ruchu považována za vysoce atraktivní, o čem vypovídá i graf 1 o každoročnímu rapidně narůstajícímu počtu poutníků.

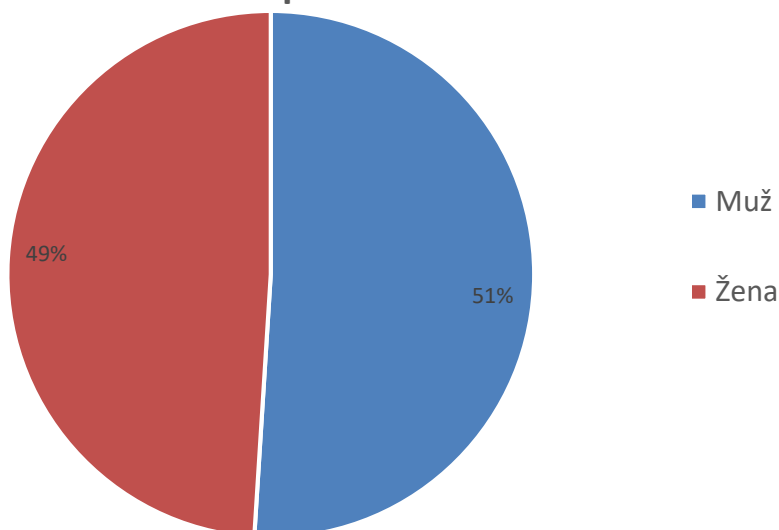

Graf 2.: Statistické údaje zaměřené na motivaci poutníků do Santiago de Compostela za rok 2017

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ, podle OFICINA DEL PEREGRINO (2018)

Jako důležitý faktor zkoumá kancelář pro záležitosti poutníků motivaci, kterou vyčleňuje do troch celků, tedy motivace náboženská, motivace kulturní a motivace kulturní a náboženská. Graf 2 zohledňuje pouze nejnovější údaje za rok 2017, z kterých možno pozorovat, že procentní rozdíly v náboženských a kulturních motivech se liší jenom o necelé 4 %, tedy z celkového počtu více než 301 000 poutníků, 47 % udala jako důvod své motivace putovat právě kulturní důvody. V současní době již náboženské důvody nepřevyšují ty ostatní jako to bylo například ve středověku, ale spíš se dostávají na přibližně stejnou úroveň.

Rozdělení pohlaví za rok 2017

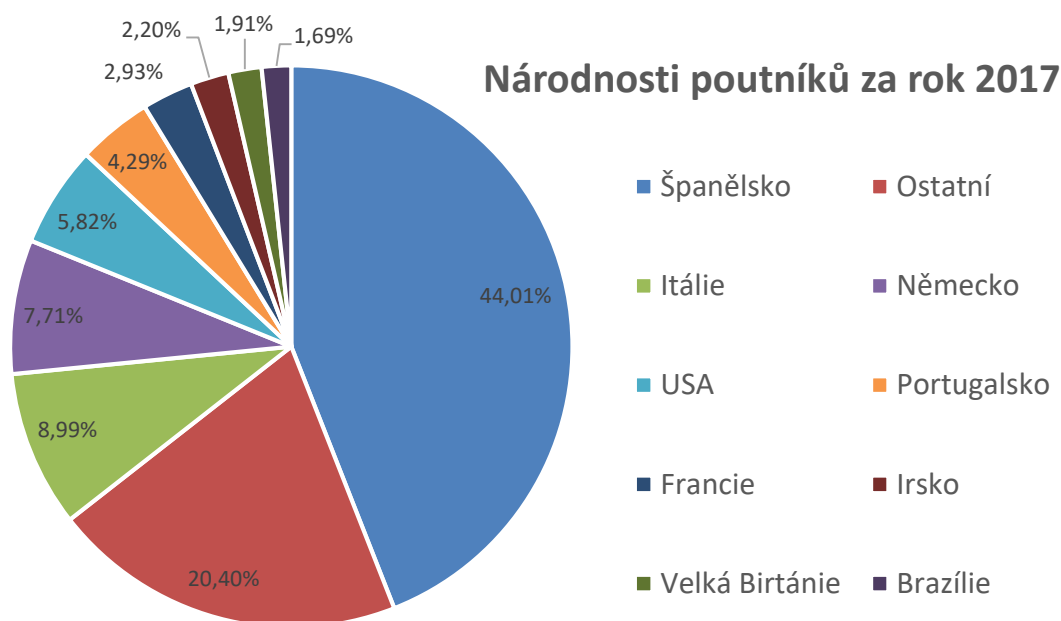

Graf 3: Rozdělení poutníků podle pohlaví za rok 2017 podle Oficina de Peregrinos

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ, podle OFICINA DEL PEREGRINO (2018)

Graf 3 znázorňuje počet poutníků v roce 2017 a dělí je na dva jednoduché indikátory – ženské a mužské pohlaví. Zajímavostí je, zastoupení obou pohlaví na Svatojakubské pouti je téměř vyrovnané. Nepatrný rozdíl se skrývá v necelých 2 %. Ve skutečnosti by se mohlo zdát, že mužské pohlaví bude významně převažovat o ženské. V minulosti totiž poutě byli výhradně mužskou záležitostí a ženy objevující se na poutích byly spíše raritou. Avšak dnes, jako dosvědčují i statistiky, jsou ženy

aktivnější, odvážnější (např. v roce 2005 jenom 41%) a s rozšiřujícím se fenoménem poutí a cestování se odhodlávají putovat i samy za naplněním svých potřeb.

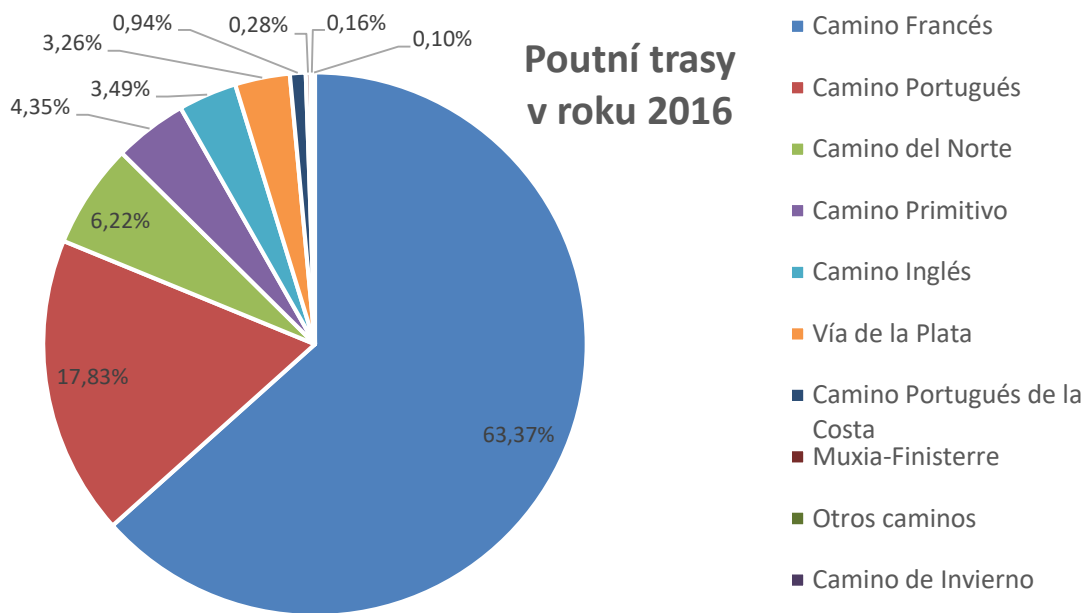

Graf 4: Rozdělení poutníků podle národnosti za rok 2017

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ, podle OFICINA DEL PEREGRINO (2018)

Uvedena statistika za rok 2017 znázorněna v grafu 4 ukazuje zastoupení národností s nejvyššími hodnotami. Graf 4 je uvedený s číselnými hodnotami v desetinných číslech, protože byl propočítán z dvou statistických údajů. Kancelář pro záležitosti poutníků poskytuje údaje o španělských poutnicích a zahraničních poutnicích. V sumáři po přepočte bylo zjištěno, že největší zastoupení s počtem okolo 44 % jsou tradičně Španělé a zbývajících téměř 56 % jsou poutníci ze zahraničí. Jako druhou nejvíce zastoupenou zemí po Španělsku je Itálie a dále země jako Německo, USA nebo Portugalsko. Tedy téměř 80 % všech poutníků tvoří poutníci z devíti krajin světa.

K ostatním národnostem ještě doposud nejsou statistiky za rok 2017 (uvádí se jenom procentuálně jako „ostatní země“) dostupné, avšak výroční zpráva z roku 2016 tyto informace obsahuje a uvádí počty poutníků ze 146 zemí. S nejvyšším počtem poutníků dominují Španělsko, Itálie, Německo, USA, Portugalsko, Francie, Irsko, Velká Británie, Korea a Austrálie. Česká republika stojí na 23. místě s počtem 1 347 poutníků a Slovenská republika s počtem poutníků 729 na 31. místě.

Graf 5: Počet poutníků na jednotlivých poutních trasách za rok 2016

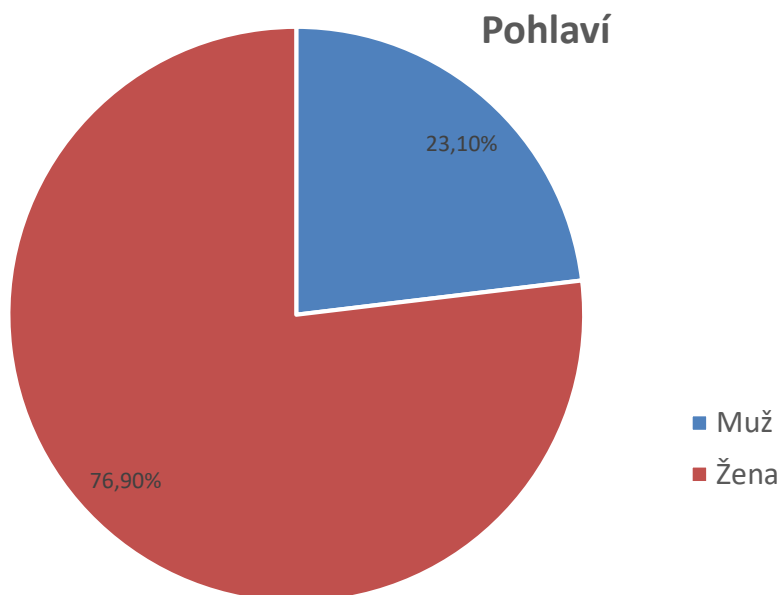
Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ, podle OFICINA DEL PEREGRINO (2018)

Devět stranová výroční zpráva z roku 2016 obsahuje přesné údaje (počty v celých číslech, procenta v desetinných číslech) o poutnicích, trasách a výchozích místech, jak již bylo výše zmíněno. Tento statistický údaj byl vybrán z důvodu potvrzení, že původní trasa Camino Francés s 63 % se stále těší popularitě a od počátku i z hlediska historického kontextu je nejoblíbenější. Někteří poutníci si vybírají méně užívané trasy kvůli menší frekvenci poutníku, vyšší intimitě a samoty na pouti. Někteří si vybírají trasu podle lepší dostupnosti nebo atraktivnosti a někdo přece jen přímočaře volí tradiční Francouzskou cestu.

4.2. Výsledky dotazníkového šetření

Základní údaje o respondentech – identifikační otázky

Otázka 1: Pohlaví

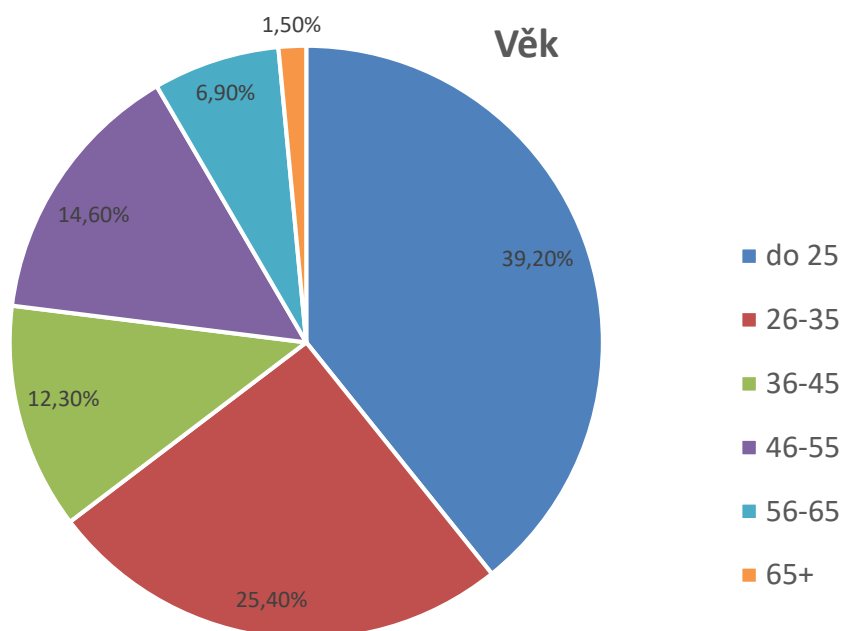
Graf 6: Pohlaví respondentů

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

Na první otázku z celkového počtu 130 respondentů, odpověděli všichni, přesně 100 žen a 30 mužů.

Při dotazníkovém šetření se údaje o rozdělení pohlaví od oficiálních statistických údajů výrazně diferencují. Přičemž pouze 23 % dotazovaných byli muži, co tvoří přesně 30 respondentů. Zbývajících 100 dotazovaných s podílem 77 % byly ženy.

Otázka 2: Věk

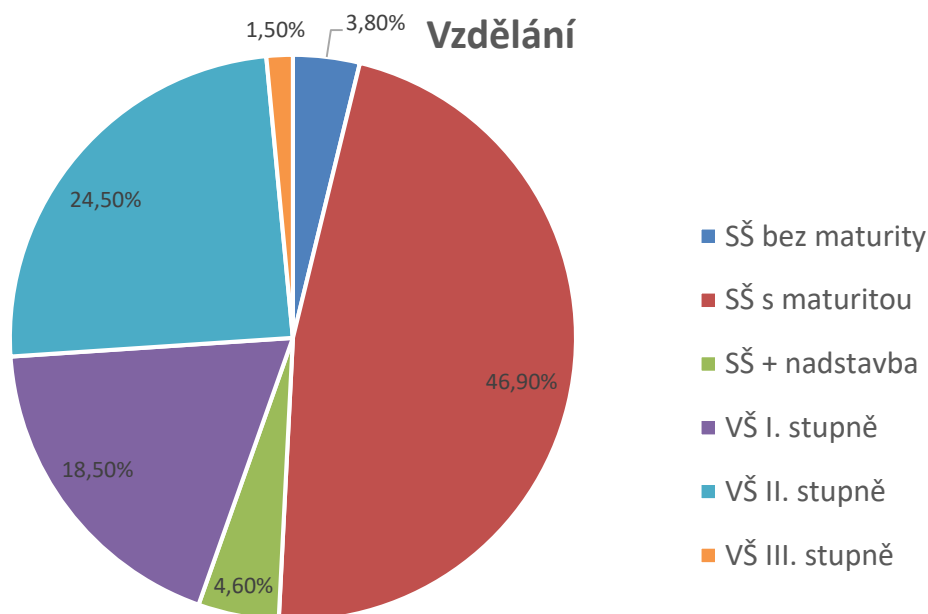

Graf 7: Věk respondentů

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

Osoby, které byly dotazovány spadají pod všechny věkové kategorie. Na identifikační otázku *Věk* odpověděl každý z 130 respondentů. Nejširší zastoupení mají lidé do 25 let, co tvoří okolo 39 % (51 respondentů), druhý největší skupinou jsou mladí lidé do 35 let (cca 25 % - 33 respondentů). Nejméně zastoupená věková kategorie byla u dotazovaných osob ve věku 65 let a více, co tvoří pouze 1,5 %, tedy 2 respondenti.

Otázka 3: Vzdělání

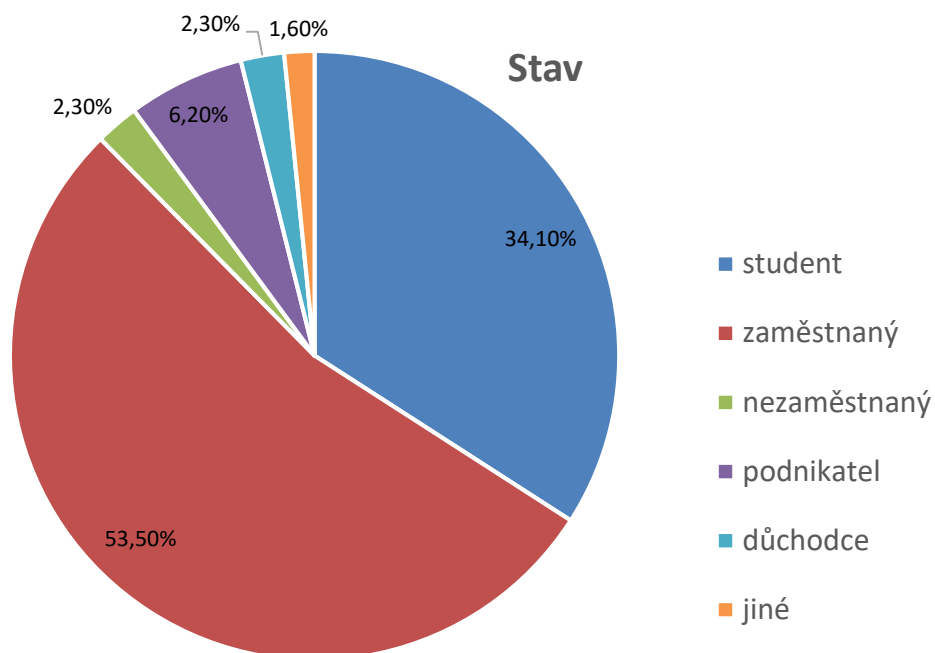

Graf 8: Dosažené vzdělání respondentů

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

Při otázce dosaženého vzdělání respondentů odpověděli opět všichni dotázaní a v odpovědích byla obsažena celá škála možností. Téměř 47 % osob vyplňujících dotazník uvedlo, že má nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské s maturitou. Druhou největší skupinu tvoří 32 osob, které dosáhli vysokoškolského vzdělání druhého stupně, co tvoří z celkového počtu 24,5 %. Dále 18,5 % osob s vysokoškolským vzděláním prvního stupně a nejmenší počty respondentů uvedly následovně: 6 (4,6 %) absolventů nadstavbového studia neboli VOŠ, dále 5 (3,8 %) osob so středoškolským vzděláním bez maturity a pouze 2 (1,5 %) osoby vysokoškolského vzdělání třetího stupně.

Otázka 4: Stav

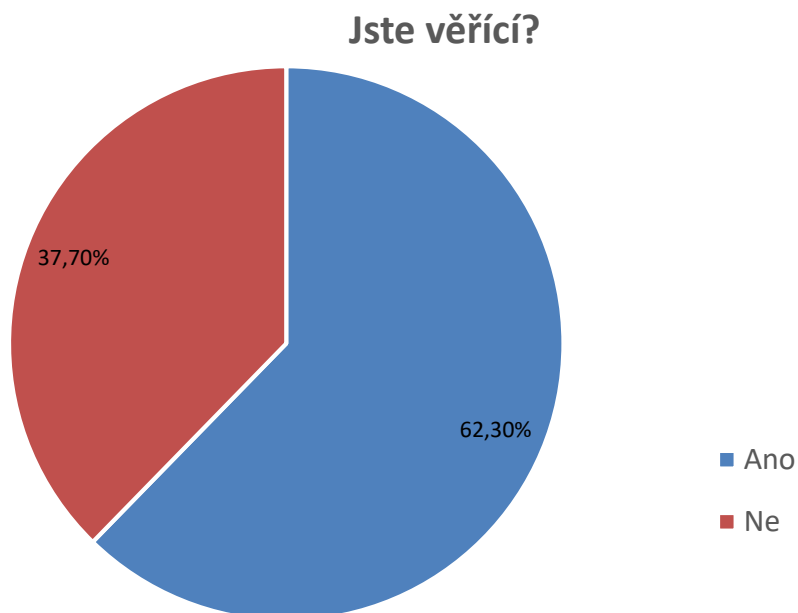
Graf 9: Stav respondentů

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

Otázku 4. zodpovědělo 129 respondentů. Nejvyšší podíl tvoří skupina zaměstnaných osob s počtem 69, co se na celkovém počtu odráží v převažující polovině tvořenou 53,5 %. Druhou nejpočetnější skupinou respondentů tvoří studenti s 34 %. Osm respondentů, co zodpovídá 6,2 % se označilo za podnikatele. Důchodci a nezaměstnaní mají stejné hodnoty, tedy každý po 2,3 %, co jsou tři osoby. Jaké „jiné“ uvedly pouze dvě osoby, a to jako osoba pečující a SZČO.

Otázky zaměřené na tematiku Svatojakubské poutě

Otázka 5: Jste věřící?

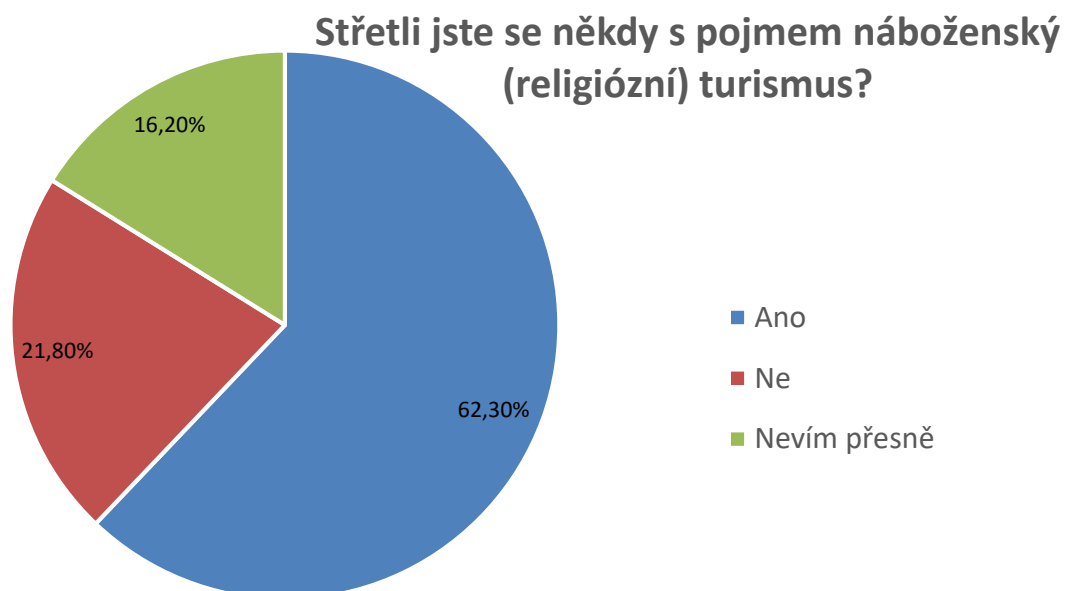
Graf 10: Příslušnost ke křesťanskému náboženství

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

Otázka víry je důležitá z hlediska zkoumání návštěvnosti Svatojakubské poutě. Na tuto otázku odpovědělo 130 lidí, z čeho větší polovina, tedy 81 osob označilo, že jsou věřící. Zbývajících 49 osob, co tvoří téměř 38 % uvedla, že je bez víry.

Výsledky z grafu 15 ukazují že ze všech respondentů se Svatojakubské poutě zúčastnilo pouze 50 osob. Z důkladné analýzy jednotlivých odpovědí bylo zjištěno, že z těchto 50 osob je věřících 26 osob a nevěřících osob je 24. Práce se hlubší analýzou tohoto jevu bude zabývat v řešení výzkumných otázek.

Otázka 6: Střetli jste se někdy s pojmem náboženský (religiózní) turismus?

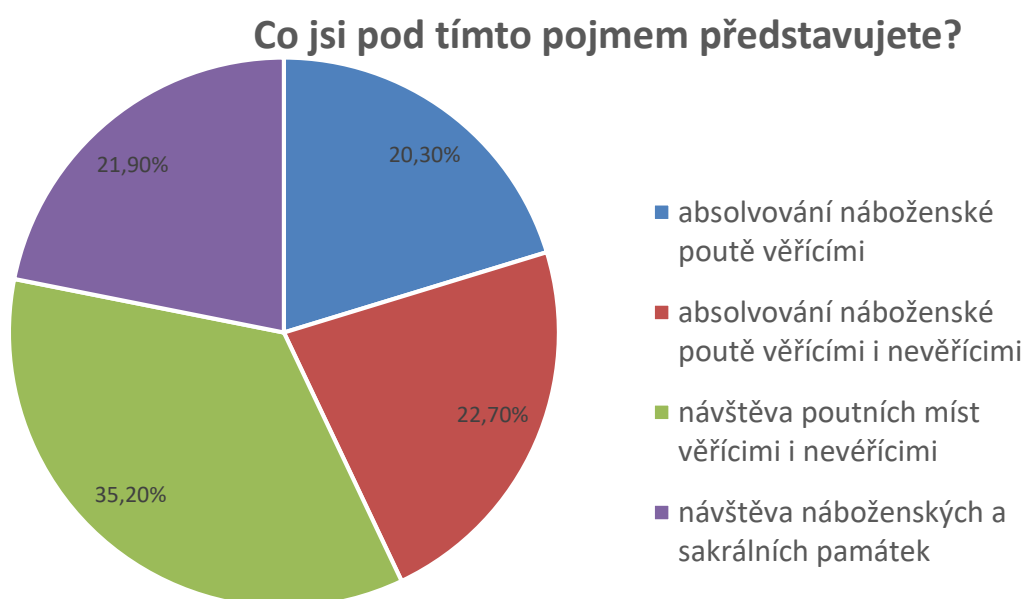

Graf 11: Pojem náboženský turismus

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

Z výsledků možno pozorovat, že modrá část grafu, co zodpovídá 62 % vypovídá o znalosti pojmu *náboženský turismus*, co je nakonec překvapivým zjištěním. Tuto možnost označilo až 88 respondentů z celkových 130. Na druhé straně absence poznatku tohoto pojmu byla zjištěna u 28 odpovídajících, co je znázorněno v grafu 11 červeným výřezem s hodnotou téměř 22 %. Nejistota se objevila u 21 respondentů, co zodpovídá 16 %, kteří přesně nevědí, či se někdy s pojmem *náboženský turismus* setkali.

Otázka 7: Co jsi pod tímto pojmem představujete?

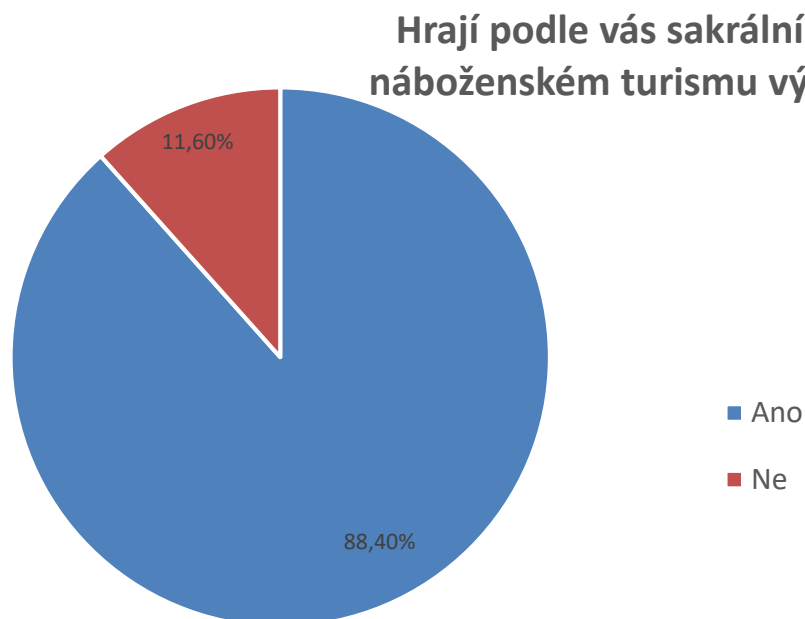
Graf 12: Význam náboženského turismu

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

Graf 12 zobrazuje zpracované odpovědi na otázku (7) navazující na tu předchozí. Tedy respondenti, již ti, kteří nějakým způsobem přijeli do kontaktu s pojmem náboženský turismus, nebo také ti, kteří se o něm dozvídali první krát se měli zamyslet a označit tou odpověď, která podle jejich úsudku nejvíce vystihuje tento pojem. Z analýzy grafu 12 možno viditelně konstatovat, že se jednotlivé hodnoty výrazně od sebe neliší. Málo vyšší podíl označení získala odpověď *návštěva poutních míst věřícími i nevěřícími*, kterou uvedlo 45 lidí. Další tři zbývající odpovědi dosáhli podobný procentuální podíl a to následovně: téměř 23 % tvořeno z 29 respondentů získala odpověď *absolvování poutě věřícími i nevěřícími*, 22% návštěva náboženských a sakrálních památek a pouze 20 % respondentů uvedlo že náboženský turismus chápou jako absolvování poutě věřícími, přičemž tato možnost je poněkud (původně) nejrelevantnější, i u ostatních odpovědí třeba dát respondentům za pravdu, protože náboženský turismus se v první řadě vyznačuje především poutěmi (specificky neučeno, či jenom věřícími nebo také nevěřícími, ale v teologické rovině se zejména předpokládá, že pout' absolvuje člověk z důvodů

víry), avšak v dnešní době v širším pojmání může zahrnovat i návštěvu poutních míst a sakrálních památek. (vid' kap. 3.1)

Otázka 8: Hrají podle vás sakrální památky v náboženském turismu významní roli?

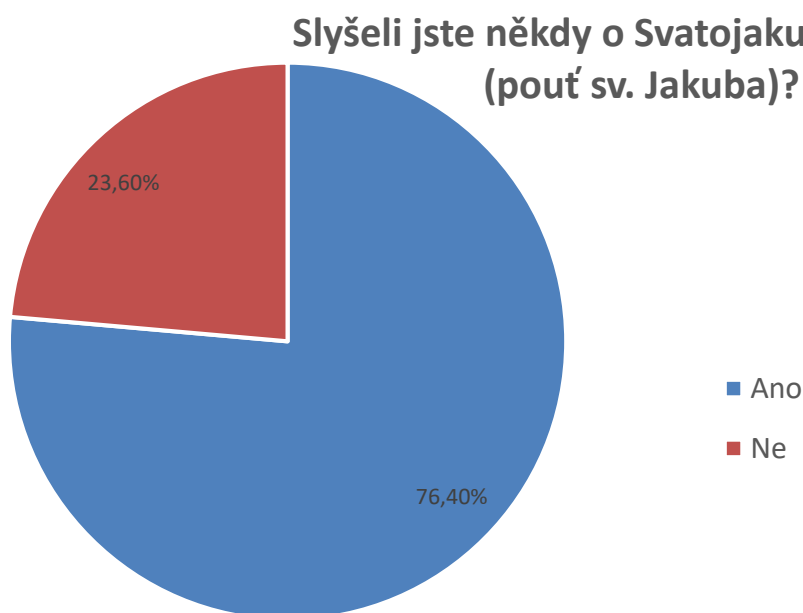

Graf 13: Sakrální památky v náboženském turismu

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

Respondentům byla položena jednoduchá otázka (8), jestli sakrální památky jsou v náboženském turismu významné. Podle výsledků dotazníkového šetření je z grafu 13 poznat jednostrannou převahu odpovědí. Téměř většina dotazujících, tedy 114 z celkového počtu 129, uznala významnou roli těchto památek v náboženském turismu. Pouze 15 respondentů s podílem necelých 12 % těmto památkám důležitý význam nepřikládá.

Otázka 9: Slyšeli jste někdy o Svatojakubské pouti?

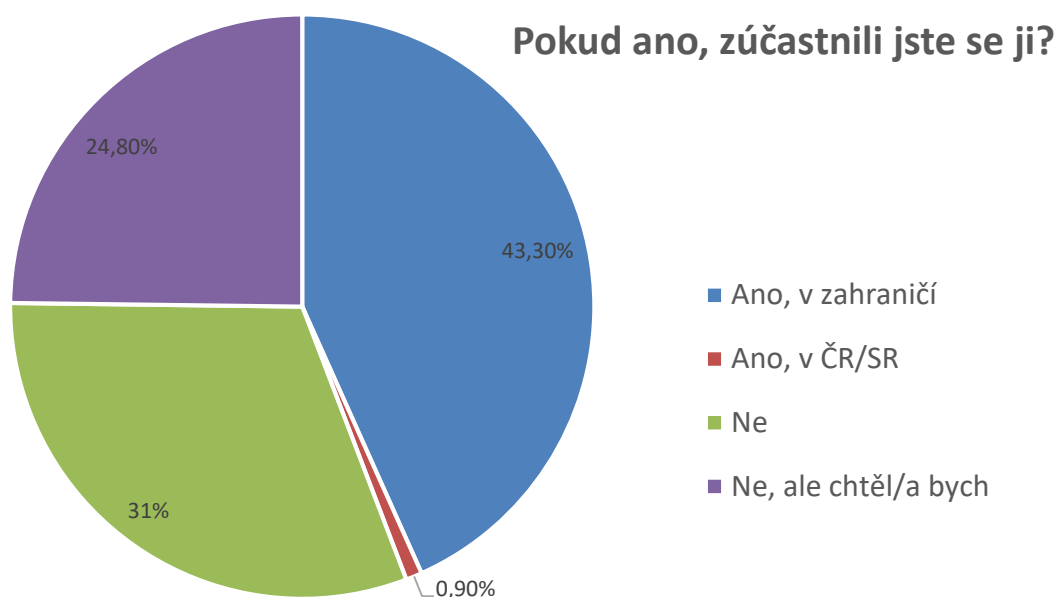

Graf 14: Znalost Svatojakubské poutě

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

Další z otázek byla směřována přímo konkrétně k samotné pouti. Záměrem této otázky bylo zjistit, kolik dotazovaných má povědomí o Svatojakubské pouti. (Jistě by bylo ještě přínosné zjistit, odkud tohle povědomí získali, i když ze současné knižní nabídky a doby virtuální a mediální se dá předpokládat, že většina dovednosti by pocházela právě od nadšených blogerů, zajímavých dokumentů, různých článků na internetu a v periodikách, oficiálních webových portálech, početních knižních publikací (nejen od českých autorů) a v neposlední řadě od přátel a známých.) Na otázku 9 odpovědělo 127 lidí, z kterých 97, co tvoří 76 % uvedla, že Svatojakubskou poutí zná. Na druhé straně, nevědomost existence této pouti uvedlo přesně 30 respondentů, tvořících téměř 24 %. Z výsledků je možné pozorovat, že přibližně ¾ dotazovaných už někdy o Svatojakubské cestě někdy slyšela, nebo má o ní hlubší poznatky.

Otázka 10: Pokud ano, zúčastnili jste se ji?

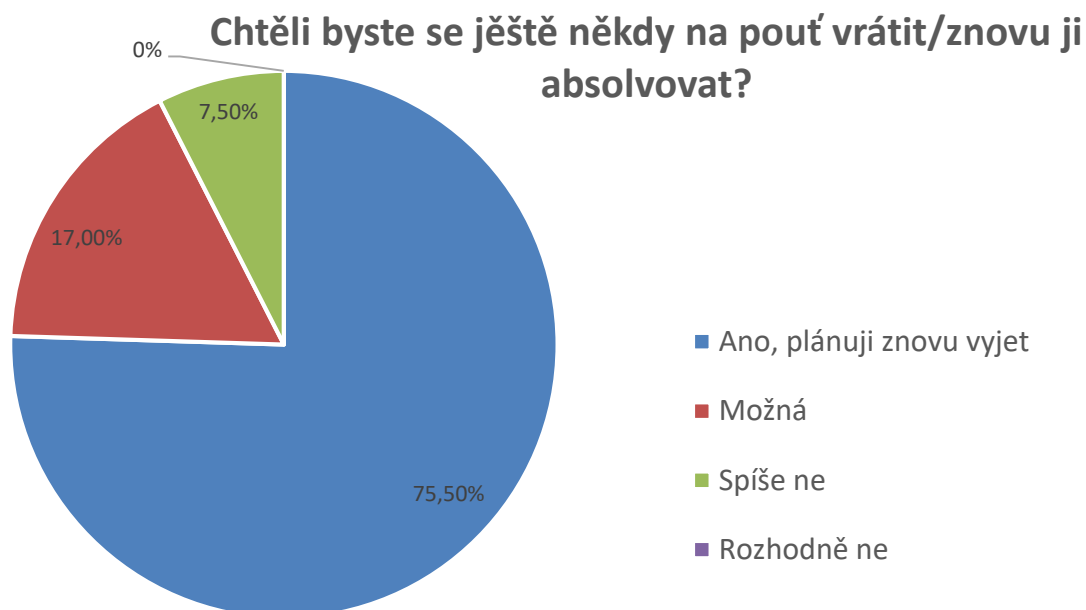
Graf 15: Účast na Svatojakubské pouti

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

Otázka 10 navazuje na předchozí otázku s tím, že odpovídají jenom ti respondenti, kteří mají nějaké povědomí o Svatojakubské pouti. Z grafu 14 vyplývá, že na tuto otázku bude odpovědět pouze 97 dotazovaných. Avšak ve skutečnosti se k otázce 10 vyjádřilo 113 lidí, tedy o 16 osob víc, co může pravděpodobně vést ku zkresleným výsledkům, protože nemožno zjišťovat od lidí, kteří nevědí o existenci Svatojakubské cestě, či se ji zúčastnili, proto je tato otázka směřována přímo zainteresovaným osobám. Možno uvést, že je tedy více pravděpodobné, že tyto osoby označili jako odpověď *Ne*, nebo *Ne, ale chtěl/a bych*.

Avšak asi nejdůležitějším faktorem v této výzkumné otázce v dotazníkovém šetření je procento účasti na pouti. Z celého počtu 130 osob, kteří se podíleli na vyplňování dotazníkového šetření, pouze 50 osob se reálně účastnili Jakubské poutě v zahraničí (49) nebo v ČR/SR (1), co tvoří spolu cosi málo více jak 44 %. Poutě se nezúčastnilo 63 osob, co tvoří 56 %, přičemž 28 osob (25 % z celého počtu) uvedlo, že by se chtělo poutě někdy účastnit.

Otázka 11: Chtěli byste se ještě někdy na pouť vrátit?

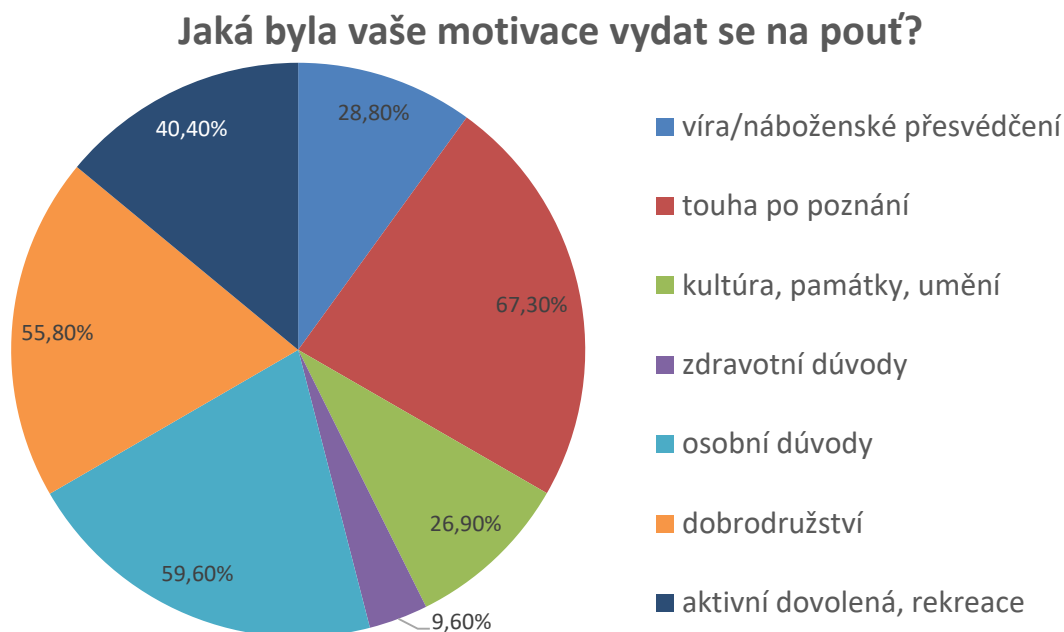

Graf 16: Úvaha o znovu absolvování poutě.

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

Následující otázky byly určeny pouze pro ty respondenty, kteří se zúčastnili Svatojanské poutě. Informovaní o tom byli i respondenti v dotazníkovém šetření. Dotýkalo se to pouze 50 – ti osob, jak je uvedeno v grafu 15. Avšak obdobně jako v otázce 10, tak i v otázce 11 bylo uvedených více odpovědí. Na otázku 11 uvedlo odpověď 53 osob, což je pouze o 3 osoby více, jako vyplývá z předcházejících výsledků. Překvapivě však 75,5 % respondentů, což zodpovídá 40- ti osobám uvedlo, že by *chtěli* někdy v budoucnu opět vyrazit na pouť. Na druhé straně žádný z účastníků poutě nevedl, že by se rozhodně nechtěl vrátit. Odpověď *možná* uvedlo 9 lidí, což je 17 % a zbylých 7,5 % (4 osoby) uvedlo, že *spíše ne*. Zajímavé zjištění je, že i navzdory tomu, že je pouť fyzicky i psychicky náročná, jako to uvádějí v práci některé zdroje a taky samotní poutníci, ani jeden respondent so stoprocentním přesvědčením nevedl, že by se na pouť rozhodně nikdy znovu nevydal.

Otázka 12: Jaká byla vaše motivace vydat se na pout'?

Graf 17: Motivace k absolvování poutě

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

V otázce 12 bylo možné jako v jediné uvést i více odpovědí. Z výsledků bylo zjištěno, že respondenti spolu uvedli až 150 odpovědí (pro lepší orientaci při 150 – tich odpovědích a potencionálních 50 – tich poutnících možno stanovit, že každý poutník uvedl 3 motivace k putování). Výsledky jsou uvedeny následovně sestupně: 1. *touha po poznání* 67 % (35 odpovědí), 2. *osobní důvody* 60 % (31 odpovědí), 3. *dobrodružství* 56 % (29 odpovědí), 4. *aktivní dovolená, rekreace* 40 % (21 odpovědí), 5. *víra/náboženské přesvědčení* 29 % (15 odpovědí), 6. *kultura, památky, umění* 27 % (14 odpovědí), 7. *zdravotní důvody* 10 % (5 odpovědí). Překvapením je, že právě touha po poznání byla nejčastější odpovědí a náboženské přesvědčení se dostalo až na páté místo. V otázce 5 byla řešena otázka víry, kde bylo uvedeno, že z 50 osob, které se reálně účastnili pouti uvedli, že pouze 26 osob je věřících, avšak v grafu 17 byl motiv víry uveden jenom 15krát. Z tohoto zjištění vyplývá, že i navzdory tomu, že se na pout' vydali někteří poutníci věřící, jich primární důvod a motiv cesty v 11 případech víra nebyla. V prvních třech odpovědích se nejčastěji objevuje poznání,

důvody osobní a dobrodružství, co lze vysvětlit preferencemi současných poutníku, kteří se ve patrně velké míře liší od těch středověkých (vid' kap. 3.9).

Otevřené otázky

Otevřené otázky navazují na otázky předchozí a jsou směřované účastněným poutníkům. V dotazníkovém šetření byly stanoveny tři otevřené otázky, které se týkají osobního prožitku z pouti každého poutníka s cílem dozvědět se subjektivní názory jednotlivých osob k pouti, k poutnímu místu Santiago de Compostela, k ostatním poutníkům a také zjistit, či poutník prošel osobnostní proměnou a jakou, co je důležitým podkladem pro zkoumání kultivace poutníka.

Z každé otázky byly vybrány některé opodstatněné výpovědi poutníků, které se zdály býti relevantní k stanovení a hodnocení dalších výsledků. Jednotlivé odpovědi jsou uvedeny kurzívou a uvozovkách bez zásadních korektur (pouze gramatická úprava, popř. překlad do českého jazyka) pro autenticitu, tak, jako byly napsány.

Otevřená otázka první

Otázka 13: Zanechala pout' ve Vás hluboké pocity nebo zážitky? Popište je.

K otázce 13 bylo uvedených 37 odpovědí. Vybraných bylo těchto osm:

Výpověď 1

„Ano, stále další pocity dochází. Je to o pokoře, sebedisciplině, poznání sama sebe i druhých, uvědomění si síly okamžiku a krásy života a víře, že když člověk má touhu něčeho dosáhnout, tak je to jen o něm, kdy a jak to zvládne. Byly to chvíle štěstí, radosti i bolesti a zklamání a všechno se pro něco stalo a moc mi to dalo, ale cestu pochopí jen každý sám na vlastní kůži. Děkuji za ní a za vše co jsem mohla prožít“.

Výpověď 2

„Samozřejmě, byla to nádherná cesta plná dobrodružství, mohla jsem vidět Boha v malých věcech a učila jsem se mu věřit, že se postará a on se postaral. Potkali jsme spoustu zajímavých lidí a člověk měl možnost ponořit se do sebe, sáhnout si na dno. Ale velkou pravdou je, že camino začíná až po návratu a je to tak. To, za co jsem pout' šla se projevuje v mém životě každý den“.

Výpověď 3

„Šla jsem relativně málo navštěvované camino Via de la Plata a potom Sanabrés, takže ve mě zanechalo zkušenost, že dokáží být mnoho dní sama se sebou, dokáží se o sebe postarat, a i bez znalosti jazyka dokáží komunikovat s okolím. Také ve mě prohloubilo lásku a úctu ke Španělům, ale i k starým Římanům, jejichž památky jsem po celou cestu potkávala – bylo to úžasné. Putování přírodou Španělska a procházení mezi volně pasoucími se zvířaty ve mě doznívá stále...“.

Výpověď 4

„Má Cesta byla jako náš život – krásna, zároveň i těžká, raz s radostí a nadšením a jindy s problémy, ale přece stále jsme šli, kráčeli dál, nevzdávali se, tak jako v životě, tak aj na Cestě... Teď už jenom čekám, když si mě /nás/Cesta znova zavolá. Víím že ano, len musí příst ten správný čas...“.

Výpověď 5

„Velmi hluboké, oproštění a zároveň sdílení, poznání sebe sama v dobrém i ve zlém.“

Výpověď 6

„Ano. Dozvěděla jsem se spoustu věcí o životě, a i sama o sobě. Vnitřně jsem tak nějak prozřela. Naučila jsem se, že je dobré mít v životě nějaký směr, cíl. Když má člověk cíl, dá se ho dosáhnout, když to nechceme hned – dopracovat se k němu postupně, na etapy. Potom jsem se naučila, že každá bolest jednou přejde. I když celá ta cesta každý den pro mne byla o neskutečné bolesti, nyní si tu bolest vůbec nepamatuju, ale naopak si vybavuji jen ty krásné vzpomínky, zážitky a momenty“.

Výpověď 7:

„Měla jsem problém s drogovou závislostí. Aktivní oddych a změna prostředí, kde jsem byla obklopená pozitivními lidmi a zážitky se hráli velikou rolu v mém uzdravení“.

Výpověď 8:

„Odcházeli jsme z hostelu skoro vždy mezi posledními, kráčeli jsme celý den (meditovali, jedli, cvičili, flowovali) a vraceli se jako poslední. Žili jsme každý den, jako by měl být náš poslední a aj byl. Každý den jsme se narodili nanovo. Transformační zážitek“.

Otevřená otázka druhá**Otázka 14: Jako na Vás zapůsobilo Santiago de Compostela?**

K otázce 14 bylo uvedených 37 odpovědí. Vybraných bylo těchto deset:

Výpověď 1:

„Krásně! Katedrála, varhany, pocit toho, že jsem to zvládla, vědomí, že tu nejsem naposledy. Jasně, že tam bylo hodně shopů se suvenýry, spousta turistů, ale to k tomu patří. Duchovní prožitek člověk zažíval hlavně na cestě. Cílem není totiž dorazit do Santiaga (tam jen člověk poděkuje za podporu sv. Jakubovi), ale cesta samotná. Aspoň toto je mé vnímání“.

Výpověď 2:

„Město samotné, najme historické centrum v okolí katedrály, bolo plné turistů (navštívila jsem ho během hlavní turistické sezóny začátkem září). Nakolik hodně ráda navštěvuji historická města, Santiago de Compostela se mi velice líbilo“.

Výpověď 3:

„Turisticky, přeplněně a nepříjemně“.

Výpověď 4:

„Člověk se celou cestu těší do cíle, ale čím blíže mu je tím méně se do něj chce dostat. Konfrontace městem plným turistů pro mě nebyla tím, co jsem chtěl považovat za cíl, a proto jsem pokračoval do Fisterry a Muxie“.

Výpověď 5:

„Příliš turistické, vela prodavačů, kteří se snaží předat suvenýry, nebyl tam takový pokoj, jako jsem očekávala, že zakončím pout' na tichém místě s modlitbou. Ale přeplněny chrám turisty, nemožnost vejít do chrámu s batožinou, platit další peníze za uschování batožiny a celkově jsem za tím viděla jenom výdělek místních“.

Výpověď 6:

„Velké zklamání. Katedrála na poutní mši plná hlučících a nevhodně se chovajících turistů, z poutního místa centrum komerce“.

Výpověď 7:

„Trochu zklamaná...samé cetky, ale v Assisi byly taky a tam se mi líbilo moc. Možná také tím, že dojít do Santiagu nebylo vůbec příjemné...letišť, stadiony, haly, dálnice, spousta, davy turistů...nepořádek, hluk a věže katedrály nevidět.... kostel svatého Františka vidíte už deset kilometrů před sebou a blížíte se k němu mezi olivovými háji“.

Výpověď 8:

„Od 50 km blíž k Santiagu už jsme zpomalovaly, protože jsme ještě nechtěly být na konci, chtěly jsme ještě jít. To množství lidí v uličkách kolem katedrály bylo strašné, taková facka po tom, co člověk jde dost mimo civilizaci a potkává jenom par stejných lidí. Na druhou stranu chcete dojít ke katedrále a cítit ten pocit, že jste to zvládli. Vlastně jsem ani nevěděla, jaký pocit čekám na konci, ale dostavil se a bylo to velice silné, a to vyzařuje ze všech lidí tam, všechny lidi tam něco spojuje“.

Výpověď 9:

„Přelidněné město, sice krásné ale zároveň plné turistů. Příjemné je, že jakmile do něj člověk dojde, má pocit, že nedošel do cizího města, ale někam, kde už dříve byl – už jen díky tomu, že v katedrále, poutnické kanceláři a v jejich okolí potkává poutníky, se kterými se dříve setkal na pouti. Není to jako přijet poprvé do nového města, kde nikoho neznáte a šance, že v ulicích potkáte známého je mizivá. V Santiagu je to 100%“.

Výpověď 10:

„Po téměř dvou měsících strávených vesměs v málo obydlených místech mě Santiago zaskočilo obrovským množstvím poutníků a turistů – po pravdě jsem z toho byla až trochu zmatená a rozčarovaná – veškerá spiritualita z cesty se na chvíli někam vytratila. Fronta na certifikát byla obrovská a já po cestě, kde nás šlo průběžně pět až deset, ke konci ani to ne, jsem byla z toho počtu ohromená. A zážitek z obchodu se suvenýry, kam se nahrnul autobus polských věřících byl opravdu skoro šokující...“.

Otevřená otázka třetí

Otázka 15: Jako na Vás působila samotná pouť a ostatní poutníci?

K otázce 15 bylo uvedeno 36 odpovědí. Vybraných bylo těchto devět:

Výpověď 1:

„Samota byla krásna pro utřídění si myšlenek, obdivování klidu v přírodě. Místy jsem střetla krásných přátelských poutníků, věštci jsme si pomáhali, a i když jsme se nepoznali, cítila jsem se s nimi jako s rodinou. Líbilo se mi, že se ve velkém neřešil náboženský aspekt, ale spíš každého osobní cesta“.

Výpověď 2:

„Cesta samotná byla nejlepší část, mnoho času na přemýšlení a poznání krásných míst a lidí, pokud člověk chtěl. Nesetkala jsem se asi z žádnou přímo špatnou zkušeností či špatným značením, jelikož při nejhorším vám vždy pomohli místní obyvatelé nebo ostatní poutníci. Jsem ráda, že jsem šla severní cestu, protože a delší

kus, jelikož se dalo dobře rozeznat, jaký jsou cíle lidí. Ti, co šli z větších vzdáleností to dělali pro sebe a z nějakého většího důvodu“.

Výpověď 3:

„Pouť byla nádherná a měl jsem dostatek času, až na některá přeplněná města být sám se sebou. Trasy jsou dobře značené a místní lidé v obchodech či kavárnách jsou velice milí“.

Výpověď 4:

„Byla jsem spokojená asi se vším, překáželo mi jenom posledních 100 kilometrů, kdy to mnoho lidí absolvovalo velice povrchně, kdy to mírně ztrácelo smysl“.

Výpověď 5:

„Cítil jsem pokoj v duši a harmonii, kterou hledám v každodenní životní puti. Měl jsem aj prostor aj čas meditovat o samotě. Myslím si, že ano. Vše je kvalitně zpracované a srozumitelné. Myslím, že lidé putuju každým dnem víc a víc. Zkušenost? Nikdy neputujte sami, protože aj váš nepřítel vám může pomoci“.

Výpověď 6:

„Záleží na člověku samotném. Když jsem chtěla být sama a sama se svým tělem tak jsem šla a když jsem chtěla s někým mluvit tak jsem se zase přidala k někomu na kterém se pozná, zda touží být sám, nebo mu druhý nevádí. Jinak jsem ráda přicházela na albergue kde se stolovalo a mluvilo o zážitcích z denní cesty. Krásné bylo opětné večerní shledání, ano došli všichni. A o tom i ta cesta je. Aspoň já jí tak cítím a vnitřně vnímám“.

Výpověď 7:

„Bylo příjemné se potkat s lidmi, kteří mají stejný cíl. Moc se mi nelíbila poslední část (posledních 100 km), kde bylo spoustu poutníků, kteří byli organizováni cestovkami. Tito lidé si nevážili samotné cesty ani neměli potřebu se chovat pokorně a být vděčný za každou pomoc místních. Byla to pro ně dovolená, kde očekávali to nejlepší, a proto se neváhali svézt autobusem v případě nepříjemných teplot apod.“.

Výpověď 8:

„Pout' svěží, nabije do dalšího roku, postaví hranice mých možností zas o kousek dál. Poutníci mají různé motivace k Cestě, náboženské důvody jsou, zdá se mi, v menšině, většinou řeší nějaký svůj problém a pro to je pěší putování dobrý způsob, urovnat si myšlenky. U nás poutnická infrastruktura není, v Německu málo, ale zase nás lidé hodně brali spát k sobě domů. Čím blíže ke Švýcarsku, tím víc poutnických ubytoven, poutníků ale obecně málo. Značení zatím dobré, ve Francii vynikající“.

Výpověď 9:

„Portugalska trasa v půlce června ještě nebyla tak zalidněna a často na nás koukali jako na exoty, i když si myslím, že těch poutníků tam chodí hodně a není to nic výjimečného. Po cestě byla dobře dostupná voda i krámky s potravinami. Od španělské hranice už to bylo horší a více komerční, hodně prodejců suvenýru a více neoficiálních ubytoven, což je vzhledem k tomu, že posledních 100 km jde hodně lidí, spíš výhoda. Ale PT část byla rozhodně lepší. Značení supr. Camino se hodně popularizuje.“

4.3. Výsledky a analýza výzkumných otázek

V následující tabulce 1 jsou shrnuty výzkumní otázky, kterých bylo stanovených sedm. Každá otázka je položena tak, aby bylo možné na ni odpovědět ano nebo ne. Odpovědi na výzkumné otázky vyplývají převážně z dotazníkového šetření, z výroků autorů v literární části a z vlastních zkušeností samotné autorky práce. Při každé odpovědi je uvedený i podrobnější popis a vysvětlení, resp. zdůvodnění daného výsledku.

VÝZKUMNÁ OTÁZKA		ODPOVĚĎ VYCHÁZEJÍCÍ Z VÝZKUMU
Výzkumná otázka 1	Stává se Svatojakubská pout' v posledních letech více populárnější?	Ano. Svatojakubská pout' se stává populárnější každým rokem, o čem dosvědčuje i přehledný graf 1 o příchozích poutnících za období 2010-2017 podle oficiálních statistik, kde je jasně vidět roční zvyšující se hodnoty. Tuto tézi uvádějí i někteří autoři (např. vid' MYDLARŠÍK (2010)). Dokonce i poutníci v otevřených otázkách se vyjadřují ke „masovosti“ na (posledních kilometrech) pouti a v samotném poutním místě Santiago de Compostela.

<p>Výzkumná otázka 2</p>	<p>Je Svatojakubská pouť, jakožto pouť křesťanská určena jenom pro věřící?</p>	<p>Ne. Svatojakubská pouť je síť tras rozšířená téměř v celé Evropě a je zpřístupněná každému člověku, který má odhodlání se na pouť vydat. Podle oficiálních statistik se uvádí pouze 43 % osob s čistou náboženskou motivací (tedy lidi věřící) a podle výsledků z dotazníkového šetření vyplývá, že 52 % účastníků poutě jsou osoby věřící. Možno zkonstatovat, že poměr poutníků věřících a poutníků nevěřících je přibližně stejný, a tedy počty věřících výrazně nad nevěřícími nepřevyšují.</p>
<p>Výzkumná otázka 3</p>	<p>Přivádí právě náboženská víra jako silná motivace lidi na pouť?</p>	<p>Ne tak úplně docela. Z dotazníkového šetření vyšlo (vid' otázka 12), že pouze 15 osob uvedlo mezi svými motivy i motiv náboženský. Nejvíce však jako motiv putování byla označena touha po poznání a osobní důvody. Z oficiálních statistik pro rok 2017 se mluví o čísle 52 % lidí s náboženskou motivací (vid'. výzkumná otázka 2). Z pohledu jednotlivce se dá říct, že právě víra je v určité skupině (věřících) osob silnou motivací, avšak v obecné rovině jsou tyto hodnoty průběrné spolu s osobními a kulturními důvody, které v někdy mohou být i převyšující.</p>
<p>Výzkumná otázka 4</p>	<p>Poznají lidé náboženský turismus?</p>	<p>Ano. Z výsledků dotazníkového šetření bylo překázáno, že většina lidí pozná náboženský turismus, až 62 %. S tímto pojmem se nesetkalo 22 % lidí a 16 % nevědělo přesně. Lze podotknout, že je důležité při této výzkumné otázce zohledňovat i to, jaká skupina lidí se šetření účastnila. Pokud by byl dotazník předložen více zainteresovaným osobám, nebo pouze poutníkům, dalo by se předpokládat, že by procentuální hodnota znalosti náboženského turismu byla vyšší.</p>
<p>Výzkumná otázka 5</p>	<p>Poznají lidé Svatojakubskou pouť?</p>	<p>Ano. Dotazované osoby měli vědomost o Svatojakubské pouti ve velkém zastoupení, i přes očekávání samotné autorky práce. Tedy více jako 76 % respondentů uvedlo, že Svatojakubskou pouť zná a pouze 24 % uvedlo, že ne. Z výsledků této otázky možno konstatovat, že Svatojakubská pouť je více známa i v povědomí širší veřejnosti a stává se populárnější. Určité velikou úlohou v této „popularitě“ hrají i masmédiá a příběhy známých.</p>

Výzkumná otázka 6	Zanechala poutní cesta v lidech natolik hluboké pocity, že se chtějí ještě vrátit?	Ano. Překvapivě až 75,5 % poutníků uvedlo, že by se chtěli ještě vrátit, 17 % uvedlo váhavou odpověď „možná“ a pouze 7,5 % označilo „spíše ne“. Také zajímavý je fakt, že ani jeden člověk z dotazovaných nevedl, že by se již nikdy pouti neúčastnil. Stejně žádný z autorů publikací a příběhů, které jsou v této práci uvedeny tuto možnost nepřipouští. Aj autorka z vlastní zkušenosti musí uvést, že by se také na pouť znovu vydala a musí konstatovat, že i předpokládala pozitivní výpovědi tohoto typu.
Výzkumná otázka 7	Skrývá v sobě Santiago de Compostela genia loci? Jakého?	Ano i ne. Santiago de Compostela je velké město a v tomto případě záleží hlavně na rozpoložení poutníka, ale i na počasí, když do města přichází. Podle mnohých výpovědí, ale i autorů je Santiago magické a svého ducha rozhodně má, hlavně tajemnost katedrály, moment, kdy před ní a do ní vstoupí, ale i duch historické Compostely. Autorka, vycházející z vlastní zkušenosti se domnívá, že vnitřní prožitek po dorazení do města je intenzivní a genia loci je skutečně cítit, co potvrzují i někteří zmínění autoři. Avšak v dotazníkovém šetření jsou výpovědi poutníků spíše negativní až skeptické. Mnozí píší o kráse a síle tohoto města, no pro mnohé je Santiago pouze zklamáním a „místem komerce“. V tomto případě se dá tedy mluvit o silné atmosféře samotné cesty, které byla (nejen) pro ne mnohem intenzivnějším prožíváním a vnímáním míst.
Výzkumná otázka 8	Zasahuje masový turismus i Svatojakubskou pouť?	Ano. Z výpovědí v otevřených otázkách 13 a 14 se mnoho poutníku shoduje, že pouť nabývá masový charakter, s čím souhlasí i autorka práce. O masovém turismu, který pomalu „pohlcuje“ i Svatojakubskou pouť se vyjadřují i někteří autoři, konkrétně ŽIGOVÁ (2006) uvádí: „ <i>Tradičnost poutě se transformuje a poněkud nabývá masový charakter</i> “. A také MYSLÍN (2016) píše: „ <i>Přestává to mít charakter poutě a stává se to masovou záležitostí bez hlubšího duchovního obsahu a v neposlední řadě i módní záležitostí</i> “.

Tabulka 2: Stanovení odpovědí na výzkumné otázky

Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

5. Literární výzkum – Svatojakubská cesta příběhů

V této kapitole jsou vybrány rozličné zajímavé osobní příběhy z putování převážně českých ale i zahraničních autorů. Kromě úryvků z literatury jsou zde citovány i různé články a rozhovory v rádiích a videa. Úmyslem literárního výzkumu, resp. vyhledávání a výběr informací z publikací a dalších zdrojů právě tohoto druhu bylo poukázat v rámci této problematiky hlavně na význam Svatojakubské cesty pro člověka. Je potřebné vnímat to skutečné, co bylo prožito a co bylo těmito lidmi formou jejich výpovědí prezentováno. Na základě těchto významných příbězích bude možné lépe hodnotit význam Svatojakubské cesty a kultivace poutníků a také lépe ověřovat stanovené hypotézy. V tomto případě mají osobní příběhy větší a důležitější hodnotu a celkový přínos pro samotnou práci jako dotazníkové šetření. Všechny tyto příspěvky a rešerše byly vybrány pečlivě s důrazem na významnost k práci.

Tyto příběhy zachytávají subjektivní pohledy a opisy své individuální cesty. Každý příběh je poutavý a jedinečný. Fascinující je pomyšlení, že tato pouť je skutečně obohacující a kultivující v rozměru osobnostním a v konečném důsledku taky i uzdravující jak z hlediska psychického, tak fyzického, protože jinak si nemožno vysvětlit, proč se tolik lidí potřebovalo vyjádřit a vylíčit průběh a prožívání své poutě až napsali tak úžasné knižní publikace, napsali blogy a články nebo jinak sdělili své pocity a poznatky.

Po přečtení těchto příběhů si snad každý vědomí, že cestování tohoto druhu je hodně emotivní a duchovně povznášející.

I. KNIHA - MEDNYÁNSZKY, A. W. (2004) Putovanie za kameňom mudrcov. 2 500 kilometrov do Santiaga de Compostela.

„Ted', když píšu tyto řádky, uplynulo již pul roku od té doby, kdy jsem se vrátil ze Santiaga de Compostela domů, a celá tato pouť se mi zdá již taká vzdálená a neskutečná, že se mi ani nechce věřit, že jsem jí absolvoval. Ale na mém psacím stole leží album fotografií a můj poutnický deník, a oni jasně hovoří a připomínají mi celé mé putování od začátku až do konce. Celou trasu jsem prošel dosti rychle, jako jakýsi

zrychlený film, ale když se podívám na fotografie a do deníku, vybaví se mi před očima každá její minuta, každá zákruta, každý kopec, každá vesnice a každé město a každý člověk. A nejen to, ale i každá má myšlenka je nesmazatelně zafixována“. (Mednyánszky, 2004:179-180)

II. KNIHA – JAZAIRIOVÁ, P. (2005): Cestou hvězdy.

Na opuštěné tovární zdi je napsaná báseň jistého E. G. B.:

„Prach, bláto, slunce a déšť. Je to cesta svatého Jakuba. Miliony poutníku a tisíce let. Poutníku, kdo tě volá? Jaká neznáma síla tě vede? Ani pole hvězd. Ani velké katedrály. Není to hrdost Navarry ani víno z Riojy. Nejsou to mořské plody z Galicie ani kastilské lány. Poutníku, kdo tě volá? Jaká neznáma síla tě vede? Ani lidé, které jsi na cestě potkal. Ani místní zvyky. Nejsou to dějiny a jejich vznešenost. Není to kohout z Calzady. Ani Gaudího palác. Ani hrad v Ponferradě. To vše vidíš, když procházíš kolem. Je radostné vidět to všechno. Ale hlas, který mě volá, je hluboko. Ta síla, která mě tlačí, ta síla, která mě vede. Neumím je vysvětlit. Možná jen ten nahoře to ví“ (Jazairiová, 2005:202-203).

„Nevzdat se, jít dál. To je možná důvod, proč poutníci tak usilovně, za každou cenu a za všech podmínek chtějí pokračovat. Nepřestávat, nenechat se odradit slabostí, bolestí, nemocí“ (Jazairiová, 2005:201).

„Na náměstí Porta do Camino začíná staré město, úzké uličky, krámky a hospody. Santiago vždy žilo z poutníků. Vzpomínám na nápisy v tunelech pod dálnicemi: „Camino de Compostela = business!“ (Jazairiová, 2005:205) „Compostela se stala módní, snobskou záležitostí“ (Jazairiová, 2005:26).

„U katedrály si turisté kupují velké černé klobouky s mušlí. Obchody kolem katedrály jsou plné suvenýrů. Mušle, hole, galicijské čarodějnice... Samé zbytečnosti. Čekali jsme víc, například knihy a reprodukce, místní keramiku“ (Jazairiová, 2005:208).

„Do katedrály vede mnoho vchodů. Všude se tísň zástupy. Poutníci, turisté, nemocní a mrzáci, tuláci a kejklíři, diváci“ (Jazairiová, 2005:209). ... „Turisté se táhnou v zástupech. Jsou hluční, odhazují odpadky, derou se kupředu“ (Jazairiová, 2005:201).

„Tolik nádhery, tolik paláců. Všechny ulice, každé zákoutí!“ ... Je to obyčejné, středně velké město, kde lidé chodí do práce a pak domů. Je tady univerzita, studenti vedou asi dost příjemný život, ovšem stále jen v rámci Galicie a místní zakonzervované kultury. Poutníci přinášejí mnoho peněz, ale jsou také na obtíž. Vytržení poutníků před katedrálou občany Santiaga nedojímá“ (Jazairiová, 2005:210).

„Říká se, že svatojakubská pout' každého změní. Změnila jsem se? Nemyslím. Jen jsem si ověřila, že je leccos možné – například nést batoh. Kupodivu mi nepřekážel. Překvapení přinesla i chůze – nevěděla jsem, že bude tak namáhavá!“ (Jazairiová, 2005:216).

III. KNIHA – LOHROVÁ, H. (2011): Jak jsem přece jen došla do Compostely.

LOHROVÁ (2011:123-124) stroze a jednoduše popisuje svoji cestu den před příchodem do Compostely: *„Lidé, kteří bydlí kolem poutní cesty, se chovají různě. Jednu seňoru jsem prosila o vodu, ona mě hnala pryč „privado, arrive, privado!“ V další vsi ke mně vystartovala jedna paní s talířem palačinek, pocukrovala mi jednu, a když jsem s úklonou a s díky odcházela, cinká v dlani mincemi, „zaplat', poutníku!“ ... Kdy už tam konečně budeme? Kdy už uvidíme to dlouho očekávané město s věžemi katedrály svatého Jakuba? Posledních pár kilometrů bylo děs, Casa Porta vyvolalo dojem, že sejdu z kopce a jsem ve městě, to byl opravdu velký omyl. Zmizely patníky s mušlí. Příměstské nevzhledné vesnice, asfalt silnice a všude hrozný nepořádek, příkopy jsou doslova poseté odpadky. Míjím kiosky u kapličky, autobus plný turistů a dětí.“*

Své dojmy z města shrnula LOHROVÁ (2011:126) takto: *„Je přede mnou necelá stovka metrů na „konec světa“, je to, jako bych ani nebyla u cíle, ale to přece stejně nejsem. Necítím Santiago de Compostela jako cíl své cesty, mám před sebou ještě*

další měsíce putování. Stojím ve frontě, postupujeme po schodech ke kanceláři. Po vyplnění statistiky dostávám potvrzení, předtištěný glejt, doplněný mým zkomoleným jménem, Je to trochu módní, turistické, komerční.... Procházím uličkami, jeden krám s poutnickými atributy, suvenýry vedle druhého, vystavené jsou hrnky, ručníky, klobouky, propisky, všechno, na co si člověk vzpomene, vše, co se dá prodat s jakubskou mušlí. Katedrála je moc pěkná, i když na pohled vypadá větší než ve skutečnosti.“

IV. KNIHA – LÍZNA, F. (2006): Musím jít dál: 4 404 268 kroků P. Františka Lízny za svatým Jakubem.

„V Compostele již byli desítky lidí, někteří odpočívali, kupovali nápoje a jídlo v kiosku vedle malé otevřené kaple. Ke katedrále jsem přišel ve 14.40... Zvláštní je, že jsem při vstupu do katedrály nebyl zalit radostí, ale spíše pocitem jakési tísně a sklíčenosti z nenaplnění. Hučí tu jak v úle. Stovky lidí tu proudí a polohlasně mluví. Jako na tržišti... Poté jsem vystál velkou frontu na potvrzení, že patřím mezi poutníky, kteří došli do Compostely. Než na mě přišla řada, uplynula nejméně hodina. Mnozí se ve frontě chovali velmi hlučně. Muž, který mi vystavil potvrzení, byl naopak velmi zdvořilý a poděkoval mi za účast na cestě do Compostely“ (Lízna, 2006:162).

„Dnes už jsem atmosféru míst, kam po celé věky směřovaly tisíce poutníků, prožíval mnohem hlouběji. U hrobu sv. Jakuba jsem pobyl necelou hodinu, seděl jsem na zemi a modlil se stejně, jako jsem se modlil každý den během cesty. Mnozí se mezi sebou baví, i když je zdůrazněna potřeba silentia. Nevnímají přítomnost tajemna, fotografují se před ostatky, zastiňují je, a stávají se tak hlavním objektem snímku“ (Lízna, 2006:165).

V. KNIHA – HANÁK, V., PIVARČI, M. (2009): 900 kilometrů: o španělském putování, aneb, až tam dojdu, plivnu do moře a vrátím se zpátky.

„Ať jsme kráčeli do kopce, planinou mezi strništi, procházeli španělskými městy a vesnicemi, byli jsme přijímáni přáteli a s úctou. V prostředí, ve kterém jsme strávili

více než měsíc, vládl duch tolerance, vzájemného porozumění i respektu. Provázelo nás nezměrné, upřímné a nepřehlédnutelné úsilí pomáhat si navzájem“ (Hanák-Pivarči, 2009:10).

„Naštěstí pro nás ani pro žádného z poutníků nebylo podstatné, zdali cestu vykonáváme kvůli náboženství, je-li náš důvod z oblasti duchovní, badatelské, kulturní nebo osobní. Věříme-li v Pánaboha, nebo jsme jen dobrodruzi či pohani. Poutní cestu jsme sdíleli se statečnými, čestnými, hrdými, nezávisými a svobodnými občany. Máme tu výsadu a čest je považovat za své přátele, sebe pak za součást této komunity. Dosvědčujeme, že jsme byli ve skutečném světě, a vězte, že je na něm dobře. Když se malinko zamyslíme, ujistíme se, že k životu postačí opravdu velmi málo věcí. Neobejdeme se však v lidském hemžení bez pokory a vzájemné úcty ke svým bližním a k životu vůbec“ (Hanák-Pivarči, 2009:10-11).

„Současné Santiago de Compostella je město obchodů, studentů, turistů, plné živoucích historických památek. Místo milé a přátelské, krásné, plné úsměvů, kypícího nejen na náměstí před katedrálou ale i kavárnách v podloubích a na podsíních starého města. Univerzita vyvažuje espritem mládí církevní vznešenost, moderní čtvrtě plné zeleně obklopující starobylé centrum“ (Hanák-Pivarči, 2009:140).

HANÁK, PIVARČI (2009:153) uvádějí úryvek z knihy *Z Čech až na konec světa* od A. Jiráska: *„Dostali jsme se na mořské pobřeží. Bylo skalnaté, divoké a mořské vlny, strašně hučíce a pěnicí se, bily do těch skal a vysoko stříkaly. Daleko široko ozýval se jejich hlas jakoby bouře nějaká. Na jednu z těch skal z moře trčících jsme se dlouho dívali. Podoba se korábu a bylo na ní znát i kormidlo a zlomený stožár; menší skály na něm vypadaly jako plavci. Pověst o ní v okolí vypravovala, že ta skála není obyčejná skála, ale že je to loď, která zkameněla“.*

„V tu chvíli jsme uvěřili, že jsme u cíle a že jsme zahlédli svoji Stelu Obscuru, hvězdu podivnou. V hluku lámajících se vln, ve větru a vodních sprškách hledali jsme mezi kameny nejvhodnější místo pro založení ohně obřadního, abychom vykonali oběť zápalnou. Zvyklost pochází z dob dávno minulých. Poutníci na konci cesty seznali, že jejich oděv dlouhou cestu zcuckovatěl, dosloužil, zavání a je pln obtížného hmyzu. Pálili tudíž svoje úbory z důvodů osobních, bezpečnostních nebo hygienických“ (Hanák-Pivarči, 2009:159-160).

„Význam pouti do Santiaga je velmi zřetelný při osidlování severního Španělska, ale samozřejmě také v kultuře a v architektuře. Na trase vznikla nová města, chrámy, špitály a kláštery, zřizované mnišskými a rytířskými řády. Všude vůkol je očividný nejen křesťanský, ale i římský, keltský a arabský vliv. Antické silnice byly vybudovány tak důmyslně, že se běžně používaly ještě v 19. století. Francouzská cesta kopíruje římskou „Via Traiana“ od Pyrenejí až do Galicie. V Leónu, v Astorze a na mnoha dalších místech lze spatřit zbytky římské architektury. Četné vesnice si dodnes zachovaly pravoúhlou orientaci z doby, kdy byly římskými vojenskými tábory. Některé kostely nesou punc arabského stavebnictví“ (Hanák-Pivarčí, 2009:164-165).

VI. KNIHA-BOUDA, J. (2014): Poutnický deník.

„Nával turistů i poutníků mne nijak nelákal k setrvání ve městě. Předpokládal jsem, že noclehárna poutníků bude i zde přeplněna, hotely a penziony byly drahé, tak jsem v půl sedmé vyrazil dál, blíže k moři“ (Bouda, 2014:75).

VII. KNIHA-MYSLÍN, P. (2016): *Všechny cesty vedou do chrámu, aneb, Svatojakubská pouť.*

„Poutník je symbolem člověka putujícího po této zemi k novému domovu a pravém cíli a je předobrazem cesty k spáse. Není ale důležitý cíl, není důležitá ani tištěná latinská Compostela – potvrzení o vykonané pouti, důležitá je sama cesta“ (Myslín, 2016:9).

„Pouť se stává iniciačním aktem, pokud vnitřně cítíme a hluboce respektujeme genia loci, ducha místa, takže chceme-li vnímat ducha krajiny a vše, co obnáší, jděme s pokorou. Chůze je ten nejlepší způsob pohybu a přemístování, protože nám dovoluje vnímat a chutnat všemi smysly, jimiž jsme obdařeni, a pouť je dar, který nám umožní tyto smysly rozvíjet“ (Myslín, 2016:10).

O městě na Saint-Jean-Pied-de-Port pod úpatím Pyrenejí MYSLÍN (2016:40) píše: *„...vypadá to tam jako na pražském Karlově mostě v plné sezóně. Ulice nacpané turisty i poutníky, mnoho aut a autobusů a prodejci suvenýru a jiné poutnické veteše“.*

„Kolik radosti a potěšení má vnímavý poutník z těch každodenních mnohých proměn krajiny, kterou putuje a jejíž se stal součástí...“ (Myslín, 2016:82).

„Mnohé cesty, po kterých staletí kráčeli poutníci, pohltila civilizace...“, polemizuje MYSLÍN (2014:91) nad dnešními dálnicemi lemující pouť.

MYSLÍN (2014:92-94) opisuje španělský lid jako velmi příjemní a vstřícní, kteří jim přejí *buen camino* nebo ukazují správný směr a dále uvádí: *„Během delší poutě se často stávají věci, které člověk doma vlastně nezažívá. Kráčí cizí zemí a ve volné krajině většinou nepotkává nikoho, ale ve vsích a městech se setkává s místními lidmi a stačí s některými jen navázat oční kontakt, pozdravit a třeba přidat úsměv. Většinou úsměv opětuji a upřímně popřeji buen camino, případně sami od sebe nabízejí pomoc či ukazují směr cesty. Je to jedna z těch vlastně obyčejných milých věcí, které pouť dělají pravou poutí“.*

„Jsem nezaměstnaný a toto je jediný způsob obživy, aby mne nemusela živit rodina“, stojí na stánku s ovocem pro poutníky, který objevují na kopci nad městem MYSLÍN (2014:99) se svým přítelem a dodává, že nezaměstnanost je v této části severního Španělska zvlášť vysoká.

„Velká města nyní vybírají vstupné do katedrál a nesmí se tam s batohy, což je pro poutníka celkem problém. Dříve byla katedrála otevřená a přístupná, nyní je otevřeno jen v určité hodiny, což nás mrzí, protože před třemi lety nic takového neexistovalo a mohli jsme jít na mši. Nyní je vše zaměřeno na autobusové turisty a na zaplat', zaplat', zaplat'“. (Myslín, 2016:143-144)

„Stále mně fascinuje cesta, již vidím před sebou. Její bohatá rozmanitost a její křivolakost v krajině, to, jak běží mezi poli, mezi stromy i úvozem, cesta kamenitá, písčitá, travnatá, běžící po rovině i dolů do údolí, běžící po úpatí kopců, a když běží vzhůru, do vrchu a do hor, v dáli se zužuje a až nahoře, na horizontu se dotýká nebe, splývá s ním, ztrácí se mezi mraky a mizí, a vypadá to, že dál buď už není vůbec nic, nebo naopak všechno“. (Myslín, 2016:145-146)

K Francouzské cestě se sto kilometrů před Santiagem připájí Camino del Norte v jednu společnou trasu. Poutníků přibývá a o víkendech tudy chodí i turisté a mládež. *„Přestává to mít charakter poutě a stává se to masovou záležitostí bez hlubšího duchovního obsahu a v neposlední řadě i módní záležitostí. Čím více se blížíme cíli, tím víc je znát i hodně komerční ráz cesty, množí se tu obchody s poutnickými suvenýry a vše je o pár eur dražší a ubytovny jsou obsazené...“* (Myslín, 2016:189-190)

„Poutnictví je droga. Tvrdá droga, běžnou společností obvykle tolerována. Aplikuje se nejprve hlavou, později nohama, zády a posléze celým tělem. Kdo tuto drogu opravdově okusí a opakovaně ji přijme, obvykle propadne těžké závislosti, na niž není léku“ (Myslín, 2016:230).

VIII. KNIHA – VÁLKOVÁ, M., HURANOVÁ, Z. (2009): Svatojakubská cesta: severním Španělskem do Santiaga de Compostela.

„Časy se změnilly, ale camino zůstalo, i když dnes už vypadá jinak než v době svého největšího rozkvětu. Některé původní stezky zmizely pod asfaltovým povrchem silnic nebo je pohltila pole. Tam, kde dříve byli jen hluboké lesy, jsou průmyslné zóny. Dříve poutníci prosili o almužnu a byli vděční za kousek chleba a sklenku vína, dnes putují s kreditkou v kapse. Dříve o nich jejich blízcí nic nevěděli a s úzkostí čekali, zda se vrátí, dnes o sobě dávají vědět mobilními telefony nebo e-maily“ (Válková-Hurbanová, 2009:15).

„Od 20.století zažívá Svatojakubská cesta ohromný rozmach. Stejně, jako ve středověku, po ní putují desítky tisíc lidí ročně. Jsou z různých koutů světa, všech věkových kategorií, různého náboženského vyznání, včetně ateistů“ (Válková-Hurbanová, 2009:15).

Společnosti přátel Svatojakubské cesty a centrály cestovního ruchu nebo turistické informační kanceláře se snaží camino propagovat. Vydávají různé mapky, brožury, prospekty a další informace o cestě a památkách, muzeích, událostech a různých atraktivitách pro poutníky, kteří do jednotlivých oblastí přinášejí peníze (Válková-Hurbanová, 2009).

VÁLKOVÁ-HURBANOVÁ (2009:219) ve své knize uvádějí příběh Honzy: „Každoroční pouť do Santiaga se stala v posledních třech letech osou mého života, ke které se rád každý rok vracím. Získal jsem svoji druhou rodinu. Na začátku jsem na pouť přicházel s velkými očekáváními. Očekával jsem silný zážitek a také jej dostal. Byl ale úplně jiný, než jsem čekal. Pout' začala symbolicky. Omylem jsme hned první den vyrazili na druhou stranu. Místo do Compostely jsme šli směrem k Paříži. Na chybu jsme přišli asi po deseti kilometrech. Od okamžiku, kdy jste se otočili, se začaly dít zázraky. Ušli jsme asi půl kilometru zpět do první vesničky. Právě zde pekli podle staré tradice obecní chleba. Byla to velká sláva. Hned nás pozvali ke stolu. Když jsme se najedli, nastartovali mikrobuse, do kterého jsme se přesně vešli a odvezli nás do cíle denní etapy. Dalším zázrakem bylo, že v poličce zůstalo přesně tolik jídla od předchozích poutníků, že jsme se všichni najedli a nemuseli v dešti shánět jídlo. S poděkováním Prozřetelnosti jsme pak zásoby doplnili ráno druhý den. Každý den je jiný a všechny jsou plné zážitků. Zážitky jsou většinou krásné, ale někdy taky ne. Když vás bolí puchýře, z oblohy stále leje již několik hodin a vy kráčíte dál, tak si říkáte: „Co já tu vlastně dělám?“ Stačí ale, aby přestalo pršet a hned víte, že to vlastně chcete a že ta bolest zase tak hrozná není. Když pak večer zasednete ke stolu, kde je výborná večeře připravená skoro všemi spolupoutníky, pak je vám moc dobře. To nejcennější, co mi každoroční pouť dala, jsou moji noví přátelé. Každý rok se těším, jak s nimi budu pochodovat, nahlížet do jejich osudů, sledovat, jak pokročili na své duchovní pouti od minulého roku. Každoroční setkávání na společné cestě je jak korálky na krásném náhrdelníku. Na náhrdelníku tvořeném osudy – mým a mých přátel poutníků“.

IX. VIDEO – YOUTUBE, ROZHOVOR – Jindřich Smítka pro Kecall. 2017

Jindřich Smítka se vydal na čtyř měsíční pouť z rodné Příbrami a do Compostely ušel přibližně 3 000 kilometrů. Během putování psal své zážitky na svůj blog.

„Jsem bez vyznání. Přesto jsem pouť absolvoval kvůli osobnímu růstu a spiritualitě. Myslím, že dnes už není pro putování víra podstatná. Záleží asi nejvíc na tom, co který poutník v životě a na své konkrétní cestě hledá.... Je až s podivem, kolik

vstřícných lidí poutník cestou potká. Mnozí člověku fandí a bez obav ho u sebe doma pohostí a nechá přespat. Uvědomil jsem si přitom, že lidé vlastně chtějí ostatním pomáhat a že takových lidí je dost... Už poslední den před Santiagem se mě zmocnil pocit vítězství a šel jsem pomalu s rozpaženýma rukama a úsměvem na rtu. Samotný příchod do města jsem pak obrečel. Nešlo to zastavit. Zažíval jsem přitom velkou úlevu a pocit zadostiučinění... Dostal jsem cestou velkou spoustu lekcí. Naučil jsem například věřit lidem, nebát se říct si o pomoc v nouzi, a přitom se spolehnout, že přijde. Stejně tak pomáhat ostatním, když to potřebují... Naučil jsem se také věřit sobě a své cestě, a to nejen fyzické, ale zejména té duchovní. Uvědomil jsem si také, jak moc člověk definuje jeho osobní minulost. Zejména různá zklamání, pocity ublížení a zrady z dětství, od kterých je potřeba se oprostit, odpustit jejich strůjcům a nechat je jednou pro vždy za sebou, aby se člověk mohl posunout dál... Nejpřekvapivější zjištění pro mě bylo, že spousta lidí ani neví, že kolem jejich domů Svatojakubská cesta prohází. A abych se přiznal, byl jsem do nedávna jedním z nich.“

X. VIDEO-YOUTUBE, VÝPOVĚĎ – Lucie Biedermann Doležalová. 2017

Lucie se s kamarádkou Kristýnou vydala na 10denní pouť z Porta v květnu 2017.

„Svatojakubská cesta má svou specifickou atmosféru. Myslím si, že ty pocity, které lidé na cestě prožívají, i tak jak jsem to sledovala, vnímala a povídala si s lidmi, kteří tu cestu prošli, nejsou tak odlišné. Záleží od toho, co jsi jdete na cestu vyřešit – rozpad manželství, úmrtí někoho blízkého, nebo jestli se potřebuje zorientovat samy v sobě“... Na cestě jsem zjistila, že problém není být sama, ale každodenní přizpůsobování se potřebám někoho jiného. Uvědomila jsem si, že v tom běžném životě bývám často sobecká, myslím hodně na sebe. Na té cestě se ukáže naprosto všechno, co ve vás je, vaší absolutní přirozenost a to, kým jste... Na fotkách jsem se dívala sama sobě do obličeje a zjistila jsem, že se vůbec nepoznávám. Myslím, že jsem si prošla všemi emocemi od vzteku, naštvaní – „Proč tam jsem?“, „Co tam dělám?“. Zároveň tam ale pocítíte absolutní emoce radosti a štěstí, kdy začnete úplně jinak vnímat přírodu. Na cestě do Santiaga jsem si vytvořila zvláštní a intimní vztah k přírodě... Neuvěřitelný byl příchod před katedrálou v Santiagu, kdy jsme přesně před ní předstoupili v 17. hodin,

kdy začali bít zvony. Pak je vám najednou líto, že už jste tam, protože tady si víc, než kdekoliv jinde uvědomíte, že tady vlastně není cílem Santiago, ale cílem je ta samotná cesta. Vím, že jednou se vrátím, protože toto chci ještě zažít.“

XI. ČASOPIS MŮŽEŠ – Text RADEK MUSÍLEK. 2017.

Dne 10. května 2017 absolvoval vozíčkář Honza Dušek Cestu svatého Jakuba V doprovodu skupiny přátel, dobrovolníků a svého syna Jendy překonal věřící muž s roztroušenou sklerózou za měsíc 630 kilometrů poutě náročným terénem. Tak dlouhý úsek proslulé cesty na severu Španělska absolvoval pravděpodobně jako první nechodící Čech.

XII. ČASOPIS ŽLUTÝ – Text Petr Slavík. 2018

Tento článek mluví o stejném Honzovi Dušekovi, který se vydal na Camino na vozíku.

„Vždy jsme se setkávali s nádhernou pohostinností a překrásnou lidskostí, a to nejen u Španělů, ale taky ze strany ostatních poutníků“ (Žlutý, 2018:39,41).

„Každý člověk, kterého jsme potkali, putoval se svým osobním příběhem a důvodem, a ať byl jakýkoli, vždy zbylo místo na to se usmát a popřát buen camino. Celá cesta byla neskutečná, krásná, dobrodružná, důležitá, neopakovatelná a že neskončila v cíli, ale pokračuje dál za obzory, které mámo vepsány tam hluboko v duši“ (Žlutý, 2018:41).

XIII. ČLÁNEK – ULTREIA (2016 b): Pouť z Fromisty do Santiaga a na Finisteru. Alena Bímová

„Je dobré pobýt v památných zdech (Compostely) dva tři dny a vstřebat neopakovatelnou atmosféru kostelů, klášterů, paláců, obchůdků, kavárniček a hotelů. Zvláště s večerem, kdy se uličky vylidní a začnou vyzvánět zvony zvoucí k večerní službě Pánu a u kašen či na schodech vyhrávají potulní muzikanti na housle, flétny i dudy, je

tu nejkrásněji. Jakási směs starobylosti a posvátnosti dopadne na město a jeho obyvatele.“

XIV. VIDEO-YOUTUBE, ROZHOVOR. Petr Hirsch Pro HD TV. 2013.

Český poutník Petr Hirsch byl atestem do svých 27 let a pak se rozhodl pro duchovní cestu. Putoval přibližně 7 měsíců z Čech a do Compostely, kde přijel přesně na štědrý den. Říká, že dnešní lidé neputují jenom kvůli náboženským důvodům, ani on sám neputoval kvůli náboženství, ale samotné putování, cesta ho přivedla ke křesťanství.

„Já jsem se dostal v životě do slepý ulice, kdy jsem nevěděl, jak dál a Santiago se pro mě stalo takovou hvězdou na cestě, kdy jsem 31. května 2010 ukončil zaměstnání a 1. června jsem vyrazil z Dvora Králové nad Labem směr Santiago de Compostela.“

„Bylo to silní, klečel jsem před katedrálou, hledal jsem nějakou emoci a říkám, tak něco musíš cítit, Jako jsem šťastný? - nešťastný? Prvotní byla prázdnota. V životě jsem nezažil takovou prázdnotu. A pak jsem se rozbřečel a uvědomil jsi, že jsem šlapal pro tenhle okamžik. To bylo nádherné“.

XV. ČESKÝ ROZHLAS, ROZHOVOR - Josef Majer pro Větrník Olomouc. 2012.

Josef Majer se vydal na 51denní pouť 7. dubna na kole z farnosti Dulany u Olomouce. Svě ženě slíbil, pokud si ho vezme, pojedje s ní na konec světa, avšak po její smrti vyjel jenom s její fotografií, se slovy, že sliby se mají plnit. Na konec světa taky doputoval a položil tam kámen z domova, na kterém je napsáno jeho jméno spolu s jménem své manželky a adresa.

„Putování je cesta poznáním, vlastně cesta od člověka ke člověku. Poznání jak člověka, tak země, jeho zvyků a všech národů.“

„Vaše mysl se osvobodí od všeho, není tam vůbec nic.“ Hovoří, že to je klid, který si v mysli udělal na to, aby mohl přijímat ty věci, které ho obohatí. *„Na cestě poznáváte lidi, setkáváte se s nimi, loučíte se s nimi, spíte s nimi ve společných*

ubytovacích prostorech a ty setkání sú něco tak úžasného, že dokud si to někdo nepřežije, tak se nadá o tom mluvit.“

XVI. DENÍK, ČLÁNEK – Linda Riegrová pro ULTREIA (2016 c)

Poutnice Linda se zúčastnila na podzim v roce 2012 poutě po Camino Francés na mechanickém vozíku se svou kamarádkou a napsala o tom poutavý deník, v kterém popsala průběh své dvaceti-denní cesty, kterým chce motivovat ostatní postižené lidi.

„Skončily jsme na kopci Monte do Gozo. Večer, když plně rudé slunce přálo krásné sny a na černé obloze se začaly vyjímat zářící hvězdy, jsme byly schopné jenom sedět na vyhlídce a upírat zrak do dále na katedrálu v Santiagu a na obří sochu poutníka vedle nás. Spaly jsme na místě, kde to nebylo zrovna příjemné, protože mělo atmosféru obchod'áku a internátu dohromady. Ale s mojí společnicí jsme prožily ještě jednu dojemnou chvíli, a to při vzájemném zjišťování, co pro nás tato pouť vlastně znamenala“ (Ultreia, 2016c:18).

„Rozhodly jsme se, že si uděláme procházku po Santiagu, krásném, středně velkém městečku. Vypadá skoro jako Staré město v Praze. Jsou tam krásné, malé, něžné uličky, ve kterých se každý může schovat. Takových úkrytů je v Santiagu až-až... Prošli jsme se po místním nejznámějším parku, kde je spousta hezkých stromů a celkem čerstvý vzduch, a hlavně ticho. Bylo znát, že jsme v jiné zemi. Všude v Santiagu vidíte Španěly, kteří legračně gestikulují a je o mnoho zábavnější je pozorovat než Čechy, kteří se sotva zasmějí, spíš se stále mračí. Další odlišnost španělské atmosféry oproti naší zemi je, že zde nikdo nikam nechvátá, všechno je prostoupeno klidem a nikdo se navenek ničím nestresuje. U nás všichni jen spěchají a všechno musí být rychle hotové, nikdo se neumí zastavit a pomoci“ (Ultreia, 2016c:20).

XVII. SBORNÍK, PŘÍSPĚVKY – SVÄTOJAKUBSKÁ CESTA V UMENÍ A CESTOM RUCHU (2017)

„Byla to velice zajímavá zkušenost. Radím ji mezi nejlepší věci, co jsem absolvoval. Po všech stránkách aj fyzicky aj mentálně, aj spirituálně je to úžasná zkušenost. Úžasná zkušenost vydržet sám se sebou v nějakém diskomforte“ (Svätajakubská cesta v umení a cestovnom ruchu, 2017:85).

Camino nenechá nikoho lhostejným, bez ohledu na důvody putování, opírá se o své poznatky galicijský antropolog a teolog Manuel Mandianes, který realizoval výzkum na 300 účastníků svätajakubské poutě. Příchod do Compostely předpokládá nějaké předtím nějaké potom, které vyplývá z dlouhého kráčení o samotě, len v blízkosti sebe sama a prostředí kolem. *„Každý poutník zažívá hlubokou proměnu: ne nutné křesťanskou. Všichni si kladú základní otázky, na které nachází odpovědi během putování“*, píše Kučerková (in Svätajakubská cesta v umení a cestovnom ruchu, 2017:94).

5.1. Shrnutí a výsledky výzkumu

V tabulce 3 jsou uvedeny hypotézy, které byli stanovené na počátku práce a zde jsou ofěrovány na základě jednotlivých výzkumných metod a vyplývající výsledky jsou následně diskutovány. Při každé hypotéze je uvedené, podle čeho byla ověřována a jestli byla hypotéza potvrzena nebo vyvrácena.

HYPOTÉZA	DŮVOD VÝBĚRU	DOMNĚNKA	SKUTEČNOST NA ZÁKLADĚ VÝSLEDKŮ
1. <i>„Individualitu a tradičnost poutního místa Santiago de Compostela nahrazuje masový turismus.“</i>	Důvodem výběru této hypotézy byla vlastní zkušenost, kdy se autorka domnívá, že Santiago de Compostela jako poutní místo je ve velké míře navštěvováno kromě poutníků i turisty a město se jim také přizpůsobuje.	Ano	Ano Hypotéza potvrzena

	Přeplněná náměstí působí masově a může se zdát, že duch poutního místa se jakoby vytrácí.		
ZDŮVODNĚNÍ VÝSLEDKŮ	<p>ŽIGOVÁ (2006) výstižně popisuje podstatu – Tradičnost poutě se transformuje a poněkud nabývá masový charakter, více se „civilizuje“ a v poutních místech se ticho a samota vytrácí, čím se původní podstata a význam poutě ničí. Gúčik (in Svätajakubská cesta v umení a cestovnom ruchu, 2017:43) píše, že „v 19. století přerostlo putování do poutního cestovního ruchu, kterého se zúčastňují organizované skupiny poutníku i jednotlivců“.</p> <p>LÍZNA (2006:162) popisuje podobné pocity jako uvádí i mnozí jiní autoři a tento opis je blízký i autorčiným tehdejšími pocitům.: „Zvláštní je, že jsem při vstupu do katedrály nebyl zalit radostí, ale spíše pocitem jakési tísně a sklíčenosti z nenaplnění. Hučí tu jak v úle. Stovky lidí tu proudí a polohlasně mluví. Jako na tržišti...“</p> <p>I BOUDA (2014:75) jako poutník se k turistům vyjadřuje poněkud negativně: „Nával turistů i poutníků mne nijak nelákal k setrvání ve městě.“</p> <p>V otevřené otázce 14 v dotazníkovém šetření byly uvedeny odpovědi jako: „Turisticky, přeplněně a nepříjemně“, „Velké zklamání. Katedrála na poutní mši plná hlučících a nevhodně se chovajících turistů, z poutního místa centrum komerce“.</p> <p>OHLER (2006:38) poskytuje zajímavý a poněkud i pravdivý pohled na turisty navštěvující kostely: Dnes křesťané vesměs nemají nic proti tomu, když lidé jiného vyznání navštěvují jejich kostely nebo se chtějí účastnit jejich bohoslužby; očekává se jen, že ti druzí se budou chovat „přiměřeně, v souladu z důstojnosti daného místa“.</p> <p>Hypotéza byla ověřována a potvrzena na základě obsahové analýzy textu, rešerší, výpovědí v dotazníkovém šetření a také vychází z výzkumné otázky 8. Bylo zjištěno, že Santiago de Compostela je pro turisty přitažlivé město a jejich počet dosahuje hodnoty, kdy se dá považovat za masový. Podle názorů poutníků a autorů však tato přelidněnost způsobuje to, že z města se stává komerční produkt ta pravá osobitost místa poutního se vytrácí.</p>		
2. „Svatojakubská cesta je z hlediska cestovního ruchu atraktivní.“	Hypotéza 2 navazuje na hypotézu1 a autorka se domnívá, že vzhledem k návštěvnosti města Santiago de Compostela, jeho historií, legendám a kultuře je spolu se Svatojakubskou poutí atraktivní.	Ano	Ano Hypotéza potvrzena
ZDŮVODNĚNÍ VÝSLEDKŮ	Autorka práce předpokládá, že poutníci, kteří se již na pouť vydali si před cestou představovali, jaké to je dojet do tak vzdáleného, legendami opředeného města po cestě staletí existující v krajině, na kterou pláň doléhá slunce. Místo již je zahaleno tajemstvím a		

posvátmem. Opětovný rozmach poutnictví, který ve Španělsku nastal je porovnatelný (ne však ve všech ohledech) s dobou středověkou. Dnes, již v době cestovatelské, kdy lidé chtějí poznávat, chtějí na chvíli uniknout z běžného života nebo se nějakým způsobem duchovně naplnit je právě tato pouť z tohoto hlediska pro mnohých významná. Z oficiálních statistik, jak již bylo zmíněno, počet poutníků každoročně narůstá, co může na jedné straně způsobovat popularita poutě, co souvisí s povědomím Svatojakubské cesty mezi lidmi a na druhé straně právě z těch různých důvodů, které jsou výše zmíněny, nebo se nimi zabývá např. hypotéza 6.

Vzhledem k cestovnímu ruchu se dá Svatojakubská pouť považovat za atraktivní, či len z důvodu množství poutníků, kvůli kterým je potřeba zřizovat a provozovat infrastrukturní jednotky, na které navazují různé odvětví a dodavatelé, ale i turistů, kteří jsou jejichž důležitou částí a tvoří specifický segment (spíše v Compostele). Atraktivita poutní cesty, ale i samotného města Santiaga de Compostela tkví hlavně v jich historii, architektuře chrámu a kostelu lemujících poutě, tradicích, kulturnímu a přírodnímu prostředí a také křesťanskému kultu. „*Význam pouti do Santiaga je velmi zřetelný při osidlování severního Španělska, ale samozřejmě také v kultuře a v architektuře. Na trase vznikla nová města, chrámy, špitály a kláštery, zřizované mnišskými a rytířskými řády. Všude vůkol je očividný nejen křesťanský, ale i římský, keltský a arabský vliv...*“ (Hanák-Pivarčí, 2009:164).

Knapík (in Svatojakubská cesta v umění a cestovním ruchu, 2017:79-80) uvádí: „*Camino de Santiago zažívá ostatních 30 let nevídanou renesanci.*“... „*Co stojí za tímto novodobým rozkvětem starobylého vyjádření touhy po střetnutí s posvátmem a snaze nechat ho působit na konkrétní život? – rozhodnutí lidí ...*“

MYSLÍN (2016:145-146) ve své malé, ale hodně zajímavé knížce ze svého putování uvádí mnoho krásných opisů, nad kterými se čtenář zamýšlí, a to posláním cesty je z ní cítit. „*Stále mě fascinuje cesta, již vidím před sebou. Její bohatá rozmanitost a její křivolakost v krajině, to, jak běží mezi poli, mezi stromy i úvozem, cesta kamenitá, písčitá, travnatá, běžící po rovině i dolů do údolí, běžící po úpatí kopců, a když běží vzhůru, do vrchu a do hor, v dáli se zužuje a až nahoře, na horizontu se dotýká nebe, splývá s ním, ztrácí se mezi mraky a mizí, a vypadá to, že dál buď už není vůbec nic, nebo naopak všechno*“.

VÁLKOVÁ-HURBANOVÁ (2009) informují o aktivitách jednotlivých institucí vzhledem k cestovnímu ruchu a tím i usvědčují, že Svatojakubská pouť má v turizme na Španělském území významní postavení a také se více dostává do povědomí lidí: Společnosti přátel Svatojakubské cesty a centrály cestovního ruchu nebo turistické informační kanceláře se snaží camino propagovat. Vydávají různé mapky, brožury, prospekty a další informace o cestě a památkách, muzeích, událostech a různých atraktivitách pro poutníky, kteří do jednotlivých oblastí přinášejí peníze.

	<p>Mnoho autorů a poutníků opisuje krásu a půvab Svatojakubské cesty a Santiaga, co svědčí o tom, že Jakubská pouť je jak z jedné strany atraktivní z hlediska cestovního ruchu pro ty, co se jí účastní, tak i pro ty, co vytváří vhodné podmínky na její užívání a poskytování všech služeb a všech náležitostí k tomu spojených. Santiago de Compostela se stává metropolí cestovního ruchu v severním Španělsku a sví historii a zevnějškem je lákadlem pro mnoho turistů, kteří jej navštěvují. Hypotéza 2 byla potvrzena a ověřovala se na základě vlastní zkušenosti autorky, ale i analýzy odborného textu a rešerší.</p>		
<p>3. "Náboženský turismus pozitivně přispívá k ekonomické prosperitě."</p>	<p>Turismus, všeobecně dá se říct je v komplexnosti ekonomicky prosperujícím odvětvím, ale je to tak i v náboženském turismu, konkrétně v poutnictví?</p>	<p>Ano</p>	<p>Ano Hypotéza potvrzena</p>
<p>ZDŮVODNĚNÍ VÝSLEDKŮ</p>	<p>Poutníci, na rozdíl od turistů zdá se, mají menší nároky na spotřebu služeb. Turista je ten, který navštěvuje, očekává, platí a vyžaduje, uvádí Bauman (podle Šípek, 2001). Poutníci cestují úsporně a s malými výdaji – pěšky, nebo na kole, spí v poměrně levných ubytovnách, kde jsi i společně vaří... Mohlo by se tedy zdát, že tento způsob cestování není zcela ekonomicky efektivní. Avšak při hlubší analýze tohoto cestování se objevují i další aspekty. Poutníci již neputují pouze z domova, jako v minulosti, ale na výchozí místo přiletí nebo přijedou vlakem či autobusem. Dnešní poutník již není chud a nedrží půst, ale přispěje lokálním obchodníkům a podnikatelům, když si u nich v obchůdku s potravinami koupí čerstvou zeleninu, v restauraci objedná jídlo, v kavárně si vychutná šálek kávy, zakoupí jízdenky, pořídí suvenýr, vybere peníze z banky nebo v lékárně koupí léky a masti na štípance od štěnic. Také každý poutník si musí (již doma, nebo až ve Španělsku) pořídit <i>credencial</i>, ten oficiální stojí dvě eura (některé i víc). Dokonce jsou i poutníci, kteří moc neoblíbují přečpané prostředí ubytoven a volí dražší hotel nebo penzion... ČÁBYOVÁ-RAJČÁK (2015) v části teoretické uvádějí, že religiózní cestovní ruch v dnešní době vytváří vhodné podmínky a příležitosti k ekonomické prosperitě.... I BOWIE (2008) obdobně uvádí, že pouť má velikou moc hýbat na celém světě s obrovskými masy lidí, měnit ekonomiku v zemích a oblastech. MYSLÍN (2014:99) během své cesty přichází ke stánku s ovocím pro poutníky, kde stojí „<i>Jsem nezaměstnaný a toto je jediný způsob obživy, aby mne nemusela žít rodina.</i>“ Další příklad toho, jak poutníci, kteří přechází kolem mohou podpořit i místní obyvatele koupou ovoce (a to jich tam prochází hodně).</p> <p>A co Santiago? Ulicemi a náměstími se přechází masy lidí, na každém rohu jsou obchůdky, suvenýry a hojné množství kaváren. Poutníci i turisté přicházejí v zástupech. Kromě poutnických ubytoven město nabízí i luxusní hotely. Turista si přijede do Santiaga užít a podívat</p>		

	<p>se. Poutník přichází prožít a poděkovat a možno ještě dále putovat až na „konec světa.“</p> <p>V literárním výzkumu zajímavě k této tématice píše JAZAIRIOVÁ (2005:205): „<i>Na náměstí Porta do Camino začíná staré město, úzké uličky, krámky a hospody. Santiago vždy žilo z poutníků“... „Poutníci přinášejí mnoho peněz, ale jsou také na obtíž“</i> (Jazairiová, 2005:210) LOHROVÁ (2006:126) popisuje svoje dojmy z turistické Compostely: „<i>Procházím uličkami, jeden krám s poutnickými atributy, suvenýry vedle druhého, vystavené jsou hrnky, ručníky, klobouky, propisky, všechno, na co si člověk vzpomene, vše, co se dá prodat s jakubskou mušlí.“</i> MYSLÍN (2016:189-190) popisuje atmosféru poutě před Santiagem: „<i>Přestává to mít charakter poutě a stává se to masovou záležitostí... Čím více se blížíme cíli, tím víc je znát i hodně komerční ráz cesty, množí se tu obchody s poutnickými suvenýry a vše je o pár eur dražší...“</i></p> <p>Po analýze odborného textu a rešerší literárního výzkumu, podle kterých byla tato hypotéza ověřována a potvrzena, se dospělo závěru, že náboženský turismus (konkrétně v Santiago de Compostela) skutečně přispívá ekonomickému růstu hlavně díky turistům, kteří do oblasti přinášejí peníze, ale i kvůli poutníkům, jejichž počty stále narůstají.</p>		
<p>4. „<i>Věřící prožívají Pout' do Compostely intenzivněji jako nevěřící“.</i></p>	<p>Jelikož se Svatojakubské poutě zúčastňují věřící i nevěřící, bylo potřebné porovnat, která z těchto dvou skupin lidí více pout' prožívá a má o ní větší povědomí.</p>	<p>Ano</p>	<p>Ano Hypotéza potvrzena</p>
<p>ZDŮVODNĚNÍ VÝSLEDKŮ</p>	<p>Tato hypotéza byla ověřována na základě výsledků dotazníkového šetření. Byly vyhodnoceny jednotlivé odpovědi otázek 5 a 9, v kterých se zkoumali dva údaje. Osoby věřící, které uvedly, že mají povědomí o Svatojakubské cestě a osoby nevěřící, které mají toto povědomí. Bylo zjištěno, že 64 věřících osob a 37 osob nevěřících uvedlo, že zná Compostelskou pout', z čeho vyplývá, že věřící mají o poutí větší povědomí a silněji ji prožívají.</p>		
<p>5. „<i>Infrastruktura popří trasách Svatojakubské poutě je kvalitní a rozvinutá“.</i></p>	<p>Množství poutníků, kteří každoročně putují po Jakubské cestě potřebují i dostatečné množství ubytovacích a stravovacích zařízení, dopravní síť atd. Důvodem výběru bylo zjistit, jestli je tato infrastruktura pro poutníky dostačující.</p>	<p>Ano</p>	<p>Ano Hypotéza potvrzena</p>
<p>ZDŮVODNĚNÍ VÝSLEDKŮ</p>	<p>Každoročním nárůstem poutníku se zřizují i nové ubytovny pro poutníky a hostely, budují a opravují se silnice a trasy, rekonstruují a přidávají značení, přibývají nové lety... Tato hypotéza byla ověřována z výsledků dotazníkového šetření, textové analýzy a na</p>		

	<p>základě vlastní zkušenosti autorky. V otevřené otázce 15 v dotazníkovém šetření se poutníci k infrastruktuře vyjadřovali pozitivně. Byli spokojeni se systémem ubytoven i se značením. Konkrétně se 11 lidí vyjádřilo k infrastruktuře pozitivně, 2 negativně. Např. výpověď jedné ženy (není zahrnutá v práci, zkrácená verze): „Značení super na celém Camino Frances...Nejlepší byly parish ubytovny, kde bylo i "duchovní zázemí".“ Další pozitivní reakce (zkrácena verze): „Po cestě byla dobře dostupná voda i krámky s potravinami. Od španělské hranice už to bylo horší a více komerční, hodně prodejců suvenýru a více neoficiálních ubytoven... Značení super“. Na stránkách Jakubské cesty je uvedeno, že „Svatojakubské trasy v Evropě promyšleným turistickým produktem s vlastním marketingem, logem, infrastrukturou, službami a politickou podporou“ (Jakubská cesta, 2011 b). MYSLÍN (2016), stroze informuje, že ubytovny jsou obsazeny.</p> <p>Autorka se domnívá, že je potřebné separovat infrastrukturu na jednotlivých poutních trasách, přičemž na frekventovanější trase, jako Camino Francés, bude infrastruktura rozvinutější, ale na druhé straně s množstvím poutníků se může stát, že některé ubytovny budou obsazené a restaurace přeplněné. Také se na této cestě dá očekávat i lepší značení. Z vlastní zkušenosti (Camino Norte) autorka hodnotí infrastrukturu jako vynikající. Na cestě se nabízí spousta ubytoven, hostelů a ubytování na soukromí. Knižní průvodci nabízí i dražší varianty, tedy vždy je z čeho vybírat. S obsazenými ubytovnami se potkala pouze tři krát, ale v zápětí se objevila i další možnost, která se dokonce jevila jako lepší. Co se značení týče, tak bylo poměrně časté a na viditelných místech – na silnicích značky (zejména pro cyklisty), v lesích a na loukách patníky (občas zvláště vsazené do rozcestí), ve městech a vesnicích šípky, nápisy a barevné obkládačky na zdech, sloupech nebo mušle vsazené do kamene. V téměř každé vesnici a městečku a samozřejmě i ve větších městech byli potraviny nebo market a nějaké pohostinství nebo restaurace.</p>		
<p>6. „Motivace člověka k absolvování poutě se začíná individualizovat.“</p>	<p>Důvodem výběru této hypotézy bylo poukázat na různorodost motivů poutníků a na odlišnost od motivů poutníků středověkých.</p>	<p>Ano</p>	<p>Ano Hypotéza potvrzena</p>
<p>ZDŮVODNĚNÍ VÝSLEDKŮ</p>	<p>Doba je jiná, lidi jsou jiní, a dokonce i poutníci jsou jiní. Kromě vzhledu a způsobu putování poutníků se mění i důvody proč putují. Zatím co středověcí poutníci putovali výhradně z důvodů náboženských, dnes se těchto motivů objevuje více a také jsou mnohem více osobnější. Individualizují se v tom smyslu, že ke každému poutníkovi třeba nahlížet jinak, individuálně, protože každý putuje ze svého/svých vlastního/vlastních důvodu/ů, které mohou být jedinečné. Z výsledků dotazníkového šetření, z kterého byla táto hypotéza ověřována (vid' graf 17) (také autoři v textu se často o motivech zmiňují, stejně motivaci poutníků je věnována i</p>		

	<p>samotná kapitola) je vidět, že jsou zastoupeny všechny odpovědi, tedy konkrétně 7 motivů. Nejvíc osob uvedlo jako hlavní motiv <i>touhu po poznání</i> – ale jak ji vnímat? Chtěli poznat Santiago? Nebo přírodu? Nebo jenom chtěli vědět jaké to je putovat? Druhá nejvíc zastoupená odpověď byla <i>osobní důvody</i>. Jaké? Opět konkrétně to může být stovka odlišných osobních důvodů... Někdo se vydal na pouť, protože se mu přihodilo neštěstí, na druhé se straně si někdo potřeboval vyjasnit své manželství atd.... V otevřené otázce 15 byla uvedena odpověď: „<i>Poutníci mají různé motivace k Cestě, náboženské důvody jsou, zdá se mi, v menšině, většinou řeší nějaký svůj problém a pro to je pěší putování dobrý způsob, urovnat si myšlenky</i>“. Camino je jedna cesta tisíců příběhů a tisíců důvodů.</p> <p>Knapík (in Svätajakubská púť v umení a cestovnom ruchu) zkoumal motivy a efekty putování na 30 účastnících na základe některých výzkumných metod jako interview s lidmi, analýza poznámek poutníku z cesty. Dospěl k výsledkům, v kterých je uvedeno, že Camino lze považovat za něco velké a zároveň těžké. V představách poutníků byla naděj, která vyřeší rozličné problémy. Poutě vnímali jako cenní zkušenost a zkonstatovali, že se do poutě oplatí investovat energii, čas a taky peníze a na základě výpovědí zkoumaných osob bylo rozhodnutí putovat podmíněno informacemi o pouti.</p>		
<p>7. „Sakrální památky hrají velikou roli v <i>religiózním turismu</i>.“</p>	<p>Během putování člověk přichází do styku s mnohými sakrálními památkami, které krajíně dodávají určitý ráz a cílem je zjistit, jestli jsou tyto památky pro poutníky důležité.</p>	<p>Ano</p>	<p>Ano Hypotéza potvrzena</p>
<p>ZDŮVODNĚNÍ VÝSLEDKŮ</p>	<p>Autorka se domnívá, že sakrální památky, nejen na trasách Svatojakubské poutě, ale i na jiných křesťanských poutích a v poutních místech tvoří určitý význam a reprezentují křesťanskou mystiku svou mohutností a posvátností. Jsou symbolem křesťanského náboženství, a tedy i nějakým nevyhnutnem. Tato hypotéza byla ověřována na základě výsledků dotazníkového šetření, kde bylo zjištěno, že 88 % osob uvedlo, že sakrální památky mají v náboženském turismu významní roli.</p>		
<p>8. „Přírodní a kulturní potenciál krajiny přispívá k <i>prohloubení prožitků člověka v průběhu putování</i>.“</p>	<p>Autorka se domnívá, že právě přírodní a kulturní prostředí a celkově krajina jako taková je s putováním provázána, a právě to prožívání vycházející z krajiny podmíněno náladou člověka je důvodem, proč se lidé chtějí na pouť vracet.</p>	<p>Ano</p>	<p>Ano Hypotéza potvrzena</p>

<p>ZDŮVODNĚNÍ VÝSLEDKŮ</p>	<p>Tato hypotéza byla ověřována na základě výpovědí v otevřených otázkách uvedených v dotazníkovém šetření a z analýzy odborného textu, analýzy příběhů a rozhovorů literárního výzkumu. Např. ŠÍPEK (2001) uvádí: „Příroda má pro člověka existenční význam.“ DOLEŽALOVÁ (2017) ve svém rozprávění mluví: „<i>Na cestě do Santiaga jsem si vytvořila zvláštní a intimní vztah k přírodě.</i>“ Nebo další z autorů, MYSLÍN (2016:10) uvádí: „<i>Pout' se stává iniciačním aktem, pokud vnitřně cítíme a hluboce respektujeme genia loci, ducha místa.</i>“ „<i>Kolik radosti a potěšení má vnímavý poutník z těch každodenních mnohých proměn krajiny, kterou putuje a jejíž se stal součástí...</i>“ (Myslín, 2016:82).</p>
---------------------------------------	--

Tab. 3: Výzkumní výsledky hypotéz
Zdroj: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ (2018)

6. ZÁVĚR

„Každý odvážný krok nás vyvádí z kruhu, který jsme kolem sebe narýsovali, do neznáme krajiny, do míst, kam jsme se nikdy nechystali vydat, kde se cítíme nesví a nevíme co čekat. Zprvu jsme vylekaní, nadšení, nervózní a rozjaření. A docela určitě napjatí. Stáváme se víc sami sebou, člověkem, jakým bychom mohli být. Čas ubíhá. Zvykneme si. Okraje známého se zaplní. A aniž si toho vůbec všimneme, kruh kolem nás se novu uzavře. Náš další odvážný krok nás možná zavede někam, kam bychom z původního kruhu nedosáhli. Ted' jsme nicméně připravení, máme více sebevědomí. A tak si troufneme vystoupit z dalšího kruhu – a tak pořád dál, přičemž pokaždé získáváme víc a víc, nacházíme zdroje vnitřní síly a uvědomujeme si svoje schopnosti a vlohy, svoje silné stránky. To, co je dobrodružství, v jaké doufám, když se odhodlám překročit svoje meze. Děsivé. Mrazivé. Strohé. Vzrušující. Chci okamžik, kdy můj život najednou dostane větší rozměry, kdy začnu zřetelněji vnímat svým vnitřním zrakem. A co vidím, bude nepochybně stát za vyprávění. Protože když vypovím svůj příběh, možná tím dodám odvahy dalším, aby se odvážili udělat maličko víc, aby si troufli riskovat, aby sáhli hlouběji a pustili se v životě o něco dál“ (Katherine Martinová in Hall, 2015:x).

Svatojakubskou pouť lze rozhodně považovat za fenomén, který od 80. let minulého století přechází znovuzrozením a stále nabírá na oblíbenosti. Putování je jedinečný způsob cestování a prožívání genia loci, přičemž poutník poznává mravy a tradiční venkov španělských provincií z intenzivní blízkosti, které „běžný“ turista nikdy nepozná. V poutnictví jako jediné formě náboženského turismu a turismu obecně se lidé vydávají na dlouhou, poněkud obtížnou pouť s odhodláním a vírou – vírou v uzdravení, v lepší budoucnost, vyřešení si svého osobního problému nebo vírou v nalezení sebe sama. Po této cestě kráčí lidé mladí i staří, zdraví i choří, věřící i nevěřící, nebo jsou to lidi, kteří absolvují pouť na invalidním vozíku, kole, či za pomoci koně. Bez ohledu na to, v jaké náboženství věří, nebo zda vůbec, ale pouze prostá víra uvnitř v nich samotných poháněná silou jím dává energii pouť dokončit.

Pokud se začnete o Camino více zajímat, co je při psaní bakalářské práce pochopitelné, zjistíte kolik průvodců, příběhů a zážitku již pouze v České republice

bylo napsaných a vydaných v knižní podobě, nebo se poutníci s nimi dělí ne svých blozích nebo různých fórech, až se to zdá neuvěřitelný, že kolik cenných rad, seznamů věcí, upozornění, doporučení, trasování, pozitivních slov, návodů jak pouť zvadnout a mnoho dalšího co vám, má na cestě za sebepoznáním pomoci, až se občas navozuje pocit, že pouť (Santiago de Compostela) musí být skutečně výjimečným místem, plným silných prožitků, díky a radosti, poznání druhých a taky sebe, percepce rozmanité krajiny a nalézání toho, co bylo na počátku hledáno. Koneckonců má cesta zvláštní sílu, protože člověka nejdřív navnadí, zláká svoji tajemností, až vás nakonec pohltí a i navzdory nelehkým chvílím, nepřízní počasí a únavě budete i tak mít sílu jít dál a odstupem času i touhu jednou se vrátit...

Pro autorku byla cesta povznášející a hodně kultivující. Na cestě člověk hodně přemýšlí – o věcech příjemných i o těch špatných, hodně vnímá a pozoruje – přírodu a cizích lidí. Na cestě má člověk mnohou času, který vynaloží na chůzi, jídlo, čtení anebo mluvu a pokud nic nedělá, i tak vzkvétá. Na cestě se člověk hodně učí. Učí se být tolerantním, vnímavým a silnějším - to je na cestování a putování skutečně hezké. HALL (2015) uvádí, že jelikož je pouť nepředvídatelná a neznáma cesta, i tak je jednou z nejúžasnějších věcí, které může člověk udělat.

7. ZDROJE INFORMACÍ

7.1. Literární a další zdroje

[1] ALLENDE, C., AMALFI, F., GÓMEZ, T., (2008): *Posvátné miesta magický miestopis Zeme*. Bratislava: Ikar. 221 str., ISBN 9788055118079, s. 66, 67

[2] ARTSLEXIKON (2013): *Turismus poutní*. Eva Heřmanová. 28. 3. 2013. [online]. [cit. 2018-12-20]. Dostupné na WWW: <http://www.artslexikon.cz/index.php?title=Turismus_poutn%C3%AD>

[3] BOUDA, J. (2014): *Poutnický deník*. Plzeň: Cykloknihy. 289 str., ISBN 978-80-87193-29-7, s. 75

[4] BOWIE, F. (2008): *Antropologie náboženství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-378-9, s. 243-246, 249-252

[5] CAMINO ADVENTURES. (2017): *Santiago de Compostela*. Leslie Gilmour. [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné na WWW: <<https://www.caminoadventures.com/santiago-de-compostela/>>

[6] CARR-GOMM, P., (2009): *Posvátná místa: poutní svatyně od Stonehenge po Santiago de Compostela*. Praha: Brána. 259 str., ISBN 978-80-7243-409-1, s. 82, 84, 85

[7] CÍLEK, V., (2007): *Makom: kniha míst*. 2., dopl. vyd. Praha: Dokořán. 300 str., ISBN 978-80-7363-120-8, s. 10

[8] COELHO, P., (2002): *Poutník: mágův deník*. Přeložil Pavla LIDMILOVÁ. Praha: Argo. ISBN 80-7203-410-3, s. 9, 35, 38, 77, 79

[9] ČÁBYOVÁ, Ľ., RAJČÁK, M. (2015): *Sakrálné pamiatky vo svetle cestovného ruchu*. Zborník vedeckých príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencii. Fakulta masmediálnej komunikácie UCM, Trnava. 262 str., ISBN 978-80-8105-710-6, s. 10, 50, 51, 68-70, 118, 143-145

[10] ČASOPIS MŮŽEŠ. (2016): *Camino na kolečkách*. Text RADEK MUSÍLEK. [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.muzes.cz/clanky/camino-na-koleckach/>>

[11] ČASOPIS ŽLUTÝ. (2018): *Camino na kolečkách*. Text Petr Slavík. 02/18. Student Agency, Brno. [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné na WWW: <<https://www.studentagency.cz/data/zluty/2018/02-cz/mobile/index.html#p=40>>

- [12] ČESKÝ ROZHLAS. (2012): Větrník Olomouc. Moderátorka Zora Ješková. Host Josef Majer. Archiv z 02. 10. 2012. [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné na: <<http://prehravac.rozhlas.cz/audio/2733340>>
- [13] DANCÁK, F., (2007): *Náboženský turizmus*. Petra, Prešov. 66 str., ISBN 978-80-89007-94-3, s. 18, 19, 25, 26, 37, 45
- [14] DANIEL, D. (2018): *Cesty víry, meče a dukátu*. TÝDEN Historie. Periodikum. Únor/březen 1/2018, str. 17
- [15] DUNLOP, F., (2010): *Španělsko*. Brno: Computer Press. Velký průvodce National Geographic. 404 str., ISBN 978-80-251-2299-0, s. 88, 90
- [16] HALL, J. (2015): *Jíst, spát, jít. Jíst, spát, jít: průvodce jedním z nejmagičtějších způsobů cestování - poutnictvím*. Přeložil Dominika KŘEŠŤANOVÁ. Praha: Synergie Publishing SE. ISBN 978-80-7370-384-4, s. 8, 12
- [17] HANÁK, V., PIVARČI, M. (2009): *900 kilometrů: o španělském putování, --aneb, Až tam dojdu, plivnu do moře a vrátím se zpátky*. Praha: Štrob, Širc & Slovák. 191 str., ISBN 978-80-903947-4-2, s.10, 140, 153, 159, 160, 164, 165
- [18] HD TV. *PETR HIRSCH – SANTIAGO, ŘÍM & JERUZALÉM PĚŠKY*. Rozhovory s poutníkem. Moderátor Pepa Čapek a host Petr Hirsch. In: Youtube [online]. Ze dne 14. 05. 2013. [cit.2018-03-10]. Dostupné na :<
<<https://www.youtube.com/watch?v=4u1srHrQe3I&list=PLH9sWKEKyTgbm56UyqG1gKrCof0yn9JmZ>>
- [19] JAKUBSKÁ CESTA (2011 a): Svatojakubská cesta na Jižní Moravě. *Pout' do Santiaga*. Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava. [online]. [cit. 2018-03-28]. Dostupné na WWW: <http://www.jakubskacesta.cz/pout_do_santiaga/index>
- [20] JAKUBSKÁ CESTA (2011 b): Svatojakubská cesta na Jižní Moravě. *Jakubské cesty*. Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava. [online]. [cit. 2018-01-28]. Dostupné na WWW: <http://www.jakubskacesta.cz/jakubske_stezky/index>
- [21] JAZAIRIOVÁ, Pavla. (2005): *Cestou hvězdy*. V Praze: Radioservis. ISBN 80-86212-43-2, s. 7, 16-19, 21, 26, 201-203, 205, 208-210, 216

- [22] KECALL. (2018): Pout' do Santiago de Compostely. Rozhovor a článek. Host Jindřich Smítka. Ze dne 17. 06. 2017. [online]. [cit. 2018-03-28]. Dostupné na WWW: <<https://www.kecall.cz/pout-do-santiago-de-compostely/>>
- [23] KOGNICE. (2009): Recenzovaný sborník V. ročníku konference s mezinárodní účastí. Hradec Králové 14. 9. a 15. 9. 2009. Příspěvek doc. Jiří Štyrský: *Percepce krajiny a genius loci v moderním pojetí turismu 21. století*. Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-911-3 (273, 275-277)
- [24] KOHOUTEK, R., (2000): *Základy psychologie osobnosti*. Brno: CERM. 263 str., ISBN 80-7204-156-8, s. 5, 8, 28, 30, 31, 37, 59, 123, 125
- [25] LÍZNA, F., MAZANEC, J., (2006): *Musím jít dál: 4 404 268 kroků P. Františka Lízny za svatým Jakubem*. Ilustroval Zdeňka KREJČOVÁ. Brno: Cesta. 207 str., ISBN 80-7295-086-x, s. 162, 165
- [26] LOHROVÁ, H., (2011): *Jak jsem přece jen došla do Compostely*. Středokluky: Zdeněk Susa. 181 str., ISBN 978-80-86057-70-5, s.123,124, 126
- [27] MEDNYÁNSZKY, A. W. (2004): *Putovanie za kameňom mudrcov*. 2 500 kilometrov do Santiaga de Compostela. Garmond, Nitra. 199. str., ISBN: 80-969273-0-2, s. 15, 20, 179-180
- [28] MYDLARŠÍK S. (2011): *Podél Atlantiku ke Svatému Jakubovi*. PDF soubor na stránkách ULTREIA.CZ. 18 str. [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.ultreia.cz/files/download/portugalsko/podel-atlantiku.pdf>>
- [29] MYSLÍN, P., (2016): *Všechny cesty vedou do chrámu, aneb, Svatojakubská pout'*. Praha: Togga, spol. s r.o. 233 str., ISBN 978-80-7476-109-6, s. 9, 10, 40, 82, 91, 92-94, 143-146, 230
- [30] OHLER, N., (2006): *Katedrála: náboženství, politika, architektura, dějiny*. Přeložil Vladimír PETKEVIČ. Jinočany: H & H. 769 str., ISBN 80-7319-040-0, s. 11, 25, 26, 38, 58, 59, 171, 172, 539)
- [31] OHLER, N., (2002): *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad. Kulturní historie. ISBN 80-7021-510-0, s. 10, 25, 26, 50, 57, 52, 62, 65, 66, 71, 72, 95-97, 190, 199-203
- [32] OLEXÁK, P. (2006): *Púte a putovanie*. Zborník príspevkov zo VII. Monotematického medzinárodného sympózia z cirkevných dejín. Košice, 8. novembra 2005. Príspevok: *Púte a kult svätých*. Seminár sv. Karola Boromejského v Košiciach, Košice. ISBN 80-89138-54-3, s. 7, 9, 13, 14)

- [33] RABE, C., (2009): *Svatojakubská cesta: z Pyrenejí do Santiaga de Compostela: všechny etapy s variantami a výškovými profily: [41 etap]*. Praha: Freytag & Berndt. Turistický průvodce Rother. 208 str., ISBN 978-80-7316-316-7, s. 3, 8, 21-23
- [34] RUFIN, J. Ch., (2015): *Nesmrtelná túra do Compostely: poutníkem chtě nechtě*. Praha: Prostor. ISBN 978-80-7260-314-5, s. 11, 23, 46, 132, 164, 165
- [35] SCOTTI, A. D. (2015): *Santiago de Compostela. Průvodce poutníka*. Slovart, Bratislava. 236 str., ISBN 978-80-556-1325-3, s. 8, 20-23, 43-47, 50
- [36] SMĚKAL, V. (1989): *Psychologie osobnosti*. Univerzita J. E. Purkyně v Brně, první vydání. Státní pedagogické nakladatelství, n. o., Praha 1. 346 str., ISBN 17-153-89, s. 7, 167-169, 172, 175
- [37] SIMONIS, D., (2008): *Severní Španělsko*. Praha: Svojtka & Co. Z řady průvodců Lonely Planet. 656 str., ISBN 978-80-7352-796-9, s. 79, 88
- [38] SVATOJAKUBSKÁ CESTA – osobní proměna. Lucie Biedermann Doležalová. In: Youtube [online]. Ze dne 30. 10. 2017. [cit.2018-04-07]. Dostupné na:
<https://www.youtube.com/watch?v=IXSo6aDt_EQ>
- [39] SVĚTOJAKUBSKÁ CESTA V UMENÍ A CESTOM RUCHU. (2017): Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie s názvom Svätajakubská cesta v umení a cestovnom ruchu. Editor Dominika Hlavinová Tekeliová. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. 188 str., ISBN 978-80-558-1263-2, s. 13, 29, 43, 47, 49, 79-80, 84-87, 89, 93-95, 129-130
- [40] ŠÍPEK, J. (2001): *Úvod do geopsychologie*. ISV Praha. 164 str., ISBN 80-85866-70-6, s. 72, 75-77, 79, 91, 32, 102, 103
- [41] ŠÍPEK, J., KACETL, J., ŠTÝRSTKÝ, J., (2012): *Vybrané psychologicko-sociologické souvislosti cestování*. Czech Journal of Tourism 1/2012, Recenzovaný vědecký časopis. Vydavatel Masarykova Univerzita, Brno. PDF soubor. 29 str., s. 19-23. [online]. [cit. 2018-02-17]. Dostupné na WWW: <<http://www.czechjournaloftourism.cz/cislo/cz/54/01-2012/#clanek44>>
- [42] ŠTYRSKÝ, J., (2014): *Sborník studijních materiálů ke kurzu Interpretace krajiny vybraných území s přírodním a socio-kulturním potenciálem*. Příspěvek doc. Jiří Štyrský: *Psychologické souvislosti percepce krajiny*. Hradec Králové: Gaudeamus. 93 str., ISBN 978-80-7435-355-0, s. 7, 11

- [43] ŠTÝRSKÝ, J., ŠÍPEK, J. (2011 a): *Geografie udržitelného turismu světa v ekonomických, environmentálních a multikulturních souvislostech: metodologie moderní geografie, sociální a ekonomická geografie turismu a rekreace regionů světa, komparativní geografie a ekonomika: zdroje a možnosti destinací v regionech světa*. Vyd. 6., Hradec Králové: Gaudeamus. 234 str., ISBN 978-80-7435-127-3, s. 62
- [44] ŠTÝRSKÝ, J., ŠÍPEK, J. (2011 b): *Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace: kapitoly z geopsychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus. Recenzované monografie. 164 str., ISBN 978-80-7435-114-3, s. 5, 7, 8, 120
- [45] TIRPÁK, P., DANCÁK, F., OSTROWSKI, M. (2015): *Homoviator et homo peregrinus. Základy turizmu a putovania*. Prešovská Univerzita, Prešov. 208 str., ISBN 978-80-555-1442-0, s. 127, 148
- [46] TROUSIL, M., JAŠÍKOVÁ, V. (2015): *Úvod do tvorby odborných prací*. Vyd. 2., rozš. Hradec Králové: Gaudemaus. 240 str., ISBN 978-80-7435-542-4, s. 72, 120, 121
- [47] ULTREIA (2016 a): *Text písně Ultreia*. Hymna francouzských poutníků do Compostely. [online]. [cit. 2018-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.ultreia.cz/svatojakubska-cesta/text-pisne-ultreia>>
- [48] ULTREIA (2016 b): *Pout' z Fromisty do Santiaga a na Finisteru 2010*. Alena Bímová. Článek ze dne 27. 1. 2016. [online]. [cit. 2018-02-17]. Dostupné na WWW: <<http://www.ultreia.cz/n/pout-z-fromisty-do-santiaga-a-na-finisteru-2010-alena-bimova>>
- [49] ULTREIA (2016 c): *Deníky a zážitky ze Svatojakubské cesty*. DOC. *Deník na vozičku*. Linda Riegrová. 25 str., s. 18, 20. [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.ultreia.cz/svatojakubska-cesta/deniky-a-zazitky>>
- [50] ULTREIA (2016 d): *Putování, poutnictví a poutníci*. [online]. [cit. 2018-02-17]. Dostupné na WWW: <<https://www.ultreia.cz/svatojakubska-cesta/historie/putovani-poutnictvi-a-poutnici>>
- [51] VÁCHA, J. (1985): *Španělská cesta*. Olympia, Praha. Vydání první, 195 str., 48 str. obrazové přílohy. ISBN 27-044-85, s. 6, 7, 31
- [52] VÁLKOVÁ, M., HURANOVÁ, Z. (2009): *Svatojakubská cesta: severním Španělskem do Santiaga de Compostela*. Praha: Karpana, 2009. 233 str., ISBN 978-80-903952-4-4, s. 11, 12, 15, 219

[53] VENCLOVÁ, K., ŠTÝRSKÝ, J., ŠÍPEK, J., a kol. (2015): Geopsychologie a ekopsychologie v cestovním ruchu. Hradec Králové: Gaudeamus. Recenzované monografie. 242 str., ISBN 978-80-7435-540-0, s. 22, 33, 41, 49, 91, 107, 170

[54] WEIS, M. (2006): *Púte a putovanie*. Zborník príspevkov zo VII. Monotematického medzinárodného sympózia z cirkevných dejín. Košice, 8. novembra 2005. Príspevok: *Pout' a poutní místa jako fenomén jihočeské barokní spirituality*. Seminár sv. Karola Boromejského v Košiciach, Košice. ISBN 80-89138-54-3, s. 57

[55] WESTWOOD, J. (1994): *Atlas záhadných míst: nevysvětlitelná posvátná místa, symbolické krajiny, starověká města a ztracené země světa*. Praha: Knižní klub. ISBN 80-7176-061-7, s., 38

[56] ZELENKA, J. a kol. (2008): *Percepce krajiny a genius loci*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-191-9, s. 22, 92, 93, 134, 154, 172

[57] ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M. (2012): *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Leda, 2., kompletně přepracované a rozšířené vydání, 768 str., ISBN 978-80-7201-880-2, s. 356, 434, 435

[58] ŽIGOVÁ, T. (2006): *Púte a putovanie*. Zborník príspevkov zo VII. Monotematického medzinárodného sympózia z cirkevných dejín. Košice, 8. novembra 2005. Príspevok: *Teologický význam púte*. Seminár sv. Karola Boromejského v Košiciach, Košice. ISBN 80-89138-54-3, s. 18, 19, 24

7.2. Zdroje obrázků

[Obr.1] OZ Priatelia Svätajakubskej cesty na Slovensku Camino de Santiago. *Kto bol Sv. Jakub?* Košice. [online]. [cit. 2018-02-28]. Dostupné na: <<http://www.caminodesantiago.sk/-kto-bol-sv-jakub>>

[Obr. 2-4, 11] OHLER, N., (2002): *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad. Kulturní historie. ISBN 80-7021-510-0

[Obr. 5] SANTIAGOTURISMO. (2017): Santiago de Compostela Turismo. *Fiestas del Apóstol Santiago*. 15. – 31. julio 2017. [online]. [cit. 2018-03-05]. Dostupné na: <<http://www.santiagoturismo.com/festas-e-tradicions/festas-do-apostolo-santiago>>

[Obr. 6-7, 10, 12-27] VLASTNÍ FOTOGRAFIE (2016): Camino Norte: Santander – Santiago de Compostela, různá místa, Španělsko

[Obr.8] JAKUBSKÁ CESTA (2011 c): Svatojakubská cesta na Jižní Moravě. *Jakubské stezky v Evropě*. Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava. [online]. [cit. 2018-01-05]. Dostupné na WWW: <http://www.jakubskacesta.cz/jakubske_cesty/v_evrope>

[Obr.9] Way St. James Blog. *The ways to Santiago de Compostela*. Ze dne 4. 1. 2016. [online]. [cit. 2018-01-05]. Dostupné na WWW: <<https://waystjamesblog.wordpress.com/2016/01/04/the-ways-to-santiago-de-compostela/>>

8. PRÍLOHY

8.1. Dotazníkové šetření

Dobrý den, jmenuji se Natália Kubičková a jsem studentkou Univerzity Hradec Králové, oboru Management cestovního ruchu.

Milí respondenti!

Věnujte prosím několik minut svého času na vyplnění následujícího dotazníku k bakalářské práci na téma Svatojakubská pouť do Santiaga de Compostela. Děkuji vám za čas a ochotu.

1. Pohlaví

- Žena
- Muž

2. Věk

- do 25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 56-65
- 65+

3. Vzdelání

- SŠ bez maturity
- SŠ s maturitou
- SŠ + nadstavba
- VŠ I. stupně
- VŠ II. stupně
- VŠ III. stupně

4. Stav

- student
- zaměstnaný
- nezaměstnaný
- podnikatel
- důchodce
- Jiné...

5. Jste věřící?

- Ano
- Ne

6. Setkali jste se někdy s pojmem náboženský (religiózní) turizmus?

- Ano
- Ne

- Nevím přesně

7. Co si pod tímto pojmem představujete?

- absolvování náboženské poutě věřícími osobami
- absolvování náboženské poutě věřícími i nevěřícími osobami
- návštěva poutních míst věřícími i nevěřícími
- návštěva náboženských a sakrálních památek

8. Hrají podle vás sakrální památky v náboženském turismu významní roli?

- Ano
- Ne

9. Slyšeli jste někdy o Svatojakubské pouti (pouť sv. Jakuba)?

- Ano
- Ne

10. Pokud ano, zúčastnili jste se jí?

- Ano, v zahraničí
- Ano, v ČR/SR
- Ne
- Ne, ale chtěl/a bych

** VE VYPLNĚNÍ DALŠÍCH OTÁZEK PROSÍM POKRAČUJTE POKUD JSTE SE SKUTEČNĚ ZÚČASTNILI SVATOJAKUBSKÉ POUTĚ. DĚKUJI. **

11. Chtěli byste se ještě někdy v budoucnu na pouť vrátit / znovu ji absolvovat?

např. absolvovat jinou trasu Svatojakubské poutě

8.2. Obrázková příloha

Obr. 17:

Ozdobné obkladačky ukazující směr cesty

Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE, (2016)

Obr. 18: Značení *Camino del Norte* pomocí modrých azulejos

Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE, (2016)

Obr. 19: Malý kamenný sloupek označující vzdálenost do Compostely
Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE, (2016)

Obr. 20: Kamenný sloup *majones* ve venkovské přírodě
Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE, (2016)

Obr. 21: Informace o vzdálenosti do Santiaga na dřevěné informační šipce
Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE, (2016)

Obr. 22: Značení žlutou šipkou a pozdrav poutníků *Buen Camino*
Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE, (2016)

Obr. 23: Označení jednoho z albergue
Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE, (2016)

Obr. 24: Ubytovna pro poutníky, Santander
Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE, (2016)

Obr. 25: Výklad obchodu se suvenýry
Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE (2016)

Obr. 26: Obchod se suvenýry, Santiago de Compostela
Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE (2016)

Obr. 27: Prodej poutnických atributů
jako suvenýrů, Plaza do Obradoiro,
Santiago de Compostela
Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE (2016)

Obr. 28: Svatý Jakub jako atrakce pro turisty,
Plaza do Obradoiro, Santiago de Compostela
Zdroj: VLASTNÍ FOTOGRAFIE (2016)

8.3. Podklad po zadání bakalářské práce

Zadání bakalářské práce

Autor: Natália Kubičková

Studium: I14235

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Management cestovního ruchu

Název bakalářské práce: **Cesta do Santiago de Compostela a kultivace poutníka**

Název bakalářské práce AJ: Routes of Santiago de Compostela and cultivation of the pilgrim

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je obeznámení poutní cesty do Santiago de Compostela na základe přírodního a kulturního potenciálu v rámci religiózního cestovního ruchu jako specifika a přínos vyplývající z motivace a kultivace poutníka. Struktura práce: 1. Vymezení přírodního a kulturního potencionálu - fenomén Genia Loci 2. Analýza infrastruktury 3. Motivace poutníku a jejich osobnostní rozvoj jako forma poznání 4. Ekonomické a mimoekonomické dopady religiózního cestovního ruchu 5. Interpretace již zjištěných statistik

1. BOUDA, J.: Poutnický deník. Cykloknihy, Plzeň 2014 2. COELHO P.: Poutník. Argo, Praha 2010 3. DOUGLAS SCOTTI, A.: Průvodce poutníka na cestě do Santiaga de Compostela. Slovart, Praha 2015 4. HALL, J.: Jíst spát jít jíst spát jít. Synergie Publishing SE, Praha 2015 5. LÍZNA, F.: Musím jít dál : 4 404 268 kroků P. Františka Lízny za svatým Jakubem. Cesta, Brno 2006 6. RABE, C.: Svatojakubská cesta : z Pyrenejí do Santiaga de Compostela. Freytag-Berndt, Praha 2009 7. ŠEBESTA, O.: Pouť do Santiaga de Compostela. Epoque, Praha 2016

Garantující pracoviště: Katedra rekreologie a cestovního ruchu,
Fakulta informatiky a managementu

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc.

Oponent: RNDr. Mgr. Tomáš Burda, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 15.3.2014